

Bliki

TÍMARIT UM FUGLA

11

MARS 1992

BLIKI er gefinn út af dýrafræðideild Náttúrufræðistofnunar Íslands í samvinnu við Fuglaverndarfélag Íslands og áhugamenn um fugla. Birtar eru greinar og skýrslur um íslenska fugla ásamt smærri pistlum um ýmlegt er að fuglum lýtur.

Ritið kemur út a.m.k. einu sinni á ári. Hvert hefti er verðlagt sérstaklega og innheimt með gíróseðli. Þeir sem þess óska geta látið skrá sig á útsendingarlista og fá þá ritið við útgáfu.

Ritnefnd Blika skipa: Ævar Petersen (formaður), Arnþór Garðarsson, Erling Ólafsson, Gunnlaugur Pétursson, Gunnlaugur Þráinsson og Kjartan G. Magnússon.

Afgreiðsla ritsins er á Náttúrufræðistofnun Íslands, Hlemmi 3, pósthólf 5320, 125 Reykjavík. Sími (91)-629822.

Greinar, sem óskast birtar, skulu sendar formanni ritnefndar á Náttúrufræðistofnun. Höfundar fá 25 sérprent af greinum sínum endurgjaldslaust.

Ábyrgðarmaður: Ævar Petersen.

Setning: BLIKI.
Spaltagerð: Prentsmiðjan Oddi hf.
Umbrot: BLIKI / Prentþjónustan hf.
Filmgerð: Prentþjónustan hf.
Litgreining: Prentþjónustan hf.
Prentun: Prentsmiðjan Edda.
Bókband: Prentsmiðjan Edda.

© 1992 BLIKI
ISSN 0256-4181

BLIKI is published by the Icelandic Museum of Natural History, Department of Zoology, in cooperation with the Icelandic Society for the Protection of Birds, and bird observers. The primary aim is to act as a forum for previously unpublished material on Icelandic birds, in the form of longer or shorter papers and reports. The main text is in Icelandic, but summaries in English are provided, except for some shorter notes.

The bulletin appears at least once a year. Each issue is priced separately, hence there is no annual subscription. Those wishing to receive future issues of the bulletin, will be put on the mailing list. Payment is by an invoice or postal giro (account no. 29822-0).

Editorial board: Ævar Petersen (chairman), Arnþór Garðarsson, Erling Ólafsson, Gunnlaugur Pétursson, Gunnlaugur Þráinsson, and Kjartan G. Magnússon.

All enquiries, including potential contributions, should be submitted to the chairman, at the Icelandic Museum of Natural History, PO Box 5320, 125 Reykjavík, Iceland. Offers of exchange of bird journals, will be considered. Authors are provided with 25 reprints of their contributions, free of charge.

Note to foreign readers: The Icelandic letters Ðð, Þþ, Ææ, Öö and vowels with an acute accent (Áá, Éé, Íí, Óó, Úú, Ýý), are used in all Icelandic and foreign texts. In the references "HEIMILDIR" Icelandic authors are listed by their Christian names as is customary in Iceland.

Forsíðumynd:
Steindépilspar
við Þvottalaugarnar í Laugardal, Reykjavík.
23. júní 1990.
Ljós. Jóhann Óli Hilmarsson.

Kristinn H. Skarphéðinsson,
Ólafur K. Nielsen,
Skarphéðinn Þórisson og
Ib Krag Petersen

Varpútbreiðsla og fjöldi hrafna á Íslandi

Inngangur

Hrafninn *Corvus corax* (1. mynd) verpur víða á norðurhveli jarðar og er einn útbreiddasti fugl heims. Varpútbreiðslan nær frá heimskautalöndum í norðri, suður í hálendi Mið-Ameríku, Norður-Afríku og Mið-Asíu (Himalaja-fjöll). Eyður í samfelldri útbreiðslu hrafnsins, einkum í Vestur-Evrópu, eru að hluta til afleiðingar ofsókna sem náðu hámarki í lok síðustu aldar. Hrófnum fækkaði víða í kjölfar þessara ofsókna, en þeim hefur fjölgað sums staðar aftur, sérstaklega í vestanverðri Norður-Ameríku (Hollyoak & Ratcliffe 1968, Koch o.fl. 1986, Heinrich 1989). Þá hefur tekist með sleppingu ungfugla að koma upp varpstofni hrafna, þar sem þeim hafði verið útrýmt, s.s. í Hollandi og Belgíu (Lever 1987, Renssen 1988).

Kjörlendi hrafnsins er fjölbreytt; hann verpur með ströndum fram og til fjalla, kýs stundum skóga en oftast víðáttur, jafnvel eyðimerkur. Hrafninn byggir hreiður í klettum, trjám og á ýmsis konar mannvirkjum og verpur m.a. á skýjakljúfum í Los Angeles.

Hrafninn er útbreiddur og tiltölulega algengur varpfugl hér á landi. Margir telja, að hröfnum hafi fjölgað á þessari öld. Hingað til hefur ekki verið reynt að meta stærð hrafnastofnsins, og varpútbreiðslan hefur til þessa aðeins verið þekkt í grófum dráttum.

Í þessari grein munum við ræða um útbreiðslu og þéttleika verpandi hrafna á Íslandi, áætla stærð stofnsins, rekja fátæklegar heimildir um fjölda hrafna fyrr á tímum og ræða þær kröfur sem hrafnar gera til varpkjörlendis. Þá gerum við

tillögur um aðferðir til þess að fylgjast með hrafnastofninum í framtíðinni.

Efniviður og aðferðir

Við höfum rannsóknir á hröfnum árið 1981 og höfum einkum athugað varphætti og ferðalög ungfugla (Kristinn H. Skarphéðinsson o.fl. 1990; hér eftir KHS o.fl. 1990). Við notum hér talsvert af gögnum úr áður nefndri grein, og þar er sagt ítarlega frá gagnasöfnun og úrvinnslu.

Margir fylgjast með hrafninum, sumir af forvitni og ánægju, aðrir ofsækja hann vegna tjóns sem þeir telja að hrafninn valdi. Heimamenn vita því oftast hvar hrafninn verpur, og auðveldaði það hreiðurleit. Hrafnar verpa á sömu stöðum ár eftir ár. Hrafnshreiður (kölluð laupar eða bálfar) eru oftast auðfundin, m.a. vegna atferlis fuglanna, sem oft láta mikið á sér bera á varpstöðvum. Hrafnshreiður varðveitast betur en hreiður flestra hórleindra fugla tegunda, svo hægt er að finna þau löngu eftir að ungar eru flognir.

Hrafnssetur köllum við hefðbundna varpstaði hrafna, þ.e. hreiður og nánasta umhverfi. Setrin eru oft skýrt afmörkuð (höfði, klettabelti, gil o.s.frv.), og hvert þeirra hýsir í mesta lagi eitt hrafnspár, sem ver setrið (óðalið) fyrir öðrum hröfnum. Þessi landhelgisgæsla virðist að mestu leyti fara fram með merkjasendingum (flugi og krunki), a.m.k. höfum við sjaldan séð hröfnum lenda saman í landamæradeilum.

Hrafnssetur eru víðast hvar jafndreifð, og er algengast að 2-5 km séu á

1. mynd. Hrafn nálægt hreiðri. Hjallar í Heiðmörk við Reykjavík. Sumar 1984. — *Raven at nest near Reykjavík in summer 1984.* Ljós. Grétar Eiríksson.

milli aðliggjandi setra. Meðalfjarlægð milli hrafnsetra á Reykjanesskaga, vestan marka sem dregin voru um Þrengslaveg og Suðurlandsveg í Kópavogshotn, var 3,4 km (staðalfrávik 1,4 km, bil 1,5-7,5 km, alls 62 setur). Hrafnspör verpa stundum í miklu nábyli. Til dæmis voru 400 m á milli tveggja hrafnspara í gili í Fljótshlíð. Á sumum setrum nota hrafnar alltaf sama hreiður eða syllu, en á flestum setrum eru nokkrir varpstaðir (allt að sjö) sem hrafnsparið notar til skiptis. Fjarlægð milli varpstaðanna er allt frá fáeinum metrum upp í nokkur hundruð metra.

Við notuðum reitakerfi til að kortleggja varpútbreiðslu hrafna (sbr. Hörð Kristinsson & Bergþór Jóhannsson 1970). Landinu er skipt niður í allt að 1232 10x10 km reiti. Sumir þeirra ná aðeins yfir nokkra km² lands en liggja að öðru leyti í sjó. Það er því álitamál, hvort einhverja þeirra beri að sameina nálægum reitum við úrvinnslu. Við slepptum reitum sem eru að mestu sjór

(minna en 5 km² lands) og reitum sem náðu einungis yfir gróðurlaus sker. Hins vegar héldum við eftir „eyjarcitum“, og hafa hrafnar orpið í nær öllum þeirra. Þessir reitir ná yfir úteyjar Vestmannaeyja, Eldey, Engey, Akurey og Gróttu, hluta Hjörseyjar og Skutulsey á Mýrum, Breiðafjarðareyjar, Grímsey á Steingrímsfirði, Málmey, Flatey á Skjálfanda, Mánareyjar, Skrúð, Andey og Papey. Í þessari grein notum við 1190 reiti.

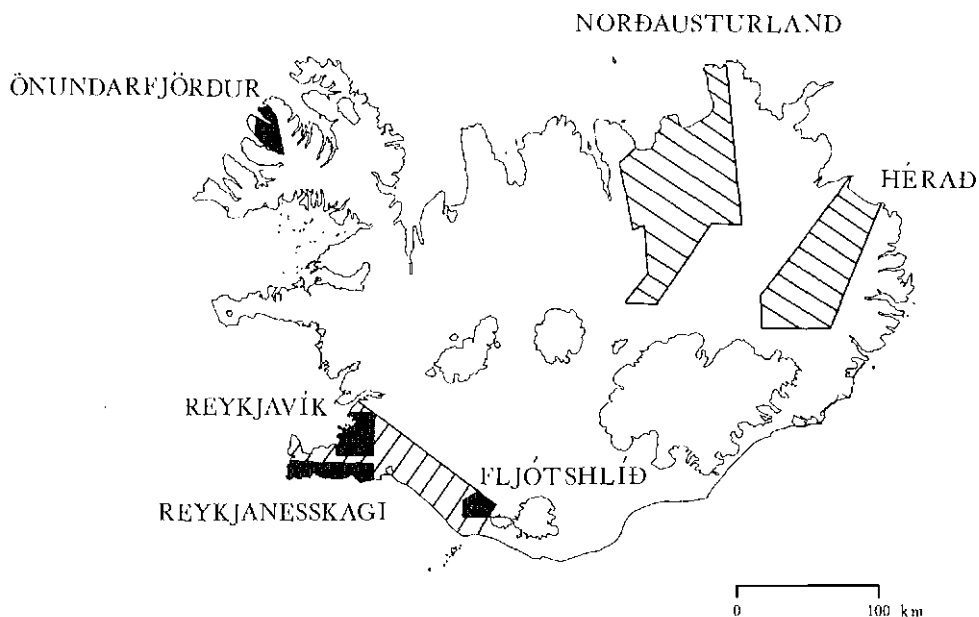
Aðalrannsóknarsvæði okkar á árunum 1981-87 voru á Suðvesturlandi, Norðausturlandi og Héraði (2. mynd). Við teljum okkur hafa fundið, eða haft spurnir af, svo til öllum hrafnsetrum á þessum svæðum. Þá eru hrafnsetur á nokkrum öðrum svæðum vel þekkt, aðallega vegna ítarlegra upplýsinga frá staðkunnugum: Örafí (heimildarmaður Halldán Björnsson), V-Skaftafellssýsla austan Mýrdalssands (Þórarinn Eggertsson), Vestmannacyjar (heimildarmanna er getið í Töflu 5), Lundareykjadalur

(Sigurður Oddur Kristjánsson), utanvert Snæfellsnes (Leifur Ágústsson), Laxárdalur í Dölum (Skúli Jónsson), Breiðafjörður (einkum eyjar og nokkur svæði við norðan- og austanverðan fjörðinn; Páll Leifsson, Trausti Tryggvason, Þorvaldur Björnsson og Ævar Petersen), Rauðasandshreppur (Kristinn Guðmundsson og Tryggvi Eyjólfsson), nokkur önnur svæði á Vestfjörðum (eigin athuganir), norðurhluti Skaga (Jón Benediktsson og Rögnvaldur Steinson), vesturhluti S-Pingeyjarsýslu (Sverrir Thorstensen) og Austfirðir (Páll Leifsson og eigin athuganir). Nokkrir heimildarmenn veittu hver um sig upplýsingar um tugi hrafnshreiðra frá ýmsum stöðum á landinu; Gunnlaugur Pétursson, Haukur Jóhannesson, Jóhann Óli Hilmarsson, Ævar Petersen og Örlygur Kristfinnsson.

Við skráðum hrafnshreiður á ferðum okkar víða um land og reyndum að staðfesta varp hrafna í sem flestum reitum. Mestu munaði um útvinna í tengsl-

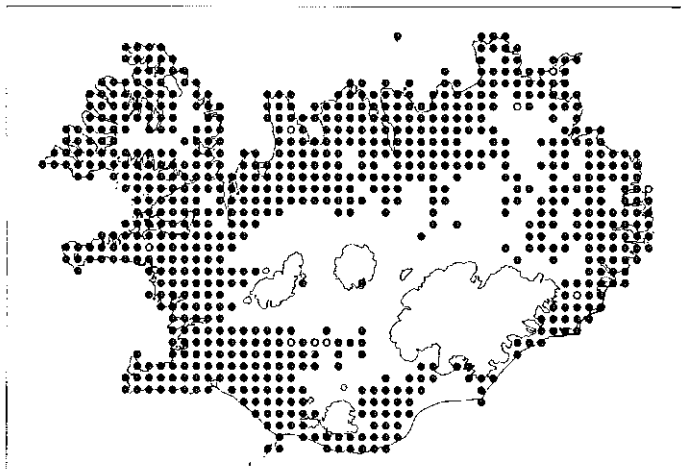
um við talningar á fálkum *Falco rusticolus* sem Náttúrufræðistofnun Íslands hefur staðið fyrir frá 1985 (sbr. Ævar Petersen o.fl. 1985, 1986). Flest fálkasetur eru jafnframt hrafnasetur, t.d. verpa um 60% fálkapara í Pingeyjarsýslum í hrafnslaupa (Ólafur K. Nielsen 1986). Varpútbreiðsla hrafnar og fálka skarast víða á landinu, en hrafninn er þó mun algengari en fálkinn og útbreiddari í byggð. Nú er búið að skrá og kanna varpstaði fálka um mestallt land. Eftir eru nokkur svæði á Norðurlandi og Suðurlandi, svo og Vestfirðir norðan línu sem hugsast dregin úr Kaldalóni í Kaldbaksvík.

Auk eigin athugana og upplýsinga frá 300-400 heimildarmönnum, notuðum við óbirtar athuganir sem varðveittar eru á Náttúrufræðistofnun Íslands, svo og prentaðar heimildir um hrafnavarp. Upplýsingar um varpfundi byggja að langmestu leyti á athugunum frá árunum 1981-91.

2. mynd. Aðalrannsóknarsvæði 1981-87, þar sem þéttleiki verpandi hrafna var mældur (skyggt) eða metinn (skástrikað). – Location of the main study areas in Iceland, 1981-87, where Raven breeding densities were measured (dark) or estimated (cross-hatched).

3. mynd. Varpútbreiðsla hrafns skv. 10x10 km reitakerfi. Kortið sýnir reiti þar sem varp hefur verið staðfest (fylltir hringir) og reiti sem við teljum líklegt að hrafnar verpi í (auðir hringir). – *The breeding distribution of the Raven in Iceland, based on 100-km² quadrats. Closed circles: breeding confirmed; open circles: breeding probable, but not confirmed.*

Niðurstöður

Útbreiðsla

Hrafninn verpur á láglendi um land allt (neðan 400 m hæðar) og í flestum eyjum eða eyjaklösum (3. mynd). Útbreiðslan er samfelld í lágsveitum að undanskildum eyðisöndum í Skaftafells-sýslum. Sums staðar nær útbreiðsla hrafnsins langt inn til landsins; á Suðurlandi, í Borgarfirði og sumum dölum norðanlands og austan. Hrafnar verpa yfirleitt ekki ofan 400-500 m hæðar, nema í fjöllum sem liggja að frjósömu láglendi og á hásléttunni norðaustanlands, s.s. á Möðrudals- og Mývatnsöræfum. Stöku þör verpa í miðhálandinu sunnan jökla; við Hvítárvatn, í Þjórsárverum og á Veidivatnasvæðinu, og gamall hrafnslaupur hefur fundist í Dyngju-fjöllum ytri í Ódádahrauni.

Hrafnavarp hefur verið staðfest í 761 reit. Þar sem við þekkjum nokkurn veginn þær kröfur sem hrafnar gera til varpkjörlendis (sjá síðar), teljum við líklegt að hrafnar verpi í 9 reitum til viðbótar. Að okkar mati verpa hrafnar því í 65% (770/1190) reita sem eru í reitakerfinu, og er flatarmál þurrlendis innan þeirra um 62000 km².

Við teljum líklegt, eða höfum öruggar heimildir fyrir því, að hrafnar verpi ekki í 420 reitum. Þessum reitum má skipta í þrjá flokka. Í fyrsta lagi eru reitir þar sem nær engar líkur eru á hrafnavarp. Þetta eru reitir á jöklum (125), eyðisöndum með ströndum fram (14) og fjalllendi, gróðurlausum melum og hraunum, yfirleitt ofan 600 m hæðar (231). Í öðru lagi eru reitir sem hafa verið kannaðir en hrafnar ekki fundist verpandi í. Þetta eru allmargir reitir í fyrsta flokki, láglendisreitir þar sem heppilegir varpstaðir eru ekki fyrir hendi (7) og eyjareitir (3). Í þriðja lagi eru reitir á mörkum láglendis og hálandis (40) sem við höfum aðeins kannað að litlu leyti en teljum ólíklegt að hrafnar verpi í. Þetta eru m.a. heiðalönd milli Borgarfjarðar og Húnavatns-sýslna. Alls er þurrlendi innan þessara 420 reita um 41000 km².

Útbreiðslukort sem byggð eru á 10x10 km reitakerfi sýna í flestum tilfellum hámarksútbreiðslu. Fínni drættir hverfa, einkum á Vestfjörðum, Norðurlandi og Austfjörðum, þar sem þröngir firðir og dalir skerast inn í hálendið. Þar sýnist varpútbreiðsla hrafna mun meiri en hún er í raun; hrafnssetur eru flest bundin

við mjóa ræmu í dölum og með ströndum. Allmargir reitir í jaðri útbreiðslusvæðisins inn til landsins eru aðeins með eitt hrafnssetur, sem flest eru í stopulli ábúð. Meginhluti síðastnefndu reitanna telst því varla varpkjörlendi hrafna.

Pétteleiki varpfugla

Á árunum 1981-87 mældum við, eða máttum, pétteleika hrafnspara á nokkrum svæðum (2. mynd, Tafla 1). Þessi svæði eru annað hvort fremur lítil (236-680 km²) eða víðáttumikil (4600-5900 km²), og innan þeirra síðarnefndu eru flæmi sem ekki eru kjörlendi hrafna. Pétteleiki varpfugla reyndist mestur á minnsta svæðinu, þ.e. í Fljótshlíð (6,8 pör/100 km²), en minnstur á stærsta svæðinu, Norðausturlandi (1,5 pör/100 km²). Á stóru svæðunum þremur sem við athuguðum voru að meðaltali 2,6 pör/100 km² en 4,9 pör/100 km² á minni svæðunum fjórum. Alls eru svæðin um 17000 km²,

eða 27% af áætlaðri varpútbreiðslu hrafna á Íslandi.

Á stöku svæðum, einkum á eyjum og annesjum, er pétteleiki hrafnspara á flatareiningu mun meiri en að ofan greinir. Til dæmis verpa að jafnaði 4 pör árlega á Heimaey í Vestmannaeyjum, sem er 13,4 km² (30 pör/100 km²). Þá verpa að jafnaði 5-6 hrafnspar á um 40 km² landskringum Barða, milli Dýrafjarðar og Önundarfjarðar (Arnbór Garðarsson o.fl. 1980), eða 12-15 pör/100 km². Það er hins vegar vafasamt að mæla pétteleika varpfugla á mjög litlum svæðum og bera saman við stærri svæði. Í eyjum gætir jaðaráhrifa, m.a. vegna þess að frjósamasti hluti þeirra (fjaran) er hlutfallslega mikill samanborið við flatarmál lands. Á mörgum eyjum og í sjávarbjörgum eru auk þess sjófuglabyggðir sem hrafnar sækja fæðu í. Á svæðum þar sem hrafnar verpa fyrst og fremst með ströndum fram er því sennilega

Tafla 1. Pétteleiki hrafnspara á nokkrum svæðum á Íslandi, 1981-87. Byggt á KHS o.fl. (1990). – *Breeding densities of Ravens in Iceland. From Kristinn H. Skarphéðinsson et al. (1990).*

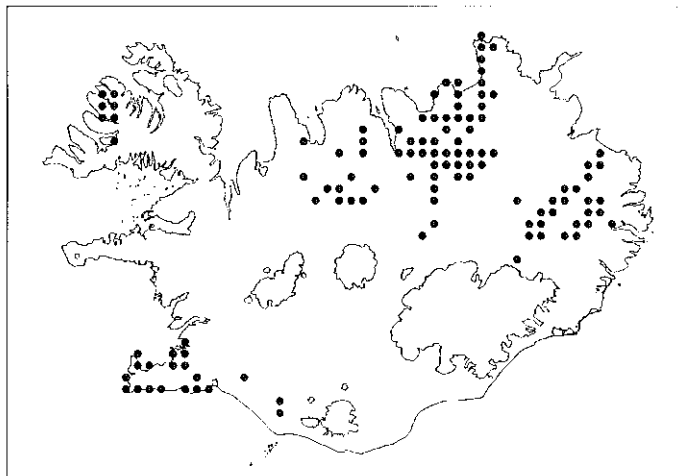
Svæði ^{a)} Region ^{a)}	Ár Year	Flatarmál (km ²) Area (km ²)	Pör Pairs	Pétteleiki (pör/100 km ²) ^{b)} Density (pairs/100 km ²) ^{b)}
Fljótshlíð	1983	236	16	6,8
Reykjancsskagi	1987	680	21	3,1
Reykjavík	1982	450	19	4,2
Önundarfjörður	1985	428	23	5,4
Suðvesturland ^{c)}	1982-84	4600	169-181 ^{d)}	3,8 (3,7-3,9)
Norðausturland	1981-85	5900	76-97 ^{d)}	1,5 (1,3-1,7)
Hérað	1981-85	4750	113-126 ^{d)}	2,6 (2,4-2,7)

a) Svæðaskipting er sýnd á 2. mynd. – *For location of study areas, see Fig. 2.*

b) Tölur frá Suðvesturlandi, Norðausturlandi og Héraði eru meðaltöl; bil athugana er einnig gefið. – *Numbers from the last three regions in the table are means and ranges of breeding densities.*

c) Fljótshlíð, suðurhluti Reykjancsskaga og Reykjavík eru innan þessa svæðis. – *Includes the first three regions in the table.*

d) Reiknað út frá hlutfalli hrafnssetra sem voru í ábúð og heildarfjölda hrafnssetra sem þekktur er á svæðinu (KHS o.fl. 1990: Tafla 4). – *Calculated using the percentage of Raven territories occupied by pairs, and the total number of Raven territories known in the region (Kristinn H. Skarphéðinsson et al. 1990: Table 4).*

4. mynd. Reitir sem taldir voru fullkannaðir með tilliti til verpanði hrafna, 1981-87. – *Quadrats censused for breeding densities of Ravens, 1981-87.*

best að tilgreina fjölda para miðað við lengd fjöru fremur en flatarmál svæða.

Við athuguðum 15% (115/770) reita á útbreiðslusvæði hrafnsins það ítarlega, að við töldum okkur hafa fundið öll hrafnsþör sem urpu í reitunum (4. mynd, Viðauki I). Flestir reitanna voru innan þeirra svæða sem getið er í Töflu 1, og reitir á Norðausturlandi vega þungt, eru 41% (47/115) af úrtakinu. Að jafnaði fundust 2,3 þör (0-9 þör) í þessum 100 km² reitum (Tafla 2). Í 9% reita urpu engir hrafnar þau ár sem reitirnir voru athugaðir. Í 43% reita urpu eitt eða tvö þör, í 35% reita þrjú eða fjögur þör, og fimm þör urpu í 10% reita. Sjö þör voru í tveimur reitum (á Kjalarnesi og við Dýrafjörð), og níu þör fundust í tveimur reitum (í Fljótshlíð og við Egilsstaði).

Þéttleiki verpanði hrafna hér á landi er svipaður og víðast hvar erlendis (2-6 þör/100 km²). Sums staðar er þéttleikinn mun meiri, t.d. á eyjunum norðan Skotlands og í Wales (allt að 14 þör/km²; sjá KHS o.fl. 1990: Viðauki 3). Rannsóknir á Bretlandseyjum hafa leitt í ljós, að þéttleiki verpanði hrafna er að jafnaði mestur þar sem gnótt er varpstaða, greiður aðgangur að kindahraejum og hrafnar lítið ofsóttir (Marquiss o.fl. 1978, Newton o.fl. 1982, Ewins o.fl.

1986). Sauðfé á Bretlandseyjum gengur víðast hvar sjálfala, afföll eru mikil, og koma hræin hröfnum til góða.

Stofnstærð

Varpfuglar

Hrafninn er strjáll varpfugl hér á landi (2-6 þör/100 km²; Töflur 1 og 2), og varpútbreiðslan er víðáttumikil (um 62000 km²; 3. mynd). Hæildartalning á varpfuglum yrði því bæði mjög kostnaðarsöm og erfið í framkvæmd. Það verður því að leita annarra leiða til að meta stofnstærð. Þar sem varpútbreiðsla hrafnsins er vel þekkt er hægt að reikna stofnstærð út frá útbreiðslu og þéttleika varppara á flatareiningu.

Við höfum upplýsingar um þéttleika hrafna í 115 10x10 km² reitum, eða um 15% reita sem talið er að hrafnar hafi orpið í (Tafla 2). Það rýrir hins vegar gildi þessarar upplýsinga, að reitirnir voru ekki valdir af handahófi, og cinn landshluti yfirgnæfir í úrtakinu; 41% reitanna cru í Þingeyjarsýslum. Þá er erfiðara að fullkanna reiti með mörgum setrum en fáum, og þess vegna er líklegt að fyrrnefndu reitirnir séu hlutfallslega færri í úrtakinu. Meðaltal hrafnspara í reit skv. athugunum okkar kann því að vera í lægri kantinum.

Tafla 2. Fjöldi hrafnspara í 10x10 km reitum þar sem heimildir voru um hrafnavarp, fyrr eða síðar. Byggt á Viðauka 1. – *Number of Raven pairs within 100-km² quadrats where Raven breeding has been confirmed. Based on Appendix 1.*

	Hrafnspör í reit ^{a)} <i>Pairs in each quadrat ^{a)}</i>										Meðaltal para í reit og 95% vikmörk ^{b)}	
Svæði <i>Region</i>	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Alls <i>Total</i>	<i>Mean number of pairs in quadrat and 95% CL ^{b)}</i>
Suðvesturland	2	3	4	5	4	0	0	1	0	1	20	2,6 (1,7-3,6)
Vestfirðir	0	0	0	2	2	2	0	1	0	0	7	3,6 (3,4-5,4)
Norðurland	2	1	2	3	6	2	0	0	0	0	16	2,7 (1,9-3,7)
Norðausturland	4	21	11	10	1	0	0	0	0	0	47	1,5 (1,2-1,8)
Austurland	2	5	3	4	3	7	0	0	0	1	25	2,8 (2,0-3,7)
Alls <i>Total</i>	10	30	20	24	16	11	0	2	0	2	115	2,3 (2,1-2,4) ^{c)}

a) Tölur eru meðaltal hrafnspara, ef reitur var skoðaður 2 ár eða fleiri. – *Rounded means of Raven pairs present if quadrats had been censused two or more years.*

b) Reiknað út frá vörpuðum gildum: kvadratrót af (fjöldi para í reit + 0,5). – *Calculated using transformed data; square-root of (the number of pairs in quadrats + 0.5).*

c) Óvegið meðaltal eftir svæðum var 2,8 pör (95% vikmörk 2,7-2,9 pör). – *Unweighted mean by regions was 2.8 pairs (95% confidence limits 2.7-2.9 pairs).*

Við notuðum upplýsingar um þéttleika verpanði hrafna í 10x10 km reitum og þekktu varpútbreiðslu til þess að meta hversu mörg hrafnspör urpu á Íslandi á árunum kringum 1985 (Tafla 3). Stofninn var metinn um 1770 pör skv. meðaltali af heildarúrtaki reita, en um 2160 pör miðað við meðaltal reita sem flokkaðir voru eftir landshlutum. Scinni aðferðin, þar sem dregið er úr vægi þingeysku reitanna, gefur sennilega betri mynd af raunverulegri stofnstærð. Við teljum því, að varpstofn hrafna kringum 1985 hafi verið um 2000 pör. Að jafnaði voru um 9% setra í ábúð para sem urpu ekki af ýmsum ástæðum (KHS o.fl. 1990).

Geldfuglar

Stór hluti íslenskra hrafna er geldfuglar sem fara ekki að verpa fyrr en 2-6 ára

gamlir (KHS o.fl. 1990). Geldhrafnar halda sig oft í hópum, stundum hundruðum saman. Það er erfitt að koma tölu á þá, og enn sem komið er vantar forsendur til að meta þennan hluta hrafna-stofnsins með sæmilegu öryggi. Við teljum að nota megja tvær aðferðir til að meta fjölda geldfugla; annars vegar talningar á fuglum í náttstöðum og hins vegar óbceinar aðferðir, þ.e. tengja aldursamsetningu geldfuglastofnsins við varpárangur hrafna og áætlaða stærð varpstofnsins. Hér á eftir ræðum við lítillega um þessar aðferðir og beitum þeirri síðarnefndu til að meta fjölda geldfugla.

Hrafnar nota sameiginlega náttstað, eins og margir aðrir félagslyndir fuglar. Menn eru ekki á eitt sáttir hvaða kostir fylgja því fyrir fugla að sofa innan um meðbræður sína. Sumir telja það vera

Tafla 3. Áætlaður fjöldi staðbundinna hrafnspara á Íslandi kringum 1985. – *The estimated number of territorial Raven pairs in Iceland around 1985.*

Aðferð <i>Method</i>	Meðaltal hrafnspara ^{a)} <i>Mean number of Raven pairs ^{a)}</i>	Áætlaður fjöldi para og 95% vikmörk ^{b)} <i>Estimated number of pairs and 95% CL ^{b)}</i>
Úrtak 115 reita <i>Sample of 115 quadrats</i>	2,3	1771 (1617-1848)
Óvegð landshlutameðaltal 115 reita <i>Unweighted mean of 115 quadrats sorted by regions</i>	2,8	2156 (2079-2233)

a) Skv. Töflu 2. – *From Table 2.*

b) Reiknað út frá meðalþéttleika hrafnspara í 10x10 km reitum og fjölda reita sem talið er að hrafnar verpi í (770; sbr. 3. mynd). – *Calculated using the mean number of Raven pairs in 100-km² quadrats and the estimated number of quadrats encompassing the Raven's breeding distribution (770; Fig. 3).*

vörn gegn óvinum, aðrir benda á minnkað hitatap, og loks eru þeir sem álíta að einhvers konar upplýsingastreymi um fæðu og önnur lífsins gæði fari fram á eða í grennd við náttstaði (Ward & Zahavi 1973, Amlaner & Ball 1983, Skutch 1989). Hvað sem því líður, safnast hrafnar á hefðbundna náttstaði. Sennilega eru þetta fyrst og fremst geldfuglar, a.m.k. virðast mörg hrafnspör dvelja á setrum sínum allt árið (KHS o.fl. 1990).

Athuganir benda til þess, að mest sé um hrafnna við náttstaði í nóvember – desember (Magnús Ágústsson & Tryggvi Gunnarsson 1972 og eigin athuganir). Stórir hópar hrafnna (200-500 fuglar á hverjum stað) náttu sig í klettum í Þríhyrningi í Fljótshlíð, Vörðufelli á Skeiðum, Ingólfsfjalli, Helgafelli sunnan Hafnarfjarðar, Esju, Hestfjalli í Borgarfirði, Fyrarfjalli við Flateyri, Kjarnaskógi við Akureyri, Hólmatindi við Reyðarfjörð og Ketillaugarfjalli í Hornafirði. Athuganir og eftirgrennsln munu án efa leiða fleiri slíka staði í ljós.

Hægt er að aldursgreina hrafnna upp

að u.þ.b. tveggja ára aldri (Kristinn H. Skarphéðinsson 1987). Við notuðum áætlaðar lífslíkur hrafnna til eins árs aldurs, þekkt hlutfall sama aldurshóps meðal felldra geldfugla, varpárangur hrafnspara og áætlaða stærð varpstofnsins til að meta fjölda geldhrafna að vorlagi (Tafla 4). Það skal tekið skýrt fram, að sum gildin eru byggð á grófu mati, og gert er ráð fyrir því að stofninn sé í jafnvægi. Samkvæmt ofangreindum forsendum voru íslenskir geldhrafnar að vorlagi kringum 1985 um 4300 talsins. Heildarstofn hrafnna á sama tíma var því rúmlega 8000 fuglar (4000 staðbundnir fuglar; Tafla 3, og 4300 geldfuglar). Um mitt sumar bættust um 5000 hrafnungar í hópinn (Tafla 4). Áætlaður fjöldi hrafnna á landinu í júlí á þessum árum var því um 13000 fuglar.

Fjöldi hrafnna fyrir á tímum

Heimildir um fjölda hrafnna fyrir á tímum eru afar rýrar og byggja flestar á órökstuddum fullyrðingum (Viðauki 2). Flestir sem minntust á hrafnna í skrifum sínum á 18. og 19. öld töldu þá algenga. Kringum síðustu aldamót, og síðan öðru

Tafla 4. Gróft mat á fjölda geldhrafna á Íslandi. – *A rough estimate of the number of non-breeding Ravens in Iceland.*

	Stofnþáttur <i>Population parameter</i>	Gildi <i>Value</i>	Heimild <i>Source</i>
A	Varpárangur <i>Breeding success</i>	2,5 ungar á staðbundið par á ári <i>young / territorial pairs / year</i>	KHS o.fl. 1990
B	Varpstofn <i>Breeding population</i>	2000 pör <i>pairs</i>	Pessi grein <i>This study</i>
C	Viðkoma <i>Annual recruitment</i>	5000 ungar á ári <i>young / year</i>	Stofnþáttur A x B <i>Population parameter A x B</i>
D	Hlutfall hrafna sem ná 1. árs aldri <i>Percentage of young surviving through first year</i>	38 %	KHS o.fl. 1990
E	Hlutfall ársgamalla hrafna í geldhópum að vori <i>Percentage of yearlings in nonbreeding flocks in spring</i>	44 %	KHS o.fl. 1990
F	Fjöldi geldfugla að vori (maí) <i>Number of non-breeding birds in spring (May)</i>	4318 fuglar <i>birds</i>	Stofnþáttur (C x D)/E <i>Population parameter (C x D)/E</i>

hvoru fram undir 1960, er getið um staðbundna fækkun hrafna vegna eitrunar sem beindist einkum að refum *Alopex lagopus*. Fullyrðingar um að hröfnum færi fjölgandi komu fyrst fram á árunum 1935-1940; nokkrir heimildarmenn töldu jafnframt, að krummi væri orðinn hinn mesti tjónvaldur. Síðustu áratugi hefur það síðan verið viðtekin skoðun að hröfnum færi fjölgandi.

Byrjað var að eitra fyrir refi með strykníndufti laust fyrir 1890. Á næstu 10-20 árum var talið, að hröfnum hefði fækkað vegna eitrunar í Dalasýslu, Fljótum, við Skjálfanda og á Melrakkaslétu, og var eitrun oftast kennt um þessa fækkun. Hliðstæð dæmi eru frá árunum 1920-1940; frá Eyrarbakka og Meðallandi, og 1950-1960; frá Reykjannesskaga, Hörgárdal og Öxarfirði (Viðauki 2).

Fjölmörg dæmi eru um hrafna og önnur dýr sem förust af því að éta eitruð hræ er ætluð voru refum (Kristinn H. Skarphéðinsson & Páll Hersteinsson, handrit). Sem dæmi má nefna, að fyrsta árið sem veiðistjóraembættið safnaði upplýsingum um árangur refaeitrunar (1958), tilkynntu oddvitar um eftirtalin dýr sem fundust dauð við eitrad agn: hrafn (a.m.k. 103), svartbakur *Larus marinus* (a.m.k. 14), fálki *Falco rusticolus* (2), örn *Haliaeetus albicilla* (1), snjó-tittlingur *Plectrophenax nivalis* (1), hundur *Canis familiaris* (3) og refur (103). Það má telja víst, að mun fleiri dýr hafi drepist vegna eitrunar en talin voru fram í þessum skýrslum.

Þrátt fyrir að margir telji að hröfnum hafi fjölgað verulega á undanförunum áratugum (sbr. Viðauka 2), er fátt um haldgóð gögn sem styðja þá skoðun.

Hrafnar kunna að halda sig í stærri hópum nú en áður, laðast m.a. að öllum þeim mikla lífræna úrgangi sem safnast upp við fiskvinnslustöðvar, sláturhús og öskuhauga. Hrafnar eru því e.t.v. meira áberandi nú en áður en ekki endilega fleiri. Þá er líklegt, að fjölgun sú sem menn telja að hafi orðið í hrafna stofnum, hafi fyrst og fremst verið hjá geldfuglum. Þeir eru uppistaðan í hrafna hópum, sem menn telja að séu stærri nú en áður, og jafnvel aðgangsharðari.

Ýmislegt bendir þó til þess, að hröfn- um hafi raunverulega fjölgað, t.d. í Mývatnssveit, á þessari öld. Hrafnar, og þá fyrst og fremst geldfuglar, hafa verið algengir við Mývatn frá því fyrir 1930 en voru sagðir sjaldgæfir þar sumurin 1856 og 1907 (Viðauki 2). Ekki verður séð að aðdráttarafl Mývatnssveitar fyrir hrafna hafi aukist þegar líða tók á þessa öld, og hrafnar eru líklega ofsóttir þar af meira kappi nú en áður. Hrafnar laðast sennilega fyrst og fremst að Mývatni vegna andavarps sem hefur sveiflast nokkuð en ávallt verið mikið (Arnþór Garðars- son 1979, Finnur Guðmundsson 1979).

Á þremur svæðum þar sem sambærilegar upplýsingar eru til um fjölda verpa- andi hrafnspara fyrir um 50 árum og í dag er fjöldi þeirra svo til óbreyttur (hluti Suðureyja á Breiðafirði og Vest- mannacyjar) eða þeim hefur fækkað (Vestureyjar á Breiðafirði; Tafla 5). Hrafnsparum virðist hafa fækkað á síð- astnefnda svæðinu á allra síðustu árum. Breiðafjörður og Vestmannacyjar eru gösenland fyrir hrafna, m.a. vegna mik- illa sjófuglabýggða. Hrafnar hafa því líkast til verið tiltölulega algengir á þessum slóðum öldum saman.

Hrafnar eru illa séðir við Breiðafjörð og í Vestmannaeyjum og hafa því verið ofsóttir þar um langa hríð. Sennilegt er, að hrafnar frá nálægum svæðum uppi á landi hafi fyllt jafnharðan í þau skörð sem menn hjuggu í ráðir þeirra í eyjun- um. Eins er líklegt, að hrafnar lengra að hafi tekið sér bólfestu á þessum svæð-

um, t.d. hafa hrafnsungar sem merktir voru í Fljótshlíð og Þingeyjarsýslum náðst við Breiðafjörð (KHS o.fl. 1990).

Máfar og hrafnar hafa verið ofsóttir í æ ríkara mæli við Breiðafjörð á undan- förnum árum og fé lagt til höfuðs þeim, m.a. af Æðarvæ, sem er deild í Æðar- ræktarfélagi Íslands og starfar við norð- an- og austanverðan fjörðinn. Hundruð hrafna eru drepnir á hverju ári (a.m.k. 553 árið 1985; KHS o.fl. 1990). Flestir æðarbændur við Breiðafjörð steypa undan hrafnsparum og reyna að drepa þá hrafna sem þeir komast í tæri við. Mönnum ber saman um að meira kapp sé lagt á útrýmingu svokallaðra varg- fugla við norðanverðan fjörðinn en í syðri hluta hans (Páll Leifsson, Ævar Petersen, munnl. uppl.). Auknar of- sóknir á síðustu árum hafa því sennilega leitt til þess, að hrafnsparum hefur fækkað í Vestureyjum meðan fjöldi þeirra hefur staðið í stað í þeim hluta Suðureyja sem við höfum upplýsingar um.

Hvað takmarkar varpútbreiðslu og þéttleika hrafna?

Á þeim svæðum þar sem nóg er af varpstöðum verpa hrafnar yfirleitt jafn- dreift. Bendir það til þess, að dreifing hrafnspara í varpi stjórnist af atferli fuglanna og séu viðbrögð þeirra við samkeppni um takmörkuð lífsgæði. Við teljum líklegt, að fæða sé takmarkandi þáttur og að magn hennar og dreifing ráði mestu um útbreiðslu og þéttleika verpandi hrafna hér á landi. Á einstaka svæðum standa aðrir þættir hröfnum fyrir þrífum: skortur á varpstöðum, truflun og ofsóknir.

Fæða og óðul

Útbreiðsla fugla og þéttleiki í tíma og rúmi tengist oft fæðuframboði (Newton 1981, Martin 1987). Sumar tegundir verja ákveðin landsvæði (óðul), og er stærð þeirra oftar en ekki aðlöguð að magni og dreifingu fæðu (Davies &

Tafla 5. Fjöldi hrafnspara í nokkrum Breiðafjarðareyjum og Vestmannaeyjum, á tímabilinu 1935-89. – *Numbers of Raven pairs on several islands in the Breiðafjörður archipelago and in the Vestmannaeyjar, 1935-89.*

Staður <i>Location</i>	Fjöldi hrafnspara <i>Number of Raven pairs</i>			
	1935 ¹⁾	1942 ²⁾	1975-77 ³⁾	1989 ^{4,5)}
Vestmannaeyjar alls <i>Total</i>	6-7	-	-	6
Heimaey	2-3	-	-	4
Ellíðaey	1	-	-	0 ⁶⁾
Bjarnarey	1	-	-	0
Suðurey	1	-	-	0
Álsey	1	-	-	1
Brandur	0	-	-	1
Vestureyjar, Breiðafirði alls <i>Total</i>	-	7-10	-	3
Flatey	-	3-4	2(3)	0
Hergilsey	-	1	-	1
Skáleyjar	-	1-2(3)	2	0
Hvallátur	-	1(3)	2	1
Svefneyjar	-	1-2	-	1
Suðureyjar, Breiðafirði alls <i>Total</i>	-	5-6	-	5-6
Hrappsey	-	1-2 ⁷⁾	-	1
Fremri-Langey	-	1	-	1
Efri-Langey	-	0	-	1
Brokey	-	1	-	1-2(3)
Öxney	-	1	-	(1)
Gvendareyjar	-	1	-	1

1) Lockley (1936).

2) Tölur eru árlegur fjöldi para sem urpu í tilgreindum eyjum á árunum kringum 1940; tölur innan sviga eru einstök tilfelli (Finnur Guðmundsson, dagbók 1942). – *Numbers refer to pairs breeding annually on selected islands around 1940; numbers in parentheses indicate irregular occurrences.*

3) Ævar Petersen, munnl. uppl.

4) Bragi Steingrínsson (Heimaey, þ.á m. Dalfjall), Bryngeir Sigfússon (Brandur), Elías Jónsson (Heimaey, þ.á m. Ystiklettur), Hermann Einarsson (Suðurey og Heimaey), Hlödver Johnsen (Bjarnarey og Vestmannaeyjar alm.), Óskar J. Sigurðsson (Stórhöfði), Sigurgeir Jónasson (Álsey), Svavar Steingrínsson (Hellisey og Heimaey), Þórarinn Sigurðsson (Ellíðaey). Munnl. uppl. til Jóhanns Óla Hilmarssonar og KHS í október 1989. Eitt par hélt sig í Surtsey vorin 1989 og 1990 og byrjaði á hreiðurgerð en varp ekki (Ævar Petersen).

5) Suðureyjar: Guðjón Hjaltalín (Brokey, Gvendareyjar og Öxney; engin breyting á fjölda hrafnna sl. 20-30 ár), Bergsveinn Gestsson (Hrappsey), Kristján Hagalínsson (Efri-Langey), Eggert Th. Kjartansson (Fremri-Langey). Vestureyjar: Ævar Petersen (Flatey), Hafsteinn Guðmundsson (Flatey og Hergilsey), Eysteinn Gíslason (Skáleyjar; 1 par 1982-88), Þorvaldur Björnsson (Svefneyjar, Hvallátur). Munnl. uppl. í mars 1990.

6) Fram til 1989 voru hrafnar árvissir varpfuglar. – *Ravens have bred annually, but not in 1989.*

7) Fram til 1938 urpu 1-2 hrafnspör (Gunnar Júlíusson, munnl. uppl. mars 1989), en hrafnar voru ekki taldir verpa í eyinni 1941-42 (Finnur Guðmundsson, dagbók 1942, haft eftir Vigfúsi Hjaltalín í Brokey). – *One or two pairs bred annually up to 1938, but no Ravens were recorded breeding in 1941-42.*

Houston 1984). Óðul eru yfirleitt minni eftir því sem fæðuframboð er meira.

Hrafnninn er alæta, sem nýtir sér hræ og hvers kyns lífrænan úrgang, auk þess sem hann veiðir fugla og tekur egg þegar þau er að hafa (sjá t.d. Ólaf K. Nielsen 1986). Á veturna eru hrafnar mun algengari með ströndum fram en inn til landsins. Á þeim tíma leita þeir mikið ætis í fjörum, taka sennilega bæði ýmsa hryggleysingja og reka. Þá hafa ruslaugar, fiskvinnslur og sláturhús mikið aðdráttarafl fyrir hrafna, enda landlægur sóðaskapur ríkjandi hér á landi við frágang á sorpi og úrgangi frá matvælavinnslu.

Hrafnninn verpur snemma vors, og varptíminn er langur eða allt að fjórir mánuðir. Hreiðurgerð hefst í lok mars, og fyrstu þörin byrja að verpa um mánadámót mars-apríl. Í meðalárferði höfðu um 85% para á Suðvesturlandi og Héraði byrjað varp um 20. apríl (KHS o.fl. 1990). Hrafnungar skríða yfirleitt úr eggjum í fyrri hluta maí, um það leyti sem sauðburður hefst og varp flestra fugla byrjar. Hrafnungar eru seinþroska, verða fleygir í seinni hluta júní og eru síðan undir umsjón foreldra um nokkurra vikna skeið fram í júlí. Ytri skilyrði eru því fremur óhagstæð um það leyti sem hrafnar byrja að verpa, en tímasetning á klaki og síðan uppeldi unga virðist vera aðlögun að hámarksframboði á hrafnaæðu. Til þess að hrafnspörin geti nýtt sér þessi hagstæðu skilyrði, þurfa þau að byrja varp snemma á vorin.

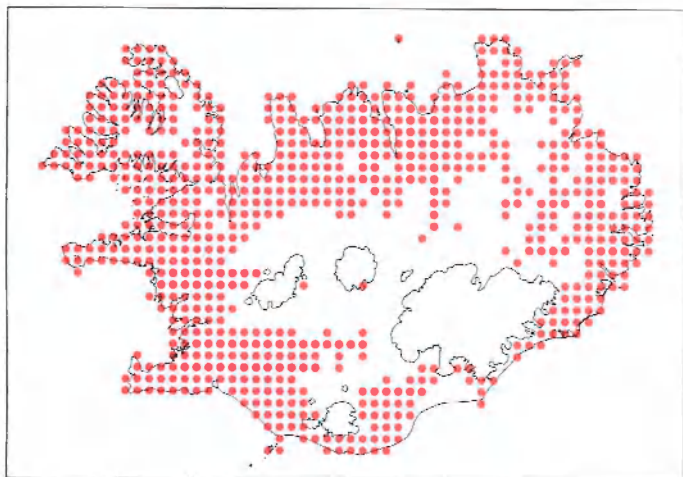
Flest hrafnspör virðast halda sig í grennd við setur sín allan ársins hring, jafnvel fuglar sem verpa langt inn til landsins (KHS o.fl. 1990). Sum þör kunna að heimsækja setrin öðru hverju en halda sig að mestu leyti annars staðar, þar sem auðveldara er um fæðuöflun. Stærð og dreifing hrafnsetra gæti því takmarkast af fæðuframboði á þeim tíma þegar minnst er að hafa. Það er athyglisvert, að í grennd við hina miklu

byggð heiðagæsa *Anser brachyrhynchus* í Þjórsárverum er aðeins vitað um eitt hrafnsetur, og hrafnar eru sjaldgæfir þar á vorin og sumrin (Jón Baldur Sigurðsson 1974). Heiðagæsavarp hefst um það leyti sem hrafnungar klekjast úr eggjum, en fram af þeim tíma er sennilega lítið fyrir hrafna að hafa á stöðum eins og Þjórsárverum.

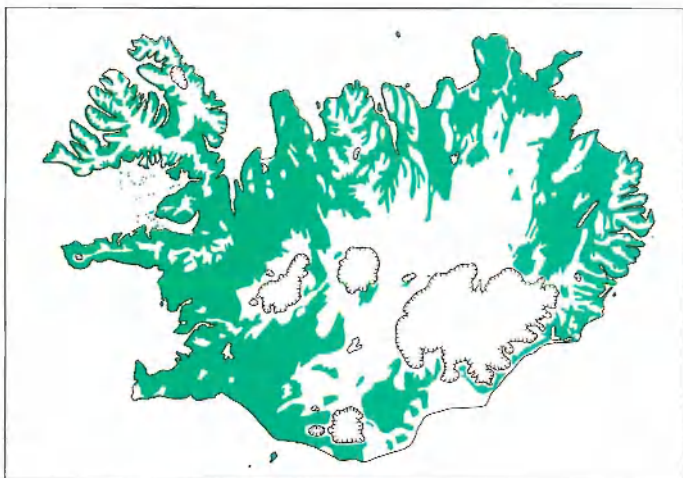
Mörg hrafnsetur eru í ábúð á hverju ári, önnur sjaldnar, og sum setur hafa ekki verið í ábúð árum saman. Það liggur beinast við að ætla, að tíðni ábúðar tengist gæðum setra og að þau sem eru vel fallin til hrafnavarps séu oftast í ábúð en setur með lélegum varpskilyrðum.

Góð hrafnsetur eru sennilega takmörkuð, og þurfa þörin því að keppa um þau innbyrðis. Ein leið fyrir hrafnspar til að tryggja sér gott setur til varps er að dvelja á setrinu allt árið og koma í veg fyrir að önnur þör geti hreiðrað um sig. En til þess að það sé unnt, verða setrin að geta framfleytt fuglunum á veturna. Samfelld varpútbreiðsla hrafnans inn til landsins er líkast til takmörkuð við þau svæði sem bjóða upp á lífvænleg skilyrði fyrir hrafna síðla vetrar, þ.e. um og fyrir þann tíma sem hrafnar byrja að verpa. Á veturna sjást stöku hrafnar í miðhálandinu, en við teljum hins vegar ólíklegt, að hrafnar haldi þar til að staðaldri á þessum árstíma.

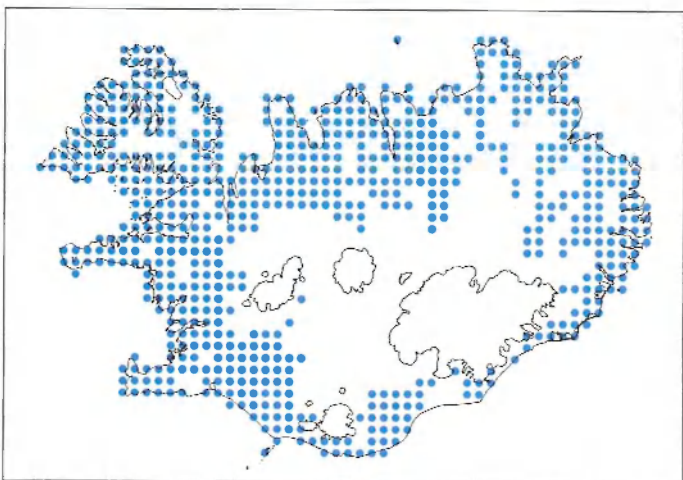
Til að sýna fram á með óyggjandi hætti hvaða þátt fæða hefur á fjölda og dreifingu verpanna hrafna, þarf að rannsaka fæðu þeirra og fæðuhætti, t.d. hvað þeir cyða miklum tíma í fæðuöflun. Fylgjast þarf með varpárangri og athuga tíðni í ábúð setra. Þá þarf að athuga framboð og dreifingu fæðu og mæla stærð setranna, þ.e. umráðasvæði fuglanna. Loks mætti gera tilraunir með að auka fæðuframboð og athuga viðbrögð fuglanna. Það krefst með öðrum orðum viðamikilla rannsókna og tilrauna, ef leita skal svara um þátt fæðu í viðgangi hrafnastofnsins.

5. mynd A. Varpút-breiðsla hrafna, sbr. 3. mynd. – *Breeding distribution of Ravens, based on Fig. 3.*

5. mynd B. Gróin svæði á Íslandi (gróðurþekja > 1/3; byggt á Ingva Þorsteinssyni o.fl. 1989). – *Vegetated areas in Iceland (vegetative cover > 1/3; based on Ingvi Þorsteinsson et al. 1989).*

5. mynd C. Reitir sem einhvern tíma hafa verið í byggð (margvíslegar heimildir). – *100-km² quadrats that have been inhabited by humans (many different sources).*

Oft er auðveldara að sýna fram á fylgni milli óbeinna þátta sem tengjast fæðu og þéttleika varpfugla. Fæðuframbod á hrafnssetrum inn til landsins er sennilega nátengt lífframleiðslu á flatar-einingu sem aftur markast af gróður-samfélagum og hæð setra yfir sjó.

Gróðurþekja og hæð setra yfir sjó

Varpútbreiðsla hrafna er að mestu leyti bundin við gróin svæði neðan 400 m hæðar (5. mynd A og B). Gróðurþekja minnkar eftir því sem ofar dregur, og má heita að landið sé gróðurvana ofan 600 m (Ólafur Arnalds 1988, Ingvi Þorsteinsson o.fl. 1989). Hrafnar eru afar sjaldgæfir varpfuglar í gróðurvínum í miðhálandinu, og stafar það sennilega af tvennu: skorti á heppilegum varpstöðum og hversu seint vorar á þeim slóðum. Sums staðar verpa hrafnar þar sem land er nánast örfoka, t.d. á nokkrum stöðum á Reykjanesskaga og eyðisöndum Suðurlands. Þessir fuglar sækja sér fæðu til sjávar, m.a. í fuglabjörg á fyrirnefnda svæðinu og nýta sér reka.

Varpútbreiðsla hrafnsins fellur vel að hámarksútbreiðslu byggðar í landinu (5. mynd C), og er að sjá að menn og hrafnar hafi kosið sér sömu svæði til fastrar búsetu. Byggðakortið sýnir 694 10x10 km² reiti sem einhvern tíma hafa verið í byggð, en um 170 þeirra eru nú í eyði.

Við athuguðum hvaða þátt hæð yfir sjó hafði á dreifingu og ábúð hrafnssetra. Hæð hvers seturs var reiknuð út frá meðalhæð varpstaða ef þeir voru fleiri en einn á setri. Varpstaðir hrafna liggja iðulega hátt yfir nánasta umhverfi, t.d. í dölum norðanlands, þar sem heppilegir hreiðurklettur eru oft fyrir ofan miðjar hlíðar. Umráðasvæði hrafnspara og fæðuöflunarsvæði geta því legið mun lægra en sjálfur varpstaðurinn. Þetta hefur í för með sér, að erfitt er að meta nákvæmlega hvaða þátt hæð setra yfir sjó hefur á hrafnavarp.

Hrafnar verpa frá sjávarmáli upp í

600-700 m hæð. Við fundum reyndar gamlan hrafnslaup í 840 m hæð í Fremri-Eiríksstaðahnefli upp af Jökuldal. Alls voru 94% hrafnssetra á athugunarsvæðum okkar á Suðvesturlandi, Norðausturlandi og Austurlandi neðan 400 m hæðarlínu (6. mynd; KHS o.fl. 1990). Á Suðvesturlandi lá mestallt athugunarsvæðið neðan við framangreind hæðarmörk. Hins vegar lá mikill hluti af athugunarsvæðum okkar á Austur- og Norðausturlandi ofar. Þar kom því greinilega í ljós, að hrafninn kys að verpa neðan við 400 m hæð.

Samarið 1987 athuguðum við 133 hrafnssetur á Héraði og aðliggjandi svæði sem náði vestur að Jökulsá á Fjöllum og norður undir Grímsstaði. Marktækur munur var á ábúð setra eftir hæð þeirra yfir sjó (7. mynd; kí-kvaðratspróf = 13,72; frítala = 6; P = 0,033). Þessi munur var fyrst og fremst milli setra sem lágu neðan við 500 m og þeirra sem lágu ofar. Einungis 3 af 10 setrum sem lágu ofan 500 m voru í ábúð 1987.

Varpstaðir

Við höfum komið að mörg hundruð hrafنشhreiðrum og yfirleitt skráð lýsingu á næsta umhverfi þeirra. Enn sem komið er höfum við ekki unnið úr þeim gögnum, en nokkur atriði einkenna varpstaði hrafna. Flest hreiður eru í skjóli, stundum í skútum og yfirleitt slúta klettur yfir og verja hreiðrin fyrir úrkomu. Þetta á reyndar við um kletta-hreiður hrafna víðast hvar (sbr. Hooper 1977).

Sum hrafنشhreiður eru mjög auðveld aðkomu, sérstaklega á Suðurlandsundirlendi. Þar verpa hrafnar víða í lágu og auðkleifum klettum eða sandgiljum. Viðast hvar annars staðar þarf að klífa eða síga til að komast að hreiðrunum. Algengt er, að hrafnar byggji hreiður í 5-20 m háum klettum.

Flestir hrafnar hér á landi velja sér varpstaði í klettum. Á undanförunum ár-

um hefur færst í vöxt. að hrafnar verpi á mannvirkjum, og örfá þör hafa orpið í trjám. Í fljótu bragði virðast hrafnar eiga kost á gnótt varpstaða, og er vafasamt að völ hreiðurstaða takmarki útbreiðslu hrafna. Á þessu eru nokkrar undantekningar, einkum á Suðurlands- undirlendi. Þar takmarkaði skortur á heppilegum hreiðurstöðum hrafnavarp fram yfir miðja þessa öld.

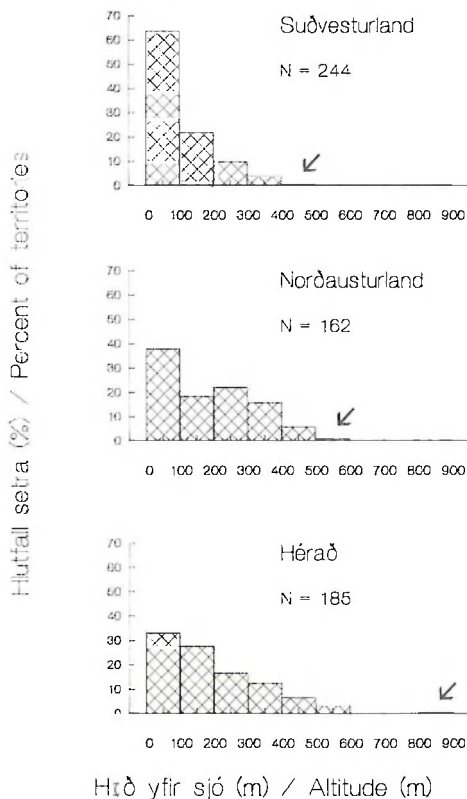
Eftir að menn fóru að byggja reisu- legri útihús og hættu að nýta ýmsar eldri byggingar hafa hrafnar tekið upp á því að verpa á eyðibýlum og útihúsum. Hrafnar hafa líka orpið á öðrum mannvirkjum; kirkjum, brúarstöplum, vitum, raflínumöstrum og radarskermum. Stöku þör hafa orpið í skips- og flugvélaflökum. Á helmingi setra (46/92) á suðurhluta svæðisins milli Ölfusár og Markarfljóts hafa hrafnar orpið á mannvirkjum (KHS o.fl. 1990: 3. mynd og síðari upplýsingar). Á sex setranna eiga hrafnar kost á öðrum varpstöðum, og fjögur „húsahreiður“ hafa ekki verið í ábúð árum saman. Hrafnar hafa raunar orpið á mannvirkjum í öllum landshlutum, langflestir þó sunnanlands (8. mynd). Slík hreiður hafa aðallega fundist á síðustu 10-20 árum, en elsta dæmið er frá lokum 19. aldar er hrafnar urpu á útihúsi í Landeyjum.

Ofsóknir og truflun

Hrafninn hefur verið ófriðaður alla tíð, en hann var ekki ofsóttur í neinum mæli fyrr en með vaxandi æðarrækt á 18. og 19. öld (Kristinn H. Skarphéðins- son 1982). Undanfarinn áratug hafa ofsóknir á hröfnum aukist verulega, aðal- lega vegna eitrunaraðgerða á vegum Veidistjóraembættisins.

Um 4100 hrafnar voru drepnir að jafnaði ár hvert 1981-85 (KHS o.fl. 1990). Margir fuglanna voru eins árs eða eldri, en drápið samsvarar því að 80-90% hrafnsunga sem urðu fleygir hafi verið drepnir. Þrátt fyrir ofsóknir, virt- ist varpstofn hrafna á Suðvesturlandi, í

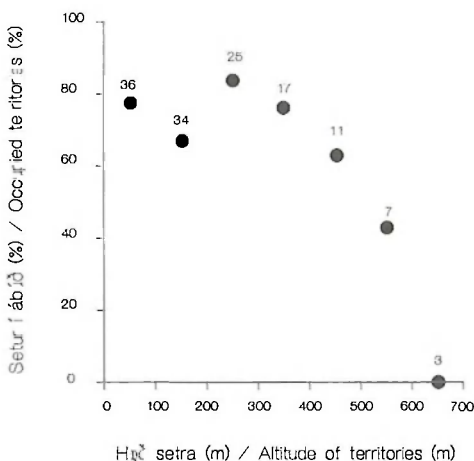
6. mynd. Dreifing hrafnshreiðra á þremur svæðum (sbr. 2. mynd) eftir hæð yfir sjávar- máli. – *The altitudinal distribution of Raven nests in three regions in Iceland (cf. Fig. 2).*

Pingeyjarsýslum og á Héraði vera stöð- ugur þessi ár, enda mest drepnið af geld- fuglum. Staðbundinnar fækkunar hrafna hefur gætt á síðustu árum í kjöl- far aukinna ofsókna við norðanverðan Breiðafjörð (Tafla 5).

Á sumum setrum verpa hrafnar nær árlega þrátt fyrir að hreiður þeirra séu eyðilögð af mannavöldum og fuglarnir jafnvel drepnir. Líklegt er, að ofsóknir dragi úr líkum á hrafnavarp þar sem lagt er kapp á að eyða þeim, eins og víða í Pingeyjarsýslum. Þar voru á árun- um 1981-85 hlutfallslega færri hrafnset- ur í ábúð árlega (59%) en t.d. á Héraði (67%) og Suðvesturlandi (72%; KHS o.fl. 1990). Þessi munur, sem er mark- tækur, getur einnig stafað af öðrum um- hverfisþáttum, s.s. fæðuframbóði.

7. mynd. Hlutfall hrafnsetra í ábúð í samanburði við hæð þeirra yfir sjó. Sýndur er fjöldi setra sem voru athuguð í hverju 100 m hæðarbili 1987 á rannsóknarsvæðinu á Héraði og aðliggjandi svæðum að norðan og vestan. – *Occupancy of Raven territories in the main study area in East Iceland and adjacent highlands to the north and west in 1987 compared with altitude of territories. Numbers refer to sample size in each 100 m interval.*

Hrafnar hafa hætt að verpa á nokkrum stöðum þar sem mikillar truflunar (viljandi eða óviljandi) gætir, og nokkur hrafnsetur hafa verið eyðilögð (klettar sprengdir o.s.frv.), aðallega í grennd við Reykjavík. Líklegt er, að hrafnar muni yfirgefa fleiri setur á næstu árum vegna úþpenslu þéttbýlis. Hrafnar njóta því bæði góðs og ills af framkvæmdagleiði mannsins. Mannvirki og gamlar grjótt- og malarnámur gera hröfnum kleift að verpa á stöðum, þar sem ekki er völ náttúrulegra hreiðurstaða, eins og skýrt var frá að framan.

Ályktanir og tillögur um frekari rannsóknir

Varpútbreiðsla hrafna er vel þekkt, en tölur um stofnstærð byggja enn sem komið er á grófu mati. Útbreiðslan er að mestu bundin við gróið land, neðan 400-500 m h.y.s. Skortur á varpstöðum

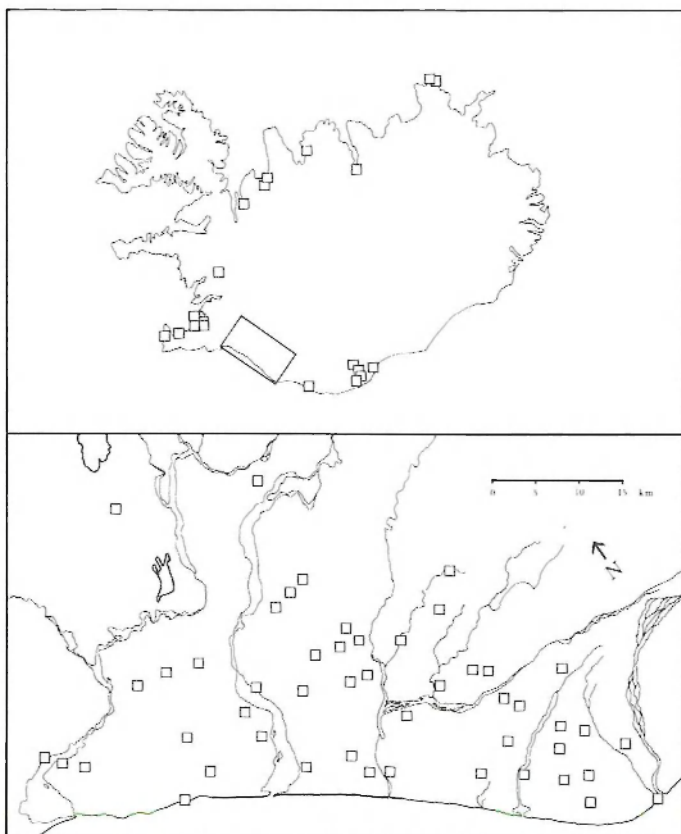
takmarkar útbreiðslu hrafna á nokkrum svæðum, einkum sunnanlands, og ofsóknir og truflun af mannavöldum hafa rýrt búsetumöguleika hrafna á fáeinum stöðum. Þéttleiki verpandi hrafna er mestur í þeim lágsveitum sem hrafnar eru lítið ofsóttir og gnótt er varpstæða (t.d. í Fljótshlíð og á Héraði). Þá verpa hrafnar sums staðar þétt við sjávarsíðuna, s.s. á Vestfjörðum. Á athugunar-svæðum okkar var þéttleiki verpandi hrafna að jafnaði minnstur á Norðausturlandi. Þar eru stór flæmi ógróin, og hrafnar eru ofsóttir þar í ríkara mæli en á hinum svæðunum.

Ofsóknir á hröfnum hafa aukist á undanförunum árum fyrir tilstuðlan ríkisvaldsins, en óljóst er hvaða áhrif þær munu hafa á hrafnastofninn til langframa. Við teljum ekki verjandi, að ríkið standi fyrir ofsóknum á hröfnum meðan upplýsingar skortir um tjón af völdum þeirra og áhrif aðgerða til að koma í veg fyrir eða minnka tjónið. Þá er margt óljóst um afleiðingar ofsókna á hrafnastofninn. Að okkar mati ætti ríkisvaldið að staldra við og stuðla að rannsóknunum á ofangreindum þáttum fremur en að stunda hrafnadráp.

Það er ekki lengur afstaða ríkisvalds eða Búnaðarfélags Íslands að útrýma beri hröfnum og öðrum villtum dýrum sem talin eru valda tjóni eða vera til ama. Aðgerðir miðast nú við að halda tjóni af völdum þessara dýra í lágmarki (Páll Hersteinsson 1987). Veiðistjóraembættið hefur á seinni árum staðið fyrir rannsóknum á tjóni sem villt dýr valda. Meðal annars hefur verið athugað, hvort nota megir varphús til að verja æðarhreiður fyrir illviðrum og draga úr eggjaráni hrafna í æðarvörpum (Páll Hersteinsson 1987). Fækkunaraðgerðum, þ.á m. á hröfnum, hefur hins vegar verið haldið áfram í óbreyttri mynd.

Við teljum að meta þurfi stofnstærð hrafna á 5-10 ára fresti með því að telja varppör. Útbreiðslusvæði hrafnans er of stórt (um 62000 km²) til þess að hægt

8. mynd. Útbreiðsla hrafushreiðra á mannvirkjum á Íslandi. – *The distribution of Raven nests on man-made structures in Iceland.*

sé að komast yfir það á stuttum tíma. Við leggjum til, að fylgst verði með hrafnostofninum í framtíðinni með því að athuga fjölda varppara í úrtaki 10x10 km reita. Úrtakstalning hefur nokkra kosti fram yfir heildartalningu; hún er ódýrari, hægt er að afla gagna á skemmri tíma, og úrtakstalning er oft nákvæmari, m.a. vegna þess að komast má af með færri og betur þjálfaða menn. Til þess að auðvelda túlkun gagna, leggjum við til að fylgst verði árlega með fjölda hrafna á nokkrum minni svæðum (um 500 km²), og liggur þá beinast við að athuga einhver þeirra svæða sem þegar eru til gögn um (Tafla 1).

Samkvæmt þéttleikadreifingu hrafns-

para í 115 10x10 km reitum (Tafla 2) þarf að athuga úrtak um 20% (150/770) reita á útbreiðslusvæði hrafnsins til að meta varpstofninn innan 95% vikmarka. Útvinna við hrafnatalningar þarf að fara fram í maí og júní. Sennilega tekur það einn mann að jafnaði einn dag að kanna hvern reit, og er þá gert ráð fyrir ferðalögum milli reita. Um þriðjungur úrtaksins yrðu reitir þar sem hrafnssetur eru vel þekkt. Í öðrum reitum úrtaksins mundi hins vegar fara meiri tími í hreiðurleit. Fjórir menn sem hefðu 2 bifreiðar til umráða gætu því sennilega lokið útivinnu við hrafnatalningar á tveimur mánuðum, þ.e. á einu sumri.

Hrafnabánar þurfa að halda nákvæmar skýrslur um drepna fugla, og það þarf

að aldursgreina sem mest af felldum hröfnum tí að varpa ljósi á aldursdreifingu fugla í hrafnaströfnum. Þá þarf að meta lífslíkur hrafna, sem ásamt þekktri viðkomu, aldursdreifingu og fjölda drepinna fugla, gerir okkur kleift að meta fjölda geldhrafna með meira öryggi en hingað til. Sennilega er nákvæmast, en jafnframt dýrast, að meta lífslíkur hrafna með því að festa senditæki á nokkra tugi fugla og fylgjast með lífshlaupi þeirra.

ÞAKKIR

Þeim jölmörgu sem veittu okkur upplýsingar um hrafnaströfnum ferum við bestu þakkir. Við höfum áður gert grein fyrir aðilum sem styrktu okkur við hrafna- og fálkarannsóknir og lífsinntu við útvinnu (Ólafur K. Nielsen 1986, KHS o.fl. 1990). Páll Leifsson og Þorvaldur Björnsson veittu okkur margvíslegar upplýsingar, og Gunnlaugur Pétursson samdi teikniforrit fyrir reitakerfi. Arnþór Garðarsson, Gunnlaugur Pétursson, Páll Hersteinsson og Ævar Petersen lásu þessa grein yfir og færðu margt til betri vegar. Vísindasjóður og Íslenska álfélagið kostuðu að hluta útvinnu við fálkatalningar Náttúrufræðistofnunar Íslands, en grein þessi byggir að nokkru leyti á gögnum sem safnað var í þeim leiðangrum.

HEIMILDIR

Birtar heimildir:

- Agnar Ingólfsson 1980. Problems with gulls and Ravens in Iceland. Vilttrapport 10: 25-30.
- Agnar Ingólfsson 1987. Máfar hrafna og örn. Bls. 68-76 í: *Viltt spendýr og fuglar – árekstrar við hagsmuni mannsins*. Ráðstefna Náttúruverndarráðs 7.-8. október 1984. Náttúruverndarráð. Fjölrit nr. 16. 147 bls.
- Alþingistíðindi 1939. Greinargerð með frumvarpi til laga um eyðingu svartbaks og hrafns. Reykjavík.
- Amlaner, C.J. Jr. & N.J. Ball 1983. A synthesis of sleep in wild birds. *Behaviour* 87: 85-119.
- Arnþór Garðarsson 1979. Waterfowl populations of Lake Mývatn and recent changes in numbers and food habits. *Oikos* 32: 250-270.
- Arnþór Garðarsson, Ólafur K. Nielsen & Agnar Ingólfsson 1980. Rannsóknir í Öndarfarirði og víðar á Vestfirðum 1979: fuglar og fjörur. Líffræðistofnun háskólans. Fjölrit nr. 12. 65 bls.

- Baring-Gould, S. 1863. *Iceland: its scenes and sagas*. Smith, Elder and Co., London. xvii + 447 bls.
- Birgir Kjarran [1960]. *Fagra land*. Bókfellsútgáfan, Reykjavík. 288 bls.
- Bjarni Sæmundsson 1936. *Fuglarnir*. Bókavarslun Sigfúsar Eymundssonar. Reykjavík. 699 bls.
- Björn J. Blöndal 1953. *Vinafundir*. Rabb um fugla og fleiri dýr. Hlaðbúð. Reykjavík. 193 bls.
- Burton, R.F. 1875. *Ultima Thule; or, a summer in Iceland*. Vol. 2. William P. Nimmo. London & Edinburgh. VI + 408 bls.
- Congreve, W.M. & S.W.P. Freme 1941. Conditions in northern areas of wildfowl. Iceland. Bls. 15-21 í: *Factors affecting the general status of wild geese and wild duck*. International Wildfowl Inquiry. Vol. 1. Cambridge. 123 bls.
- Davies, N.B. & A.I. Houston 1984. Territory economics. Bls. 148-169 í: J.R. Krebs & N.B. Davies (ritstj.). *Behavioural ecology*. Sinauer Associates Inc., Sunderland. 494 bls.
- Eggert Ólafsson & Bjarni Pálsson 1974. *Ferðabók*. Fyrra bindi. Örn og Örylgur. Reykjavík. XXII + 365 bls.
- Eiður Guðmundsson 1982. [Fuglalíf í Hörgárdal]. Bls. 37. í: *Mannfellirinn mikli*. Bókaútgáfan Skjaldborg, Akureyri. 168 bls.
- Ewins, P.J., J.N. Dymond & M. Marquiss 1986. The distribution, breeding and diet of Ravens *Corvus corax* in Shetland. *Bird Study* 33: 110-116.
- Finnur Guðmundsson 1941. *Æðarvarp og dúntekja á Íslandi*. Fylgirit með frumvarpi til laga um friðun æðarfugla og frumvarpi til laga um eyðingu svartbaks. Reykjavík. 19 bls.
- Finnur Guðmundsson 1979. The past status and exploitation of the Mývatn waterfowl populations. *Oikos* 32: 232-249.
- Frema, S.W.P. 1930. Notes on an ornithological trip to North Iceland. *The North-Western Naturalist*, Arbroath 5(1): 8-12.
- Guðmundur P. Ásmundsson 1927. Hættulegir smitberar. *Lögrétta* 31. desember, 22(65): 2-3.
- Guðmundur G. Hagalín 1939. *Saga Eldeyjars-Hjalta*. Skráð eftir sögn hans sjálfs. I. bindi. Ísafoldarprentsmiðja hf. Reykjavík. 280 bls.
- Hálfðán Björnsson 1976. Fuglalíf í Örafum, A-Skaft. Náttúrufræðingurinn 46: 56-104.
- Heinrich, B. 1989. *Ravens in winter*. Summit Books, New York. 379 bls.
- Holyoak, D.T. & D.A. Ratcliffe 1968. The distribution of the Raven in Britain and Ireland. *Bird Study* 15: 191-197.
- Hooper, R.G. 1977. Nesting habitat of Common Ravens in Virginia. *The Wilson Bulletin* 89: 233-242.
- Hörður Kristinsson & Bergþór Jóhannsson 1970. *Reitskipting Íslands fyrir rannsóknir á út-*

- breiðslu plantna. Náttúrufræðingurinn 40: 58-65.
- Ingví Þorsteinsson. Einar Gíslason & Guðmundur Guðjónsson 1989. Gróðurfar. Bls. 50-51 í: Árni D. Júlíusson, Jón Ó. Sæberg & Helgi S. Kjartansson (ritstj.). Íslenskur söguatlas. 1. bindi. Almenna bókafélagið. Reykjavík. 230 bls. [Stuðst við frumgerð gróðurkorts].
- Jón Baldur Sigurðsson 1974. Rannsóknir á varpháttum og afkomu heiðagæsar (Anser brachyrhynchus) í júní og júlí 1972. Orkustofnun Reykjavík.
- Koch. A., A. Schuster & D. Glandt 1986. Die Situation des Kolkraben (*Corvus corax* L.) in Mitteleuropa unter besonderer Berücksichtigung einer Wiederansiedlungsmassnahme in Nordrhein-Westfalen. Z. Jagdwiss. 32: 215-228.
- Kristinn H. Skarphéðinsson 1982. Spörfuglar. Bls. 181-207 í: Rit Landverndar 8. Reykjavík. 216 bls.
- Kristinn H. Skarphéðinsson 1987. Aldursgreiningar á hröfnum. Fréttabréf veiðistjóra 3(1): 4-7.
- Kristinn H. Skarphéðinsson. Ólafur K. Nielsen. Skarphéðinn Þórisson. Sverrir Thorstensen & Stanley A. Temple 1990. Breeding biology, movements and persecution of Ravens in Iceland. Acta Naturalia Islandica 33. 45 bls.
- Krüper. Th. 1857. Der Mývatn und seine Umgebung. Naumannia 7(2): 1-33.
- Lever. C. 1987. Naturalized birds of the world. Longman. Scientific & Technical. Harlow. XX + 615 bls.
- Lockley. R.M. 1936. On the breeding birds of the Westmann Islands. Ibis 13. ser., 6: 712-718.
- Magnús Magnússon 1987. Umræður um máfa. hrafn og örn. Bls. 77-81 í: Villt spendýr og fuglar – árekstrar við hagsmuni mannsins. Ráðstefna Náttúruverndarráðs 7-8. október 1984. Náttúruverndarráð. Fjölrit nr. 16. Reykjavík. 147 bls.
- Marquiss. M., I. Newton & D. A. Ratcliffe 1978. The decline of the Raven, *Corvus corax*, in relation to afforestation in southern Scotland and northern England. Journal of Applied Ecology 15: 129-144.
- Martin. T.E. 1987. Food as a limit on breeding birds: a life-history perspective. Annual review of ecology and systematics 18: 453-487.
- Newton. A. 1863. Notes on the ornithology of Iceland. Appendix A. Bls. 399-421 í: S. Baring-Gould. Iceland: its scenes and sagas. Smith. Elder and Co.. London. 466 bls.
- Newton. I. 1981. The role of food in limiting bird numbers. Bls. 11-30 í: H. Klomp & J.W. Woldendorp (ritstj.). The Integrated Study of Bird Populations. North-Holland Publishing Company. Amsterdam og víðar. 255 bls.
- Newton. I., P.E. Davis & J.E. Davis 1982. Ravens and Buzzards in relation to sheep-farming and forestry in Wales. Journal of Applied Ecology 19: 681-706.
- Nielsen. P. 1918. Optegnelser vedrørende Islands fugle, tildels efter egen iagttagelse i en længere aarrække. Dansk ornithologisk forenings Tidsskrift 13: 33-79.
- Nielsen. P. 1928. Hrafninn. Lögrétta 22. febrúar, 23(8): 3.
- Ólafur Arnalds 1988. Jarðvegur á ógrónu landi. Náttúrufræðingurinn 58: 101-116.
- Ólafur K. Nielsen 1986. Population ecology of the Gyrfalcon in Iceland with comparative notes on the Merlin and the Raven. Doktorsritgerð við Cornell-háskóla. Bandaríkjunum. 215 bls.
- Ólafur Þorvaldsson 1968. Áður en fifan fýkur. Skuggsjá. Hafnarfjörður. 173 bls.
- Páll Hersteinsson 1987. Starfsemi veiðistjóraembættisins. Freyr 83(1): 8-12.
- Pétur Fr. Eggerz 1891. Friðun æðarvarps. Ísafold 22. júlí. 18(58): 229-230; 25. júlí 18(59): 233-234; 29. júlí. 18(60): 237-238.
- Renssen. T.A. 1988. [Reintroduction of the Raven (*Corvus corax*) in the Netherlands]. Limosa 61: 137-144. (Á hollensku með enskum údrætti).
- S. J. 1975. Svartbaki og hrafn hefur fjölgað ískyggilega. Tíminn 5. janúar, 59(3): 28. [Frétt byggð á viðtali við Árna G. Pétursson].
- Skutch. A.F. 1989. Birds asleep. University of Texas Press. Austin. XI + 219 bls.
- Ward. P. & A. Zahavi 1973. The importance of certain assemblages of birds as „information-centres“ for food-finding. Ibis 115: 517-534.
- Þorsteinn Einarsson 1956. Eiturherferðin gegn refum verði stöðvuð. Morgunblaðið 9. nóvember. 43(258): 16-17.
- Þorvaldur Thoroddsen 1914. Ferðabók. Skýrslur um rannsóknir á Íslandi 1882-1898. 3. bindi. Hið íslenska fræðafélag. Kaupmannahöfn. 356 bls.
- Þbirtar heimildir: Handrit, skýrslur, bréf og dagbækur, varðveittar á Náttúrufræðistofnun Íslands, nema annað sé tekið fram.
- Anon 1887. Eftirrit af gjörðum aðalfundar æðaræktarfeljagsins á Breiðafirði og við Strandaflóa. er haldinn var í Ytri Fagradal hinn 22. og 23. júní 1887. Handritadeild Landsbókasafns. Lbs. 3635. 4to.
- Benedikt Sveinsson 1903. Skýrsla um fugla á Húsavík og nág. Send Einari Gunnarssyni. dags. 23.3.1903.
- Björn Björnsson 1942. Bréf til Finns Guðmundssonar, dags. 11.2.1942.
- Björn J. Blöndal 1946. Bréf til Finns Guðmundssonar, dags. 15.1.1946.
- Eyþór Erlendsson 1962. Bréf til Finns Guðmundssonar, dags. 3.6.1962.
- Finnur Guðmundsson. Dagbók 1938 með upplýs-

- ingum um fuglalíf í Meðallandi, sem hafðar voru eftir Bjarnfreð Ingimundarsyni. Efri-Steinsmýri.
- Finnur Guðmundsson. Dagbók 1941 með upplýsingum um fuglalíf í Mývatnssveit, sem hafðar voru eftir Grímsstaðabráðrum, Jóhannesi og Ragnarí Sigfínssonum.
- Finnur Guðmundsson. Dagbók 1942 með upplýsingum um fuglalíf í Breiðafjarðareyjum, sem einkum voru byggðar á víðtölum við eyjabændur.
- Hálfdán Björnsson 1990. Bréf til Kristins H. Skarphéðinssonar, dags. 10.1.1990.
- Hörring, R. 1907. Óbirt dagbók úr Íslandsferð.
- Jóhannes Sigfínsson 1940. Bréf til Magnúsar Björnssonar, dags. 16.11.1940.
- Kristinn H. Skarphéðinsson & Páll Hersteinsson. Refaeitrun á Íslandi og áhrif hennar á erni og fleiri dýr. Handrit.
- Magnús Ágústsson & Tryggvi Gunnarsson 1973. Könnun á náttstað og daglegum ferðum (dreifingu) hrafna *Corvus corax* á undirlendi Árnessýslu. Verkefni við Ífræðiskor Háskóla Íslands. 9 bls.
- Margeir Jónsson (1929). Helstu örnefni á afréttarlöndum umhverfis Austur-Fljót og Stíflu. Örnefnastofnun Þjóðminjasafns. [Aðalheimildarmaður: Guðmundur Davíðsson á Hraunum. Mest af efninu var safnað 1910-1914 en gengið frá handritinu 1929].
- Nielsen, P. 1922. Bréf til Sr. Einars Friðgeirssonar, dags. 2.3.1922. Handritaðild Landsbókasafns. Lbs. 3187. 4to.
- Theódór Gunnlaugsson 1958. Bréf til Finns Guðmundssonar, dags. 3.8.1958.
- Theódór Gunnlaugsson 1959. Skýrsla um fuglalíf í Öxarfirði og nágrenni, sem fylgdi fuglatalningarskýrslu.
- Theódór Gunnlaugsson 1969. Skýrsla um fuglalíf í Öxarfirði og nágrenni sem fylgdi fuglatalningarskýrslu.
- Þorvaldur Zóphóníasson 1969. Umsögn Þorvaldar Zóphóníassonar. Læk í Dýrafirði, sem fylgdi bréfi varþeiganda og fiskiræktarmanna til Menntamálaráðuneytis, dags. 24.3.1969.
- Ævar Petersen 1971. Athugun á ágangi hrafna á nýræktir í Andakíl og Skorradal, Borgarfirði. Skýrsla til Menntamálaráðuneytisins. 6 bls.
- Ævar Petersen, Ólafur K. Nielsen, Ib Petersen & Tom J. Cade 1985. Population census of the Gyrfalcon in Iceland. Progress report No. 1. Náttúrufræðistofnun Íslands, Reykjavík. 6 bls.
- Ævar Petersen, Ólafur K. Nielsen, Ib Petersen & Tom J. Cade 1986. Fálkatalning Náttúrufræðistofnunar 1986. Áfangaskýrsla nr. 2. Náttúrufræðistofnun Íslands, Reykjavík. 7 bls.
- SUMMARY**
- The breeding distribution and numbers of Ravens in Iceland**
- This paper describes four aspects of Raven *Corvus corax* biology in Iceland: (1) current breeding distribution and densities, based on information collected mostly in 1981-91, (2) numbers of breeding and non-breeding birds, (3) past abundance, and (4) factors affecting the distribution and numbers of nesting Ravens. Part of the data presented in this paper is published elsewhere (Kristinn H. Skarphéðinsson *et al.* 1990).
- Breeding Ravens are generally found throughout the lowland regions of Iceland from sea level to the 400-m contour line; only sporadic breeding occurs in the barren interior (up to 600-700 m a.s.l.). Confirmed or probable breeding was recorded in 65% (770/1190) of the 100-km² quadrats used as recording units (Fig. 3). The estimated maximum breeding distribution encompasses 62,000 km² (59%) of Iceland's 103,000 km² area.
- The mean breeding densities for seven areas ranged from 1.5 to 6.8 pairs/100 km² (Table 1). High breeding densities occur in a fertile lowland area in the Southwest where Ravens are not persecuted. Some smaller areas (< 50 km²) hold higher breeding densities (15-30 pairs/100 km²); e.g., Heimay in the Vestmannaeyjar in the South and some fjords in the Northwest.
- We estimated the number of territorial Raven pairs in Iceland using the total breeding distribution (*cf.* Fig. 3), and the number of Raven pairs within 115 100-km² quadrats (Fig. 4; Table 2). Our rough estimate gave 2,000 territorial Raven pairs (Table 3), approximately 9% of which did not breed (Kristinn H. Skarphéðinsson *et al.* 1990). The non-territorial Raven population in spring was estimated at approximately 4300 birds (Table 4), using even cruder data. Hence, the total Raven numbers in Iceland in mid-summer around mid 1980s may have been around 13,000 birds including 5,000 juveniles.
- The Raven was considered abundant in Iceland in the past, but since the late 1930s laymen and biologists alike have claimed that Raven numbers and, thus, Raven depredation have been increasing (Appendix 2). There are, however, several accounts, dating from the 1890s to late 1950s, of locally declining Raven numbers following intensive poisoning programs aimed at killing Arctic Foxes *Alopex lagopus*.
- Raven nesting territories are mostly confined to the vegetated areas in Iceland which coincide with the lower elevations and areas that have been inhabited by humans (Figs 5 and 6). In East Iceland occupancy of Raven territories was not affected by elevation, except above 500 m a.s.l. where the occupancy dropped sharply (Fig. 7). Throughout Iceland natural nest sites for Ravens are usually abundant; however, in part of the Southwest low-

lands where few suitable cliffs exist, about half of the Raven pairs nest on man-made structures (Fig. 8; Kristinn H. Skarphéðinsson *et al.* 1990).

Officially, Ravens are categorized as pest birds in Iceland. Since 1976, the Icelandic government has sponsored Raven control programs, resulting in an annual kill of around 4,100 birds in 1981-85, or over 80% of the estimated reproductive output of the population (Kristinn H. Skarphéðinsson *et al.* 1990). There is, however, very little information on alleged Raven depredation and the effectiveness of control measures on reducing damage. So far, human persecution and disturbance seem

to have had relatively little effect on the distribution and numbers of Ravens in Iceland.

We propose a scheme to monitor numbers of breeding Ravens in Iceland using stratified random sampling based on the known breeding distribution and 100-km² quadrats.

Kristinn H. Skarphéðinsson, Náttúrufræðistofnun Íslands, pósthólf 5320, 125 Reykjavík.
Ólafur K. Nielsen, Lyngfaga 28, 107 Reykjavík.
Skarphéðinn Þórisson, Menntaskólanum á Egilsstöðum, 700 Egilsstaðir.
Ib Krag Petersen, Skovvangsvej 24, Bårse, 5610 Assens, Danmark.

VIÐAUKI 1 – APPENDIX I.
Fjöldi staðbundinna hrafnspara í 10x10 km reitum. – Number of Raven pairs within 100-km² squares.

Reitir eftir svæðum <i>Quadrats by regions</i>	Ár / Year						Meðaltal <i>Mean</i>
	1981	1982	1983	1984	1985	1987	
Suðvesturland <i>Southwest</i>							
3161	-	1	-	-	-	1	1,0
3162	-	2	-	-	-	2	2,0
3259	-	0	1	-	-	0	0,3
3260	-	1	1	-	-	1	1,0
3262	-	-	-	-	-	2	2,0
3360	-	3	-	-	-	-	3,0
3362	-	-	-	-	-	4	4,0
3462	-	-	-	-	-	3	3,0
3559	-	0	1	-	-	1	0,7
3560	-	3	4	-	-	-	3,5
3658	-	7	-	-	-	-	7,0
3659	-	4	-	-	-	-	4,0
3660	-	3	-	-	-	-	3,0
3662	-	-	3	-	-	3	3,0
3761	-	-	-	-	-	2	2,0
3762	-	-	-	-	-	2	2,0
3862	-	-	-	-	-	0	0,0
4161	-	-	4	-	-	-	4,0
4463	-	-	9	-	-	-	9,0
4464	-	-	3	-	-	-	3,0
Vestfirðir <i>Northwest</i>							
2937	-	-	-	-	5	-	5,0
2938	-	-	-	-	4	-	4,0
2939	-	-	-	-	7	-	7,0
3037	-	-	-	-	3	-	3,0
3038	-	-	-	-	4	-	4,0
3039	-	-	-	-	5	-	5,0
3041	-	-	-	-	3	-	3,0
Norðurland <i>North</i>							
4641	-	-	-	-	4	-	4,0
4644	-	-	-	-	3	-	3,0
4746	-	-	-	-	4	-	4,0

Reitir eftir svæðum <i>Quadrats by regions</i>	Ár <i>Year</i>						Meðaltal <i>Mean</i>
	1981	1982	1983	1984	1985	1987	
4845	-	-	-	-	4	-	4,0
4942	-	-	-	-	4	-	4,0
4945	-	-	-	-	5	-	5,0
4946	-	-	-	-	3	-	3,0
5044	-	-	-	-	2	-	2,0
5046	-	-	-	-	3	-	3,0
5140	-	-	-	-	4	-	4,0
5141	-	-	-	-	2	-	2,0
5142	-	-	-	-	0	-	0,0
5146	-	-	-	-	0	-	0,0
5245	-	-	-	-	1	-	1,0
5440	-	-	-	-	4	-	4,0
5442	-	-	-	-	5	-	5,0
Norðausturland <i>Northeast</i>							
5541	-	-	3	-	-	-	3,0
5542	-	3	-	-	-	-	3,0
5544	-	-	-	1	1	-	1,0
5639	2	2	2	2	1	-	1,8
5641	-	3	3	2	2	-	2,5
5642	-	-	-	3	-	-	3,0
5649	-	-	2	-	-	-	2,0
5737	-	-	2	1	-	-	1,5
5739	2	2	3	4	-	-	2,8
5741	-	-	3	-	-	-	3,0
5742	-	-	-	2	-	-	2,0
5743	-	-	2	2	2	-	2,0
5744	2	2	2	2	1	-	1,8
5745	-	-	-	4	2	-	3,0
5746	1	1	1	1	1	-	1,0
5748	0	1	0	1	-	-	0,5
5836	1	1	2	2	-	-	1,5
5839	1	0	1	1	1	-	0,8
5840	-	1	1	2	2	-	1,5
5842	1	1	2	2	-	-	1,5
5843	-	-	1	0	-	-	0,5
5936	-	1	1	0	1	-	0,8
5937	-	2	2	-	-	-	2,0
5938	1	0	1	0	1	-	0,6
5939	1	0	0	0	0	-	0,2
5941	-	1	0	1	1	-	0,8
5942	-	0	1	2	1	-	1,0
5943	-	-	1	-	-	-	1,0
5944	0	1	1	1	1	-	0,8
6039	1	1	1	1	1	-	1,0
6040	-	-	0	0	0	-	0,0
6042	-	2	2	1	0	-	1,3
6043	-	0	-	-	-	-	0,0
6044	0	1	1	0	0	-	0,4
6132	1	1	1	1	1	-	1,0
6133	-	1	1	1	1	-	1,0
6134	-	0	1	1	1	-	0,8
6135	2	2	1	2	-	-	1,8
6136	-	3	-	-	-	-	3,0

Reitir eftir svæðum <i>Quadrats by regions</i>	Ár Year						Meðaltal <i>Mean</i>
	1981	1982	1983	1984	1985	1987	
6137	-	-	-	3	3	-	3,0
6138	-	-	-	4	-	-	4,0
6139	3	2	3	3	2	-	2,6
6142	1	1	1	1	1	-	1,0
6143	1	1	1	1	2	-	1,2
6233	0	1	1	1	1	-	0,8
6237	1	-	-	1	0	-	0,7
6242	1	0	1	1	1	-	0,8
Austurland East							
6446	-	-	-	-	-	0	0,0
6451	0	0	0	0	0	-	0,0
6548	1	1	1	-	-	1	1,0
6549	1	1	-	-	-	-	1,0
6647	1	0	-	-	-	-	0,5
6648	3	3	3	-	-	-	3,0
6649	1	0	1	-	-	1	0,8
6746	3	5	4	3	6	5	4,3
6747	6	3	5	4	5	-	4,6
6845	4	2	3	4	-	4	3,4
6846	1	-	-	-	-	-	1,0
6849	-	-	-	-	-	5	5,0
6945	4	4	4	4	4	4	4,0
6948	-	-	-	-	-	5	5,0
6949	-	-	-	-	-	2	2,0
7043	-	-	-	-	-	5	5,0
7044	-	5	-	-	-	4	4,5
7046	-	-	-	-	-	3	3,0
7047	-	-	-	-	-	3	3,0
7048	-	-	-	-	-	5	5,0
7142	-	-	-	2	-	-	2,0
7143	-	-	-	4	-	-	4,0
7146	-	-	-	-	-	9	9,0
7147	-	-	-	-	-	2	2,0
7248	-	-	-	-	-	5	5,0

VIÐAUKI 2 – APPENDIX 2.

Heimildir um fjölda hrafna fyrir á tímum. –
Accounts of past abundance of Ravens in Iceland.

Ár Year – Svæði Region

Umsögn og heimild *Comment and source.*

Um 1755 – Vesturland

„... mergð ránfugla . . . Af fuglum þessum gerir hrafninn mest tjón . . .“ (Eggert Ólafsson & Bjarni Pálsson 1974: 321).

Um 1755 – Snæfellsnes

„Af þeim er hér allt of margt. Þeir gera tjón á fiski svo að menn leitast við að veiða þá í net“ (Eggert Ólafsson & Bjarni Pálsson 1974: 207).

Um 1755 – Kjósarsýsla

„Hrafninn er allra fugla kunnastur hér um slóðir, bæði fyrir mergðar sakir og einnig er hann svo gæfur, að hann heldur sig að staðaldri heima við bæi á vetrum til að leita sér fæðu“ (Eggert Ólafsson & Bjarni Pálsson 1974: 35).

1856 – Ísland

„Fremur algengur staðfugl“ (Krí per 1857).

1856 – Mývatn

„Í Mývatnssveit er hrafninn ekki eins algengur og í dölunum og við sjávarsíðuna. Maður sér 1-2 hrafna daglega koma fljúgandi frá vatninu. Ég hef ekki fundið hrafnsheiður við Mývatn en það á að

vera í háum hraundranga“ (Krüper 1857). [Ferð-
aðist um Mývatnssveit og nágrenni í júní og júlí].

1858 – Ísland

„Mjög algengur“ (Newton 1863).

1862 – Ísland

„Algengasti fugl á Íslandi“ (Baring-Gould 1863:
187).

1872 – Ísland

„... er alls staðar hreinasta plága á Íslandi“
(Burton 1875: 243).

1885-1891 – Breiðafjörður

„Aptur á móti er sumum vargtegundum að
heita gjöreytt, t.d. hrafni, a.m.k. í Dalasýslu“
(Pétur Eggerz 1891). [Æðarræktarfélag sem starf-
aði við Breiðafjörð og í suðurhluta Strandasýslu
borgaði verðlaun fyrir dráp á vargfuglum (50 aura
fyrir hvern hrafni) og stóð auk þess fyrir því að
eitrað var fyrir hrafna, erni og refi. Fyrstu verð-
launagreiðslur fyrir fugladráp voru inntar af hendi
í júní 1887. Þá var m.a. greitt fyrir dráp á 442
hröfnum og voru 240 þeirra drepnir á Skarðs-
strönd (Anon 1887)].

Um 1890 – Vestmannaeyjar

„Það var allmikið um hrafna í Vestmannacyj-
um, og stálu þeir eggjum í björgunum“ (Guð-
mundur G. Hagalín 1939: 181).

1895 – Melrakkasléttu

„Kjóum og hröfnum hefur mikið fækkað síðan
menn fóru að eitra í egg fyrir þá“ (Þorvaldur
Thoroddsen 1914: 325).

Um 1900 – Hafnarfjörður

„Stöku sinnum bar við á haustin, að þorskur
gekk á grýnnstu mið Hafnfirðinga og var þá ein-
göngu veitt á handfæri. Aðalbeitan var þá fugla-
kjöt og görn, en á þeim tíma var oftast lítið um
sjófugl. Var þá brugðið á það ráð að fara með
byssu upp um holt og hæðir á hrafnaverðar og svo
fóru leikar, að á tímabili sást ekki hrafni við Hafn-
arfjörð“ (Ólafur Þorvaldsson 1968: 24) [Fæddur á
Ási við Hafnarfjörð 1884 og átti heima þar fram
undir 1910].

1903 – Við Skjálfanda

„Sést oft. Hefir fækkað mjög á seinni árum“
(Benedikt Sveinsson 1903).

1907 – Mývatn

Dvaldi þar um 20.6.-10.7.. og sá aðeins örfáa
hrafna (Hörring 1907).

Um 1910 – Fljót

„... nú á síðustu árum verður aldrei töfu vart,
enda var eitrað fyrir þær á hverju ári. Af völdum

eitursins fækkar hröfnum líka óðum og eru þeir
alveg að hverfa úr sögunni. Urpu hrafnar fyrir
meir á Almenningum“ (Margeir Jónsson 1929).

1918 – Ísland

„Algengur og útbreiddur í byggð, einkum með
ströndum fram“ (Nielsen 1918).

1900-1922 – Ölfus

„Ólafur í Arnarbæli telur að fjöldi hrafna hafi
verið óbreyttur [sl. 20 ár]“ (Nielsen 1922).

1922 – Eyrarbakki

„Hrafni er tæplega eins algengur á Eyrarbakka
og fyrir 20 árum“ (Nielsen 1922).

1927 – Ísland

„Hrafninn er orðinn landinu að plágu og hefur
verið það. Því meir sem hann fjölgar og smitandi
húsdýrasjúkdómar aukast, því tilfinnanlegra tjón
gerir hann“ (Guðmundur P. Ásmundsson 1927).

1928 – Eyrarbakki

„Annars er hrafninum líklega að fækka sums-
staðar, nú á seinni árum. Hjer á Eyrarbakka eru
til dæmis mjög fáir hrafnar í vetur á móti því sem
vant er, og hefir þó ekki verið lagt fé til höfuðs
honum, að mér sé kunnugt, en það getur verið, að
hann drepist við að jeta töfueitur, eins og örninn“
(Nielsen 1928).

1929-1930 – Mývatnssveit

„Hrafnar eru algengir við Mývatn og stofna
öndum í voða með eggjaráni“ (Fremer 1930,
Congreve & Fremer 1941).

1936 – Ísland

„... um eitt leyti var honum farið að fækka
hér, en á síðustu árum virðist honum hafa fjölgað
svo mikið, þrátt fyrir ofsóknir í varpsveitum, að
ekki er á það bætandi; stendur það líklega í sam-
bandi við hinn mikla fiskúrgang...“ (Bjarni Sæ-
mundsson 1936: 218-219).

1938 – Meðalland

„Nærri útdauður af refaeitrun. Verpti áður í
hrauninu í brúnum. Var allalgengur“ (Finnur
Guðmundsson, dagbók 1938).

1939 – Ísland

„Veðiþjöllur og hrafni virðist fjölga mjög. Eru
vargfuglar þessir orðnir að landplágu“ (Alþingi-
stíðindi 1939).

1940 – Mývatnssveit

„Á síðari árum hafa hrafnar hópast svo að Mý-
vatni að til stórtjóns hefur orðið á flestum bæjum,
og allar líkur benda til þess að fuglalíf við Mý-
vatn verði fyrir stórkostlegu áfalli, ef ekki er hægt

að ráða bót á ágangi hrafna“ (Jóhannes Sigfinnsson 1940).

1941 – Mývatnssveit

„Virðist hafa fjölgað mikið og veldur nú mjög miklu tjóni svo að sumar fuglategundir eru í miklu vöða fyrir honum“ (Finnur Guðmundsson, dagbók 1941).

1941 – Vestfirðir

„Úr sumum héruðum, t.d. af Vestfjörðum, þar sem honum [hrafni] virðist hafa fjölgað meira, hafa þó borist kvartanir um tjón í æðarvörpum . . .“ (Finnur Guðmundsson 1941).

1942 – Norðfjörður

„Hrafninum fjölga ár frá ári og er hann orðinn að plágu í fuglalífinu . . .“ (Björn Björnsson 1942).

1946 – Borgarfjörður

„Hrafninn stórfjölga og er það illt“ (Björn J. Blöndal 1946).

1950-1976 – Örnefi

„Hrafninn er algengur varpfugl í Örnefum og verpa þar árlega 15-20 pör. Hefur þeim greinilega farið fjölgað hin síðari ár“ (Hálf dán Björnsson 1976).

„grein minni í Náttúrufræðingnum, var það alger ágiskun hvað mörg hrafnspör væru hér í sveit. . . [Nú veit ég um] 12 nokkuð örtgg hreiður og gætu [þau] ef til vill verið 13-15 en varla fleiri. . . Ég á við í grein minni að hröfnum hafi fjölgað utan varptíma í Örnefum og þá frá um 1950 en það að varppörum hafi fjölgað veit ég ekki um nema að þau eru orðin 2 hér á Kvískerjum. Meiri fjöldi er nú af hröfnum á haustin og hefur þeim fjölgað t.d. á Hofi seinustu 15-20 árin og voru sl. haust um 30-40 þar“ (Hálf dán Björnsson 1990).

Um 1950-1982 – Hörgárdalur

„Hröfnum fækkaði mikið á árunum kringum 1950. Þá var árlega eitrad fyrir refi, hefur hrafninn vafalaust drepist af eitrunu hópum saman. Nú er aftur orðið áberandi að krumma er að fjölga að mun“ (Eiður Guðmundsson 1982: 37).

1953 – Borgarfjörður

„Hrafn hefur án nokkurs vafa stórfjölgað hér. Og hann hefur tekið upp aðra lífnaðarhætti á því tel ég engan vafa.“ (Björn J. Blöndal 1953: 17).

1956 – Landnám Ingólfs

„Þá munu hinir fáu fálkar, sem sjást á svæðinu, einnig fá að kenna á [refa]eitruninni, og eins hrafninn, sem hin síðustu ár hefur mjög fækkað í landnámi Ingólfs“ (Þorsteinn Einarsson 1956).

1957-1958 – Öxarfjörður

„ . . . stórfækkaði veturinn 1957-58, vegna þess að talsvert af eitruðum rjúpum var þá stráð um heiðar, fyrir refi“ (Theódór Gunnlaugsson 1959).

1958 – Öxarfjörður

„Hrafnar fórust unnvörpum, enda eitradar rjúpur þeim stórhættulegar, eins og fálkunum“ (Theódór Gunnlaugsson 1958).

1959 – Öxarfjörður

„Nú virðist dálítið af hröfnum, þrátt fyrir svipaða eitrun og í fyrravor“ (Theódór Gunnlaugsson 1959).

Fyrir 1960 – Grindavík – Reykjanes

„Það var verst hvað mikið af hrafninum drap sig á eitrunu“ (Birgir Kjaran [1960]: 112; haft eftir Gamalíel Jónssyni á Stað).

1962 – Biskupstungur

„ . . . vissulega mikil þörf á að fækka þessum vargfugli“ (Eyþór Erlendsson 1962).

1964-1975 – Sland

„Síðan hætt var að nota strykinn til að eitra fyrir tófum hefur hrafn og svartbaki fjölgað geigvænlega . . . en fuglarnir leituðu einnig í hræin, sem eitrið var sett í og drápu af“ (S. J. 1975, haft eftir Árna G. Péturssyni).

1968 – Dýrafjörður

„Af hrafni er mikil mergð . . . ríkið hefur um árabil rekið eldisstöð fyrir hrafn og svartbak þar á ég við matarúrgang frá Héraðsskólanum á Núpi“ (Þorvaldur Zóphóníasson 1969).

1969 – Þingeyjarsýslur

„Hrafnar, þeim fer nú aftur fjölgað hér í sýslum, því fyrir 2-5 árum voru skotnir 1-200 hér í sýslum“ (Theódór Gunnlaugsson 1969).

1971 – Borgarfjörður

Nokkrir bændur í Skorradal og Andakíl töldu að hrafn hefði fjölgað mikið síðustu árin einn sagðist finna fleiri hrafnshreiður en áður; annar taldi að hröfnum hefði ekki fjölgað, heldur hópuað þeir sig meira (Ævar Petersen 1971).

1980 – Sland

„Það er enginn vafi að hröfnum hefur fjölgað verulega á slandi á undanföllum áratugum“ (Agnar Ingólfsson 1980).

1982 – Sland

Stofnstærð hrafn sennilega nokkur þúsund pör (Kristinn H. Skarphéðinsson 1982).

1984 – Sland

„Um hrafninn er svipaða sögu að segja og um

svartbakinn. Menn telja jafnan stofninn í örum vexti, en fátt er um haldbær gögn. Sennilega telur stofninn nú nokkur þúsund pör. Aukinn úrgangur frá mönnum kominn hefur vafalítið stuðlað að fjölgun hrafna, eins og þegar um máfa er að ræða“ (Agnar Ingólfsson 1987).

1984 – Ísland

„Allir [þátttakendur í umræðum um máfa, hrafn og örn á ráðstefnu Náttúruverndarráðs um árekstra manna og villtra dýra] eru sammála um, að mávum og hröfnum hafi fjölgað langt yfir eðli-

leg mörk og að nauðsynlegt sé að snúa þróuninni við og koma á eðlilegu jafnvægi, m.a. vegna þess tjóns sem af þessum fuglum stafar á eignum manna og lífríki almennt“ (Magnús Magnússon 1987).

1987 – Ísland

„Hröfnum, svartbökum og nokkrum öðrum máfategundum hefur fjölgað mjög á þessari öld og valda þessir fuglar mörgum skreiðarframleiðendum og æðarræktendum töluverðu tjóni“ (Páll Hersteinsson 1987).

Erling Ólafsson,
Gunnlaugur Pétursson og
Ólafur K. Nielsen

Bjartheugar heimsækja Ísland

Bjartheugar á Íslandi

Í apríl 1985 sá Sigurður Haraldsson bóndi í Núpaskötlum á Melrakkasléttu hvítan hegga við Skálaneslón austan bæjar. Heggrinn hélt sig á þessum slóðum þar til hann hvarf í hvítasunnuhreti seint í maí. Einn höfundar (ÓKN) og nokkrir valinkunnir fuglaskoðarar (Einar Þorleifsson, Gunnlaugur Þráinsson og Ólafur Einarsson) fréttu af fuglinum hjá Sigurði og svipuðust um eftir honum 16. júní, en þá var nokkuð um liðið síðan hann hvarf. Fundu þeir fuglinn dauðan, þar sem hann lá á tjarnarbakka með haus og háls á kafi í vatni, og var hann því nokkuð skemmdur. Fuglinn barst síðar til Náttúrufræðistofnunar Íslands, þar sem hann er nú geymdur (RM 9504). Það var ekki fyrr en haustið 1991, að hann varð greindur til tegundar. Reyndist vera um bjartheuga *Egretta garzetta* að ræða, sennilega árgamlan fugl.

Í millitíðinni hafði annar bjartheugi fundist hér á landi. Ómar Runólfsson, íbúi í Mosfellsbæ, sá fuglinn við bæinn Röðul í Mosfellsdal árdegis 22. maí 1989 (1. mynd). Fuglinn er nú varðveittur á Náttúrufræðistofnun (RM 9974). Þessi fugl var um hríð talinn sá fyrsti sinnar tegundar hér á landi, eða þar til sannreynt var, að fuglinn frá Núpaskötlum tilheyrði einnig þessari tegund. Þetta er karlfugl og talinn vera árgsamall.

Hvítir heggar höfðu áður fundist hér á landi, en allir reynt vera ljómaheggar *Egretta thula*. Ljómaheggar eru hingað komnir frá Ameríku en bjartheugar frá Evrópu. Þessar tegundir eru mjög líkar útlits og verða vart aðgreindar úti í náttúrunni, nema menn þekki vel greiningareinkenni þeirra. Öruggst er að hafa þá undir höndum, svo að hægt sé að mæla mismunandi líkamshluta og skoða fjaðraskrúð þeirra í návígi (sjá síðar).

1. mynd. Bjarthegri við Rödul í Mosfellssveit 22. maí 1989. – *Little Egret* *Egretta garzetta* at Rödull in Mosfellssveit, SW Iceland, 22 May 1989. Ljósm. Ómar Runólfsson.

Ljómahegrar eru sárasjaldgæfir flækings- ar í Evrópu. Þeir hafa sést þrisvar hér á landi (í apríl 1974, júní 1983, maí/júní 1985) og tveir voru á Azoreyjum í októ- ber 1988 (Heer & Bos 1989).

Þess má geta að þriðji bjarthegrinn, ungfugl, sást við Elliðavatn í nágrenni Reykjavíkur í lok október 1991. Þann fugl sáu margir fuglaskoðarar og gafst þeim þá gott tækifæri til að spreyta sig á greiningu þessara tveggja tegunda. Fuglinn hefur enn ekki verið tekinn til meðferðar af dómnefnd um flækings- fugla.

Útbreiðsla og ferðir bjarthegra

Bjarthegrar verpa í sunnanverðri Evrópu og Asíu og allt til Ástralíu, og einn- ig í Afríku. Útbreiðslan er þó slitrött og vörpin staðbundin (Cramp & Simmons 1977). Bjarthegri skiptist í fjórar til sex deilitegundir. Sú sem verpur í Evrópu er *E.g. garzetta*. Nyrst verpur hann í Mið-Frakklandi, Póðalnum á Ítalíu, Slóveníu (Júgóslavíu) og Ungverjalandi. Í Evrópu eru varpstofnarnir fálíðaðir, nokkur hundruð til fáein þúsund fuglar í hverju landi. Vetrarstöðvar evrópskra bjarthegra eru í Afríku, að mestu sunn- an Sahara, allt suður að miðbaug.

Á haustin fara fullorðnir fuglar að yf- irgefa varpheimkynnin í lok ágúst og byrjun september, en þeir geta haldið kyrru fyrir allt fram í nóvember eða jafnvel lengur. Nýfleygir ungar dreifast víða í leit að hentugum veiðislóðum, áð- ur en farflugið hefst á haustin. Þannig berast þeir m.a. langt norður á bóginn. Á vorin er farflug í fullum gangi í mars og margir fuglanna skila sér á varp- stöðvar snemma í apríl. Bjarthegri á það til að framlengja farflugið til norð- urs á vorin í meiri mæli en aðrar suður- evrópskar hegrategundir.

Bjarthegrar eru flækingsfuglar í norð- anverðri Evrópu, og hafa sést þar í flest- um löndum. Tíðni þeirra hefur aukist á síðari árum og eru þeir nú árvissir víða (Cramp & Simmons 1977). Langflestir hafa sést á Bretlandseyjum, eða 603 fuglar til og með 1989, þar af alls 122 ár- ið 1989 þegar annar fuglinn sást hér á landi. Bjarthegri var því „fugl ársins“ á Bretlandseyjum það árið, en flestir sá- ust reyndar á tímabilinu frá ágúst til október (Rogers o.fl. 1990). Bjarthegrar eru annars einna tíðastir á Bretlandseyj- um á vorin og sumrin frá apríl til júlí, en flestir hafa sést í síðustu viku maí (Dym- ond, Fraser & Gantlett 1989). Bjart- hegrar eru sjaldséðari í öðrum löndum í

N.-Evrópu. Tólf fuglar hafa sést í Norgei, 44 í Danmörku, 27 í Svíþjóð og 9 fuglar í Finnlandi til og með 1989 (Clarke 1991, Olsen 1991, Elmsberg 1990, Hario, Numminen & Palmgren 1989). Fyrsti fuglinn fannst í Færeyjum í apríl 1988, en það vor bar mikið á bjarthegrum í NV-Evrópu (Sørensen & Jensen 1991).

Lúsflugur á bjarthegra

Það er alltaf spennandi að leita skýringa á því hvernig fuglar berast til landsins og ekki síður hvaðan þeir koma. Oftast er hugað að veðurfari til að rekja ferðir þeirra, en stundum er hægt að nota sníkjudýrin á fuglunum til sömu hluta. Sérstaklega ber vel í veiði, ef lúsflugur fylgja þeim yfir hafið. Lúsflugur eru af ættbálki tvívængja (Diptera) og eru blóðsugur á fuglum og spendýrum. Oft eru þær sérhæfðar á ákveðnar tegundir hýsla.

Í apríl 1984 bar gráhegri *Ardea cinerea* lúsflugur til landsins. Þegar ljóst varð um hvaða tegund var að ræða reyndist mögulegt að spá í ferðir fuglsins (Erling Ólafsson 1984). Bjarthegrinn sem náðist í Mosfellssveit í maí 1989 bar einnig með sér lúsflugur. Alls náðust af honum þrjár flugur, sem reyndust tilheyra tegundinni *Ornithoica podicipis* von Röder, 1892.

Þessi lúsflugutegund lifir á fuglum af hegraætt (Ardeidae), en hún hefur áður fundist á relluhegra *Ardeola ralloides*, rindilþvara *Ixobrychus minutus* og fleiri ótilgreindum hegrum. Þegar tegundinni var upphaflega lýst var reyndar stuðst við eintök, sem safnað var af goða *Podiceps* sp., eins og sjá má af fræðiheiti flugunnar. Nú er talið líklegt að flugurnar hafi verið á goðanum fyrir slyzni, enda lifa goðar og hegrar gjarnan á sömu slóðum. Þessi lúsflugutegund hefur ekki áður fundist hér á landi, og engar heimildir virðast um hana annars staðar í Evrópu. Hún er þekkt frá löndum um miðbik Afríku (Kongó, Úganda,

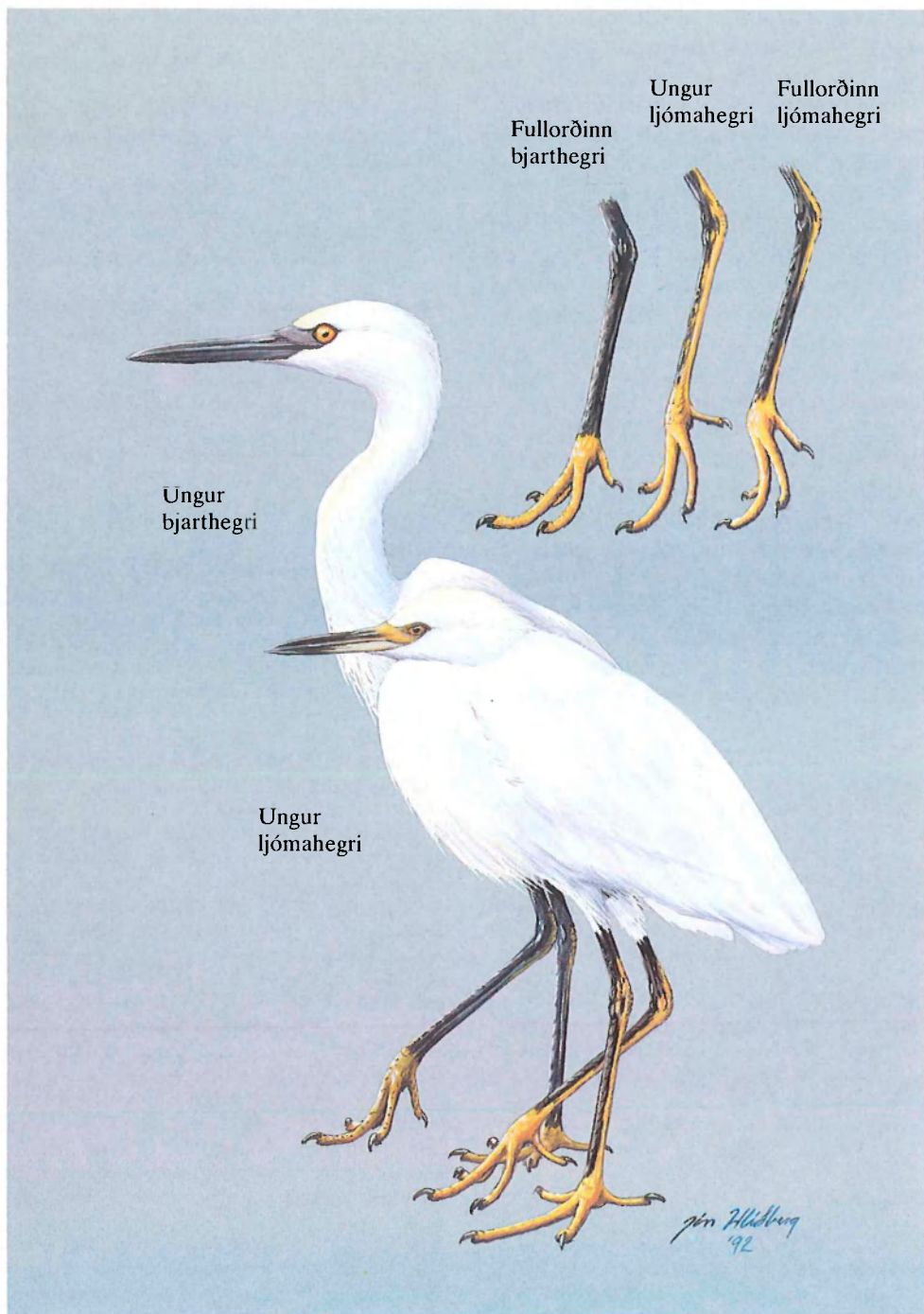
Malawí og eyinni Zanzibar við Tanzaníu), og einnig frá Egyptalandi, sem virðist vera nyrsti þekkti fundarstaðurinn (Maa 1966).

Það er því nokkuð ljóst að bjarthegrinn hefur borist með nokkru hraði frá vetrarstöðvum í Afríku til Íslands, úr því að flugurnar voru ennþá á honum. Förlinn hefur þó tæplega verið heitið lengra en til sunnanverðrar Evrópu. Suðaustanátt ríkti milli Skotlands og Íslands dagana 19.-20. maí, sem gæti hafa átt þátt bera fuglinn svo langt af leið. Á sama tíma barst töluvert af bjarthegrum til Bretlandseyja.

Greiningareinkenni

Það hefur löngum verið talið erfitt að greina sundur bjarthegra og ljómahegra úti í náttúrunni, ef ekki gjörsamlega ómögulegt. Í fyrsta bindi ritverksins „The Birds of the Western Palearctic“ (Cramp & Simmons 1977) eru þeir taldir svo líkir á öllum aldri, að ekki sé hægt að aðgreina þá. En á síðustu 10 árum hefur mönnum vaxið ásmegin og eru margir nú orðnir fullfærir um að greina bjarthegra frá ljómahegra, a.m.k. fullorðna fugla utan varptíma.

Auðveldast er að aðgreina tegundirnar á fiðurlausum bletti á milli auga og nefs (*lores*), sem er gráblár á bjarthegra en gulur á ljómahegra, og á það bæði við um unga og fullorðna fugla (2. mynd). Á varptíma er þessi blettur þó rauður á báðum tegundunum. Nef beggja er svart á lit, en bjartheugar geta þó haft gulleitan neðri skolt. Fótleggir aftanverðir eru meira eða minna gulir á ljómahegra á öllum aldri, en fótleggir bjarthegra eru aldökkir. Á ungum bjartheugum geta þeir þó verið dökkbrúnir og gulgrænir að aftan (Yésou 1984). Á varptíma hafa báðar tegundir rauðleitar tær, en gular utan varptíma, þó heldur grængulari á bjarthegra. Þá hafa ljómahegrar brattara enni en bjartheugar. Einnig er munur á fjaðraskúfum í sumarþúningi, en sá munur sést aðeins ef

2. mynd. Samanburður og greiningareinkenni bjarthegra og ljómahegra. Takið eftir mismunandi lit á milli auga og nefs, gulum eða gulgrænum lit á tám og mismiklum gulum lit á ristum. – Comparison and identification features of Little Egrets *Egretta garzetta* and Snowy Egrets *Egretta thula*. Teikning Jón B. Hlíðberg.

fuglarnir eru hafðir undir höndum. Best er að nota löngu fjaðrirnar framan á hálsi. Á þeim liggja fanirnar þétt við stafinn þannig að fjaðrirnar dragast fram í odd. Á ljómahegra eru fanirnar útstæðari og fjaðrirnar því úfnari.

Ofangreind lýsing á litum á við um ljómahegra og bjarthegra af evrópsku deilitegundinni *garzetta*. Ef aðrar og fjarlægari deilitegundir eru skoðaðar verður málið mun flóknara. Það skal einnig haft í huga að innan tegunda er nokkur breytileiki og einstöku bjarthegrar geta haft gulan blett fyrir framan auga eins og ljómahegrar. Til að greina hvíta hegra til tegunda þurfa fuglaskoðarar því að sjá öll ofangreind einkenni, meta aldur fuglsins og hafa aðrar hvítar hegrategundir í huga. Ágætis grein um útlitsmun þessara tegunda er að finna í tímaritinu *British Birds* (Hancock 1984). Litljósmynd af ungum ljómahegra á Azoreyjum er í tímaritinu *Birding World* (Heer & Bos 1989).

ÞAKKIR

Hugo Andersson, Lundi, Svíþjóð, greindi lúsfluguna til tegundar og á þakkir skyldar. Þrí Þorsteinssyni, Kópaskeri, þökkum við fyrir að geyma Núpskötlufuglinn í frosti og forða honum þar með frá frekari skemmdum. Ævar Petersen las greinina í handriti og lagfærði.

HEIMILDIR

- Clarke, A.W. 1991. Sjældne fugler i Norge i 1989. Rapport fra Norsk sjældenhetsskomité for fugl (NSKF), NZF og NOF. *Vår Fuglefauna* 14: 135-149.
- Cramp, S. & K.E.L. Simmons 1977. The Birds of the Western Palearctic. 1. bindi. Oxford University Press, Oxford. 722 bls.
- Dymond, J.N., P.A. Fraser & S.M.J. Gantlett 1989. Rare Birds in Britain and Ireland. 2. útgáfa. T & AD Poyser, Calton. 366 bls.
- Elmberg, J. 1990. Sällsynta fåglar i Sverige 1989 – rapport från SOF:s raritetskommitté. *Vår Fågelvärld* 49: 463-480.
- Erling Ólafsson 1984. Gráhegri ber lúsflugur til Íslands. *Bliki* 3: 12-14.
- Hancock, J. 1984. Field identification of West Palearctic white herons and egrets. *British Birds* 77: 451-457.

- Hario, M., T. Numminen & J. Palmgren 1989. Raritettkomitean hyvaksymat vuoden 1988 harvinaisuushavainnot. *Lintumies* 24: 238-256.
- de Heer, P. & E. Bos 1989. Snowy Egrets on the Azores – A new Western Palearctic Bird. *Birding World* 2: 58-60.
- Maa, T.C. 1966. Studies in Hippoboscidae (Diptera). *Pacific Insects Monograph* 10: 1-148.
- Olsen, K.M. 1991. Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 1989. *Dansk Orn. Foren. Tidsskr.* 85: 20-34.
- Rogers, M.J. and the Rarities Committee 1990. Report on rare birds in Great Britain in 1989. *British Birds* 83: 439-496.
- Sørensen, S. & J-K. Jensen 1991. Sjældne fugle på Færøerne i 1988 og 1989. *Dansk Orn. Foren. Tidsskr.* 85: 35-40.
- Yésou, P. 1984. Little Egrets with uncommon bar-part coloration. *British Birds* 77: 315-316.

SUMMARY

Little Egrets *Egretta garzetta* occur in Iceland

In April 1985 a white egret was seen at Núpskatla on Melrakkaslétta, NE Iceland. It was seen there every now and then till it disappeared during a blizzard in late May. On 16 June the bird was found dead. The specimen was forwarded to the Icelandic Museum of Natural History, where it was identified as Little Egret *Egretta garzetta*, a presumed 1st summer bird. It is now preserved at the Museum (RM 9504). This was the first record of this species in Iceland. There are two earlier records of Snowy Egrets *Egretta thula* (April 1974, June 1983), and a third was seen approximately a month after the Little Egret.

On 22 May 1989 a second Little Egret was seen in Mosfellssveit, SW Iceland, a male, also a presumed 1st summer bird. The bird is now preserved as a study skin at the Icelandic Museum of Natural History (RM 9974). Three live louse flies (Diptera, Hippoboscidae) of the species *Ornithoeca podicipis* were collected from the bird. This species, which is of African origin, has, to our knowledge, not been recorded from Europe before. European Little Egrets winter in Africa south of the Sahara. Live African louse flies accompanying the bird from the winter quarters all the way to Iceland probably indicate a quick journey.

A third Little Egret record, a young bird, from near Reykjavík in October 1991, awaits formal verification by the Icelandic Rarities Committee.

Erling Ólafsson, Náttúrufræðistofnun Íslands, Pósthólf 5320, 125 Reykjavík.
Gunnlaugur Pétursson, Gautlandi 21, 108 Reykjavík.
Ólafur K. Nielsen, Lynghaga 28, 107 Reykjavík.

Sjaldgæfir fuglar á Íslandi 1989

Þessi skýrsla er sú ellefta í röðinni um sjaldgæfa fugla á Íslandi. Skýrslurnar hafa augljóslega vakið áhuga margra á sjaldgæfum fuglum því stöðugt fleiri senda upplýsingar um flækingsfugla til Náttúrufræðistofnunar. Margir senda inn upplýsingar jafnóðum, en aðrir í einu lagi fljótlega eftir árslok. Það er von okkar að sá háttur geti orðið almennt regla þannig að dómnefnd geti sinnt störfum sínum sem fyrst eftir hver árslok. Það myndi flýta útgáfu skýrslanna. Hins vegar eru allmargir sem draga von úr viti að láta upplýsingarnar í té, og þarf jafnvel að ganga lengi á eftir sumum. Þess vegna eru ársskýrslur þessar fulllengi í vinnslu.

Með árunum hefur færst í vöxt að athugendur sendi ljósmyndir af flækingsfuglum. Þetta er jákvæð þróun því að myndir auðvelda dómnefnd störfin og lífga auk þess mjög upp á skýrslurnar. Ástæða er til þess að hvetja menn til dæða í þessum efnum og láta ljósmyndir fylgja með tilkynningaspjöldum þegar þær eru til, hvort sem þær eru góðar eða ekki.

Yfirlit

Í þessari skýrslu er getið 100 tegunda sem sáust árið 1989. Aðeins einu sinni frá því að útgáfa þessara ársskýrslna hófst hafa þær verið fleiri, en það var árið 1988. Að auki er getið tveggja tegunda sem ekki sáust 1989, flekkugríps frá 1987 og mistilprastar frá 1988. Nokkrar viðbætur frá fyrri árum eru einnig í skýrslunni.

Að þessu sinni sátu eftirfarandi ný menn í dómnefnd: Erpur Snær Hansen,

Gunnlaugur Práinsson, Hannes Þór Hafsteinsson, Jóhann Óli Hilmarsson, Jón Baldur Hlíðberg, Kjartan Magnússon, Ólafur Karl Nielsen, Skarphéðinn Þórisson og Ævar Petersen.

Sjaldgæfir varpfuglar. Skutulönd varp við Mývatn og kom upp tveimur ungum. Vepjur urpu í Eyjafirði. Þar fundust tvö hreiður, en öll egginn þau voru ófrjó. Í Lóni varp landsvala og kom upp fjórum ungum. Ingólfshöfða urpu eitt til tvö þör strandtittlinga, og er það í fyrsta sinn sem þessi tegund finnst verandi á Íslandi. Á Hofi í Öræfum dafnar gráspörvastofninn án þess þó að breiðast neitt út frá bænum. Í Neskaupstað urpu þrjú þör af fjallafinkum og e.t.v. eitt þar við Úlfjótuvatn. Syngjandi karlfuglar sáust víðar. Þrjú ár voru liðin frá því að fjallafinka fannst síðast verpandi. Tveir nýfleygir bókfinkungar sáust við Reyki í Ölfusi rétt eftir miðjan ágúst, þannig að þar hefur orpið á þeim slóðum. Fjöruspóar sáust í júní á Melrakkaslétu þar sem þeir höfðu orpið tvö árin á undan. Að þessu sinni tókst ekki að finna þá verpandi. Fjöruspóar sáust einnig á þremur öðrum stöðum á landinu á varptíma. Efjutitur sáust þriðja árið í röð á Tjörnesi án þess að varp yrði staðfest (Ólafur K. Nielsen 1991). Í Hallormsstaðaskógi sást glóbrystingur með æti í nefi á varptíma og hefur því líklega átt þar unga. Á Kvískerjum í Öræfum var syngjandi laufsöngvari allt sumarið. Í ágúst sáust þar fjórir laufsöngvarar, og er því hugsanlegt að þar hafi orpið og komið upp ungum. Í skýrslunni er einnig getið staks mistilprastar, sem varp við Engi í Bárðardal

árið 1988, en hann yfirgaf hreiðrið og egginn reyndust ófrjó (Sverrir Thorsten-
sen 1991).

Vetrargestir, fargestir og algengir flækingar. Fjöldi gráhegra og æðar-
kóna var nálægt meðaltali undanfar-
inna ára. Margar hvinendur höfðu vet-
ursetu á Suðvesturlandi eins og áður.
Þær sátust einnig víða um fartímann.
Vepjur voru óvenju fáar. Um haustið
sátust fjórir lappajaðrakana eða mun
færri en veturinn á undan. Fjöldi fjöru-
spóa var hins vegar svipaður og undan-
farinn vetur. Vetrarstofninn virðist þó
halda áfram að stækka. Allmikið var
um landsvölur um vorið og leiddi það til
varps eins og áður sagði. Bæjasvölur
voru hins vegar nálægt meðaltali.
Nokkrar silkitoppur sem komu í göng-
unni í október 1988 voru enn á lífi í byrj-
un ársins. Mjög mikið kom af svart-
þröstum og gráþröstum haustið 1988 og
höfðu margir þeirra vetursetu. Fremur
lítið sátust af evrópskum söngvurum um
haustið. Einnig var lítið af bókfinkum
en fjallafinkur voru í meðallagi margar.
Óvenju mikið sátust af sportittlingum en
mest munaði um hóp 33 fugla sem sátust í
Nesjum í A-Skaftafellssýslu um vorið.

Undirtegundir. Austræn undirtegund
margæsar sátust í annað sinn. Fjórar am-
erískar urtendur sátust. Amerísk undir-
tegund smyrils fannst hér í fyrsta sinn.
Einn hvítfálki sátust.

Nýjar tegundir. Árið 1989 sátust fjórar
tegundir sem ekki höfðu sést hér áður. Í
júní sátust hnúðsvanur í Lóni ásamt álft-
um. Hann hefur lent í slagtoppi með
þeim veturinn áður og fylgt þeim er þær
snéru aftur til Íslands um vorið. Þetta er
í fyrsta sinn sem hnúðsvanur kemur til
Íslands af sjálfsdáðum svo kunnugt sé,
en áður hafði verið komið upp stofni í
Reykjavík með því að flytja inn fugla
(Skarphéðinn Þórisson 1991b). Í júní
sátust einnig býsvelgur í fyrsta sinn. Hann
dvaldi á Eskifirði í eina viku. Býsvelgur
verpur í sunnanverðri Evrópu auk Afrí-
ku og Asíu. Hann er því kominn langt

norður fyrir heimkynni sín (Skarphéð-
inn Þórisson 1991a). Í október sátust
tvær nýjar tegundir. Á Miðnesi á
Reykjanesskaga sátust fitjatíta, sem er
komin frá N-Ameríku. Hún sátust ásamt
fleiri amerískum flækingum eftir að
fellibylurinn Hugo hafði gengið yfir
landið, en hann barst hratt yfir hafið frá
meginlandi Ameríku (Gunnlaugur Pét-
ursson 1992). Undir lok mánaðarins sátust
hjálmstöngvari á Stöðvarfirði. Hann
verpur syðst í Evrópu og í N-Afríku og
hefur því hrakist langt af leið (Brynjúlf-
ur Brynjólfsson & Sigrún S. Ingólfssdótt-
ir 1992). Auk þess fannst dauður fugl á
Akranesi í október, sem reyndist vera
amerísk undirtegund af smyrli, en sú
undirtegund hefur aldrei sést áður á Ís-
landi (Ævar Petersen 1992). Athygli
vekur að fimmta árið í röð kom meira af
nýjum tegundum að vori eða sumri til
heldur en að hausti, þegar annars er
hvað mest af flækingsfuglum. Einnig er
getið bjarthebra frá 1985, en sá fugl sátust
í apríl og maí það ár við Núpsköttlu á
Melrakkaslétu og fannst síðan dauður í
júní. Sú tegund hafði þá ekki sést áður
hér á landi, en annar bjarthegri sátust í
Mosfellsbæ í maí 1989. Bjarthegrar
verpa m.a. í S.-Evrópu (Erling Ólafsson
o.fl. 1992).

Sjaldgæfir flækingsfuglar. Af mjög
sjaldgæfum tegundum (þ.e. þeim sem
áður höfðu sést 5 sinnum eða sjaldnar)
sátust blikönd, dílarella, efjutítur (3 fugl-
ar) lyngstelkur (2), lindastelkur, hlátur-
máfur, heiðatittlingur, næturgali, flot-
meisa og fléttuskríkja (2 fuglar). Af
sjaldgæfum tegundum (höfðu sést 6 til
10 sinnum áður) sátust reyrþvari,
dvergsvanur, gunnfálki og krúnuskríkja.
Fremur sjaldgæfir flækingar (sem höfðu
sést 11 til 20 sinnum áður) voru brúnönd
(3 fuglar), krákönd (3), hrókönd (2),
fjallvákur, gjóður, grátrana (3), rákatíta
(4), strandtittlingur (4), gulerla (2),
straumerla (3), húsaskotta, þyrnisöngv-
ari (3) og gultittlingur.

Annáll ársins

Janúar: Tegundir sem sáust eru allar þekktar af því að hafa vetrardvöl hér á landi. Þó sást brúnönd í Ölfusi í byrjum mánaðarins. Alls sáust um 10 fjallafinkur í Reykjavík og ein á Selfossi, 7 gráhegrar í Ölfusi og stakir fuglar á Akureyri og við Varmahlíð í Skagafirði. Silkitoppur frá undangengnu hausti sáust í Reykjavík og Garðabæ. Þá sást glóbrystingur í Garðabæ, skógarsnípa í Ölfusi og keldusvín í Flókadal í Skagafirði.

Febrúar: Hefðbundnir vetrargestir sáust áfram, gráhegrar í Biskupstungum og á Akureyri, skógarsnípa í Biskupstungum, dvergsnípa í Reykjavík og silkitoppur á Akureyri og í Vopnafirði. Ísmáfur sást í Sandgerði. Þá sást sönglævirki óvænt 19. febrúar á Garðskaga.

Mars: Nokkrar ofangreindra tegunda sáust enn í mars. Gráhegri sást í Kjós, skógarsnípa fannst dauð í Fljótshlíð, önnur sást á Egilsstöðum, og glóbrystingur á Djúpavogi. Nokkrar nýjar tegundir bættust í hóp vetrarfugla. Grálóa og 2 lappajaðrakanar sáust í Sandgerði og 3 vepjur við Geysi. Þá var dvergkráka í Reykjarfirði á Ströndum, og glókollur sást í Örafum í lok mánaðarins. Tyrkjadúfa og flotmeisa sáust í vesturbænum í Reykjavík, en sú síðarnefnda dvaldi þar fram yfir miðjan apríl.

Apríl: Að vanda fór að lifna yfir fuglalífi í þessum mánuði enda fartími flestra tegunda að komast í fullan gang. Þann 2. apríl láu skil frá Bretlandseyjum til Íslands. Daginn eftir hafði myndast hæðardrag frá Noregi til Skotlands og suðlægur loftmassi barst því til Íslands. Í kjölfarið sáust m.a. 2 bókfinkur, önnur í Neskaupstað, hin á Höfn í Hornafirði. Einnig sáust gráhegri og bláhrfn í Örafum, gráhegri, skógarsnípa og strandtittlingur í Suðursveit, sefhæna á Seyðisfirði og bláhrfn í Reykjavík. Þann 10. apríl var 975 mb lægð milli Íslands og Skotlands, með allt

að 9 vindstigum af suðaustri yfir Norðursjó. Ýmsir fuglar virðast hafa borist til landsins á þessum tíma, en næst kom ekki suðaustanátt fyrr en 30. apríl. Þann 11. apríl settist turnfálki á bát norður af Grímsey og fjallvákur sást á Húsavík. Gráhegri kom á bát austur af Grímsey 12. apríl. Næstu daga sáust varð t.d. vart við rúkraga í Hafnarfirði, hringdúfu á Siglufirði, glóbrystinga í Örafum og Suðursveit, 3 bókfinkur á Þórshöfn og 2 á Jökuldal. Það var því aðallega austan- og norðaustanvert landið sem fékk þessar áhugaverðu heimsóknir. Í seinni helmingi mánaðarins sáust silkitoppa í Garði, mistilpröstur á Húsavík, 3 vepjur í Örafum, gultittlingur á Jökuldal, glóbrystingar í Mosfellsbæ, Álfafirði í S.-Múl. og á Húsavík, fjallafinkur í Mosfellsbæ og Nesjum, blágæs í Suðursveit, sefhænur í Eiðapinghá og Suðursveit, bleshænur á Egilsstöðum og A-Landeyjum og dvergsvanur í Vopnafirði.

Maí: Útsynningur ríkti í fyrstu vikunni og var þá augljóslega lítið um komur flækingsfugla til landsins, en þessa daga sáust aðeins hringmáfur í Reykjavík, fjallafinkur í Örafum og á Jökuldal, gráhegri á Egilsstöðum, gransöngvari í Suðursveit og sportittlingur á Jökuldal. Næstu viku (8.-14. maí) sáust glóbrystingur á Langanesi, bókfinka í Örafum, garðsöngvari á Höfn, 5 akurgæsir á Tjörnesi og lyngstelkur í Suðursveit. Þann 14. maí var komin víðáttumikil 975 mb lægð suðvestur af Íslandi. Skil láu frá Bretlandseyjum til Íslands og SA 7 vindstig voru í Færeyjum. Í kjölfarið sáust grátrana í Aðaldal, fjallafinkur á Selfossi, Höfn og Jökuldal, lyngstelkur á Húsavík, glóbrystingur í Fnjóskadal, taumönd á Álfanesi og rósafinka á Höfn. Landsvölur fóru að sjást, fyrst í Köldukinn, Suðursveit og á Síðu, en síðan víðar á landinu út mánuðinn. Hugsanlegt er að 985 mb lægð vestur af landinu dagana 19.-20. maí með skilum á milli Skotlands og Íslands hafi haft einhver áhrif á komur fugla til

landsins, því fjöldi fugla sást síðustu 10 daga mánaðarins. Að öðrum ólöstuðum var bjarthegri í Mosfellsbæ án efa markverðastur, en hann sást hér á landi í annað sinn. Tvær turtildúfur sáust í Örfæfum og tyrkjadúfa í Reykjavík, lindastelkur og rákatíta á Stokksnesi, ljóshöfði og amerísk urtönd á Mývatni og önnur í Kelduhverfi, múrsvölungur á Heimaey, eyrugla á Húsavík, 2 grátrönnur í Landbroti, rúkragi við Ísafjarðardjúp og bleshæna og grálóa í Sandgerði. Þá sáust sportittlingar á nokkrum stöðum, og nokkrar bæjasvölur (einkum á Heimaey). Fjallafinkur sáust víða, t.d. þar í Neskaupstað, en þar fannst hreiður, og þar sást á Kvískerjum í Örfæfum. Þar sást einnig laufsöngvari, en líklega varp þar þar um sumarið. Efjutíta gerði sig heimakomna á Tjörnesi eins og tvö undanfarin ár.

Júní: Töluverður fjöldi flækingsfugla sást í júní að þessu sinni. Ekki er ljóst að hve miklu leyti þeir bárust til landsins í mánuðinum. Ekki er ósennilegt að margir þeirra hafi komið til landsins á fartímanum maí. Þó blésu suðlægir vindar þann 8. júní, þegar hæð var yfir Færeyjum og lægð djúpt suðvestur í hafi, og 11. júní var strekkingsvindur milli Íslands og Bretlandseyja vegna 980 mb lægðar suður í hafi. Hún var kyrrstæð næstu tvo dagana en grynntist. Landsvölur sáust á ýmsum stöðum, flestar á norðvestanverðu landinu, einnig nokkrar bæjasvölur og 2 múrsvölungar. Fjallafinkur sáust í Suðursveit og Laxárdal í S-Þingi, og í Neskaupstað fundust 2 pör með hreiður til viðbótar því sem þást í maí. Oft sjást áhugaverðir andfuglar í júní. Mesta athygli að þessu sinni vakti hnúðsvanur, sem hélt sig með álfum í Lónsfirði (Skarphéðinn Þórisson 1991b). Það er í fyrsta sinn sem villtur hnúðsvanur sést hér með vissu, en hnúðsvanir voru fluttir inn á árum áður (sjá Ólaf K. Nielsen 1985). Þá sáust amerískar urtendur í Reykjadal og á Elliðavatni, 2 hrökendur og 2 ljóshöfðar

á Mývatni og 2 brúnendur í Skaftártungu. Gjóður sást á Hallormsstað, díllarella í Örfæfum, flóastelkur við Mývatn, 2 rósamáfar við Mývatn og 1 á Stokksnesi, eyruglur á Skarðsströnd og í Nesjum og hringdúfa á Höfn. Nokkrir spörfuglar sáust einnig, gulerla í Örfæfum, garðsöngvari í Suðursveit, gransöngvari á Djúpavogi og rósafinka á Höfn. Tvö vepjuhreiður fundust í Eyjafirði, sem misfórust bæði. Þá er óupptalinn býsvelgur, sem birtist á Eskifirði 8. júní og hélt sig þar í nokkra daga. Hann hefur ekki áður sést hérlandis og er langt að kominn (Skarphéðinn Þórisson 1991a).

Júlí: Heldur hægðist um í júlí eins og við mátti búast, en þó ber að nefna nokkra markverða fugla. Gunnfálki sást á Selfossi í byrjun mánaðarins og 3 krákandarsteggir fundust með hrafn-söndum við Þvottárskriður. Hjálmönd sást á Mývatni, rákatíta með sendlingum í Flatey á Breiðafirði, kolþerna við Tjörnina í Reykjavík, turtildúfa á Dagverðareyri, hringdúfa í Örfæfum, silkitoppa á Suðureyri, fjallafinka í Landsveit, og grunur leikur á, að glóbrystingar hafi orpið í Hallormsstaðaskógi.

Ágúst: Í byrjun mánaðarins sást syngjandi fjallafinkukarl í Grímsnesi og með honum kvenfugl eða ungfugl. Gransöngvari sást á Borgarfirði eystra 8. ágúst, en síðan enginn flækingsfugl fyrr en 19. ágúst. Þá sást skógarsnípa í Vífilssstaðahlíð í Garðabæ og gráhegri á Egilsstöðum, en annar bættist við nokkru síðar. Næsta dag fannst eyrugla dauð í Bæjarsveit og tveir nýfleygir bókfinkuungar uppgötvuðust að Reykjum í Ölfusi. Þá sást laufsöngvari á Húsavík 31. ágúst.

September: Þessi mánuður var tíðindaminni nú en oft áður og lítið barst af fuglum til landsins, einkum framan af. Fyrstu dagana sást gráhegri á Reyðarfirði og 2 í Breiðdal, landsvala í Suðursveit, hrökönd og ljóshöfði á Mývatni og lappajaðrakan á Höfn. Þá sást garðsöngvari 11. sept. á Heimaey og land-

svala 12. sept. á Eskifirði, en fyrsta lægð haustsins, sem gæti hafa fleytt einhverjum fuglum til landsins frá Evrópu, var komin norðvestur fyrir Skotland 15. sept. og veitti loftmassa frá Bretlandi til Íslands, með allt að 5 vindstigum yfir hafinu. Þann 18. sept. sköpuðust svipuð veðurskilyrði. Þessa dagana sáust fjallafinkur Suðursveit og Hveragerði, en fullt eins líklegt er, að þær hafi verið fyrir í landinu. Laufsöngvari sást í Hveragerði 18. sept., turtildúfa á Kirkjubæjarklaustri 20. sept., gulerla í Örafum þann 22. og hettusöngvari á Höfn 25. sept. Gráhegrum fór fjölgandi, 1 sást á Akureyri, 5 á Rangárvöllum og 3 við Njarðvík á Reykjanesskaga. Þann 25. sept. fóru áhugaverðir hlutir að gerast. Dagana áður hafði fellibylurinn Hugo farið geyst vestanhafs en var nú orðinn að 980 mb lægð suður af Grænlandi og veitti loftstraumi frá Labrador til Íslands. Daginn eftir var lægðin komin upp undir Ísland, en 1030 mb hæð vestur af Nýfundnalandi olli áframhaldandi loftstreymi frá suðvestri yfir vestanverðu N-Atlantshafi, allt til Íslands. Þann 27. sept. var hæðin 1035 mb og mjög víðáttumikil úti yfir miðju hafi og ný lægð hafði myndast yfir Nýfundnalandi. Því var ennþá rakið loftstreymi frá Ameríku til Íslands og hélt óbreytt ástand til næsta dags. Suðvestanáttin varði því sleitulaust 4 daga, og var því ekki að undra að nokkrir amerískir fuglar sæjust hér á landi í kjölfarið. Þann 27. sept. sást fléttuskríkja á Eyrarbakka og önnur á Heimaey tveim dögum síðar. Þessa daga sáust einnig nokkrir fuglar, sem borist hafa austan að, t.d. laufsöngvari og þyrnisöngvari í Suðursveit og hnoðrasöngvari á Heimaey, en þeir hafa sennilega borist til landsins áður en útsynningurinn tók völdin.

Október: Fyrsta dag mánaðarins sáust 3 amerískir fuglar í viðbót, þ.e. krúnuskríkja í Höfn og rákatíta og fitjatíta á Miðnesi, en sú síðastnefnda hafði ekki áður sést hér á landi. Fleiri amerískir

fuglar fylgdu í kjölfarið. Þann 8. október fannst reyrþvari dauður í Garði, og vaðlatíta sást í Sandgerði sama dag. Önnur rákatíta sást svo við Grindavík 14. október. Í seinni hluta mánaðarins fannst svo amerískur smyrill dauður á Akranesi. Þessir fuglar hafa sennilega borist hingað á sama tíma og aðrir samlandar þeirra, í lok september. Þennan fyrsta dag mánaðarins sáust einnig laufsöngvari og þyrnisöngvari á Reykjanesskaga. Dagana 4.-5. október láu skil milli Bretlands og Íslands og líklegt er, að þá hafi einhverjir fuglar borist til landsins. Þá sáust garðsöngvarar í Örafum og Suðursveit, og auk þess næturgali gransöngvari, hettusöngvari og fjallafinka í Suðursveit, og hettusöngvari á Höfn. Upp úr þessu fjölgaði spörfuglum, m.a. sáust hettusöngvarar, garðsöngvarar, laufsöngvarar og gransöngvarar. Þá sást enn einn þyrnisöngvarinn, á Selfossi 11. október. Af öðrum áhugaverðum tegundum má nefna straumerlu í Grindavík, rósafinku í Örafum og dvergmáf í Reykjavík. Þann 15. október var 980 mb lægð djúpt SV í hafi og skil lágu frá Skotlandi til Íslands. Þann 19. október var 955 mb víðáttumikil lægð suður af Íslandi. Skil með nokkuð stífum suðaustanvindi nálgadist Bretlandseyjar og fóru yfir þær 19. og 20. október. Við þetta fjölgaði flækingsfuglum verulega. Söngvarar voru sem fyrr áberandi og einnig bárust hingað fjölmargir glókollar. Þeir sáust þó einkum á austanverðu landinu, m.a. 10 á Djúpavogi og 30 á Stöðvarfirði. Á Stöðvarfirði sást einnig, 22. október, mjög óvæntur suðrænn fugl, en það var hjálmsöngvari, sem hafði ekki sést hérlandis áður (Brynjúlfur Brynjólfsson og Sigrún S. Ingólfssdóttir 1992). Einnig sáust þessa daga glóbrýstingur á Höfn, húsaskotta í Örafum, netlusöngvari í Suðursveit, gransöngvari og dómpápi á Stöðvarfirði, grálóa, dvergsnípa og heiðatittlingur á Miðnesi. Sá síðastnefndi er amerískur og óvíst er hvenær

hann hefur borist til landsins. Þann 24. október var 970 mb lægð skammt suðvestur af landinu og skil láu um Írland, Skotland og Færeyjar til Íslands. Enn sáust spörfuglar af ýmsum tegundum, t.d. straumerla á Kópaskeri. Þá sáust 2 amerískir máfar, hringmáfur á Seltjarnarnesi og hláturmáfur í Skerjafirði. Dagana 29.-30. október var 930 mb viðáttumikil lægð suðvestur af landinu, sem leiddi til fuglahrakninga enn einu sinni. Þessa síðustu daga mánaðarins sáust lappajaðrakani í Sandgerði, blikönd í Berufirði, söngbröstur, bókfinka og dómpápi í Neskaupstað.

Nóvember: Hettusöngvarar sáust víða um land allan mánuðinn. Fyrstu dagana sáust skógarsnípa, 3 glóbrystingar og barrfinka á Húsavík, silkitoppa á Vopnafirði, keldusvín á Akureyri, fjallafinka og 2 skógarsnípur í Örafum og enn ein skógarsnípa í Suðursveit. Þann 6. nóv. var 975 mb lægð suðvestur í hafi og skil lágu frá Spáni um Írland til Íslands. Næsta dag fóru skilin yfir Norðursjó. Í kjölfar þess fóru glókollar að sjást aftur, einnig gransöngvarar sem sáust nú víða fram eftir mánuðinum, og garðsöngvari sást á Húsavík. Skógarsnípa sást við Grindavík, keldusvín í Aðaldal, dvergsnípa í Reykjavík, og lappajaðrakönum fjölgaði í Sandgerði. Þá fóru gestir að berast úr norðurátt, en hvítfálki sást við Grindavík 12. nóv. og ísmáfur á Húsavík 15. nóv.

Desember: Ýmsir harðgerir flækingsfuglar frá haustinu þræuka fram á vetur og jafnvel lengur. Gráhegrar sáust á nokkrum stöðum. Vepja sást á Heimaey, skógarsnípur í Örafum og Fljótshlíð, dvergsnípur í Örafum og Reykjavík, bleshæna í Reykjavík og eyrugla í Suðursveit. Gransöngvari sást í byrjun mánaðarins í Garðabæ og líklega annar í Suðursveit. Þá sást straumerla og laufeda gransöngvari á Skarðsströnd 12. desember og glóbrystingur í lok mánaðarins í Reykjadal.

Skýringar við tegundaskrá

Þeir sem nefndir eru á eftir hverri athugun eru annað hvort finndur eða hafa tilkynnt fyrst um viðkomandi fugl eða fugla. Notaðir eru upphafsstafir þeirra sem koma oftast en fimm sinnum fyrir. Ef annað er ekki tekið fram, er aðeins um einn fugl að ræða. Sýslur eru í stafrófsröð, en athuganir innan þeirra eru yfirleitt í tímaröð. Til einföldunar er kaupstöðum skipað undir sýslur, Kjósarsýslu undir Gullbringusýslu og Hnappadalssýslu undir Snæfellsnessýslu. Við gerð súlurita og korta yfir fundartíma og fundarstaði nokkurra vetrargesta eru notuð gögn úr síðustu flækingaskýrslu. Mánaðanöfn eru skammstöfuð.

☆ merkir að fugli hafi verið safnað eða hann fundist dauður, „fd“ merkir af fugl hafi fundist dauður, „fnd“ að hann hafi fundist nýdauður og „fld“ fundist löngu dauður. Hvað máfa varðar merkir „á fyrsta sumri“ að viðkomandi fugl sé u.þ.b. árgamall, og „á öðru sumri“ að hann sé u.þ.b. 2ja ára.

Þrjár tölur í sviga fyrir aftan tegundarnafn merkja: (1) Fjöldi fugla sem sást fyrir 1979. Ef fjöldinn er ekki þekktur er sett bandstrik (-). (2) Fjöldi fugla á árunum 1979 til 1988. (3) Fjöldi fugla sem sást 1989. – Þessar tölur eru *lágmarksfjöldi* einstaklinga að mati skýrsluhöfunda.

Tegundaskrá 1989

Gráskrofa *Puffinus griseus* (52,46,1)

Suðrhvel. – Leitar til N-Atlantshafs utan varptíma og sést árlega hér við land.

Á sjó: 15 sjóm SA af Ingólfshöfða, 5. sept (BA).

Reyrþvari *Botaurus lentiginosus* (4,1,1)

N-Ameríka. – Mjög sjaldgæfur flækingur í V-Evrópu, svo og hér á landi.

Gull: Gerðar í Garði, fnd 8. okt ☆ (Jóhannes Þórhallsson).

Bjarthegri *Egretta garzetta* (0,1,1)

Slitrótt í sunnanverðri Evrópu, Afríku og Asíu. – Hefur ekki sést fyrir 1985.

Gull: Mosfellsbær, 22. maí ☆ (Ómar Runólfsson ofl).

1985:

N-Fing: Núpskatla á Melrakkaslétu, séður í apríl til maí 1985, fd 16. júní 1985 # (Sigurður Haraldsson ofl).

Gráhegri *Ardea cinerea* (-,447,36)

Evrópa, Asía og sunnanverð Afríka. – Algengur haust- og vetrargestur.

Arn: Ölfusforir, sjö 5. jan, tveir til 10. apríl (EÓP, HPH, JÓH ofl), sjá einnig skýrslu 1988.

Laugarás í Biskupstungum, 4.-5. feb, 27. okt til 2. nóv (Gunnar Tómasson, IG, Tómas G. Gunnarsson ofl).

V-Barð: Bíldudalur, um 25.-28. nóv (Björn Magnússon).

Eyf: Akureyri, 2. jan (Guðmundur Brynjarsson), 5. feb (Rafn Sveinsson), 18. sept (Jón Sigurðsson), tveir haust til nóv (Sverrir Vilhjálmsson).

Gull: Káranes í Kjós, einn frá hausti 1988 til 17. maí (skv Hauki Bjarnasyni), sjá einnig skýrslu 1988.

Meðalfellsvatn, 25. mars til apríl, líklega sami og í Káranesi (Gylfi Pálsson ofl).

Hurðarbak í Kjós, 4. júlí til 3. sept, líklega sami fugl og var í Kjósinni veturinn á undan, sjá hér áður (BH).

Seltjörn við Njarðvík, þrír 23. sept (Hörður Óskarsson).

Vogar á Vatnsleysuströnd, 21. okt (EÓ, GH, GP).

Hái-Bjalli á Vatnsleysuströnd, 5. nóv (GP, JBH, Ásta V. Njálisdóttir).

Kúagerði á Vatnsleysuströnd, tveir 9. nóv (Þorsteinn Einarsson).

Grindavík, tveir 18. des (Önnundur Haraldsson).

Urriðakotsvatn í Garðabæ, 30. des (Finnur Logi Jóhannsson).

S-Múl: Egilsstaðir, 6. maí (Ragnhildur R. Indriðadóttir ofl), 19. ágúst til 30. des og annar að auki 28. ágúst (SP).

Innst í Reyðarfirði, 1. sept (BB, SSI).

Innríkleif í Breiðdal, tveir 2. sept, annar til loka nóv (BB, SSI ofl).

Rang: Lambhagi á Rangárvöllum, fimm 23. sept (Borgþór Magnússon).

Grímsstaðir í V-Landeyjum, tveir 7. okt og

sex 8. okt ☆, merktur 6. júní 1989 („Stavanger 251986“) í Overánakken, Hareid, Mæri og Raumsdal, Noregi (Ársæll Baldursson).

Klauf í V-Landeyjum, haust (Jón Benediktsson).

Skógar undir Eyjafjöllum, byrjun des (Jón Einarsson).

A-Skaft: Fífutjörn í Suðursveit, 9. apríl (BA).

Stóri-Kíll í Nesjum, 7. okt (Karl Skírnisson).

Breiðabólstaður í Suðursveit, 9. okt til 12. nóv (BA).

Kvísker í Örafum, 10.-17. okt (HB).

Fornustekkar í Nesjum, tveir 13. okt (BA).

Borgarhöfn í Suðursveit, 21. okt (HB).

Stóralág í Nesjum, 25. des (BA).

V-Skaft: Hólmavatn í Landbroti, margir um haustið til amk 29. nóv (Jón Hjartarson).

Snæf: Hraunsfjörður, um 20. des til 8. jan 1990 (Ellert Vigfússon).

Skag: Varmahlíð, 16.-17. jan (Sigurfinnur Jónsson).

Á sjó: 30 sjóm A af Grímsey (67°N,18°V), 12. apríl (náð, merktur „19791“ og sleppt 18. apríl á Álfanesi, Gull, og sást þar til 6. maí) (Sævar Þórarinnsson).

1988:

Á sjó: Skerjadjúp, ungf drapst um borð í togara í sept 1988 ☆ (Jón Pálmason).

Hnúðsvanur *Cygnus olor* (0,0,1)

S-Skandinavía, M-Evrópa, M-Asía allt til Kína. – Litill stofn, afkemandur innfluttra fugla, var á Reykjavíkurtjörn og nágrenni 1958 til 1977 (sjá Blika 4: 2-7), en þessi tegund hefur ekki komið hingað af sjálfsdáðum áður.

A-Skaft: Hvalnes í Lóni, 2. júní og 5. júlí (SP ofl).

Dvergsvanur *Cygnus columbianus bewickii* (1,7,1)

Sibiría (*C.c. bewickii*) og N-Ameríka (*C.c. columbianus*). – *C.c. bewickii* er sjaldgæfur, en nær árviss flækingur hér á landi.

N-Múl: Vatnsdalsgerði í Vopnafirði, ungf 30. apríl til 1. maí (PL).

Akurgæs *Anser fabalis* (5,31,5)

N-Evrópa og N-Asía. – Fremur sjaldgæfur flækingur, en sást þó í nokkrum mæli 1981.

S-Ping: Héðinshöfði á Tjörnesi. fimm 13. maí (SG).

Snjógæs *Anser caerulescens* (-,90.4)

N-Kanada. NV-Grænland og NA-Síbería. – Lifir sums staðar hálfvilt í Evrópu. Árviss hér á landi. oftast í fylgd með blesgæsum.

A-Skaft: Steinasandur í Suðursveit. „blágæs“ 20.-22. apríl (BA ofl).

Borg: Hvanneyri. þrjár „blágæsir“ 1.-2. okt (Páll Steingrímsson).

Kynblendingur snjógæsar og blesgæsar

Anser caerulescens × *albifrons*

Árn: Fljótshólar í Flóa. 22. apríl (JÓH. Jón Tómasson. ÓE).

Borg: Hvanneyri. 8.-29. okt (AS. JÓH ofl). 1987:

Mýr: Borgarfjörður. tveir 8. maí 1987. annar með hálshring „7KJ“ (S. Percival ofl). sjá einnig skýrslu 1988.

Kanadagæs *Branta canadensis* (-,43.2)

Norðurhluti N-Ameríku. – Verpur víða villt og hálfvilt í Evrópu. Árviss hér á landi. og er sennilegt að þar eigi í hlut bæði amerískir og evrópskir fuglar.

Borg: Hvanneyri. 8. okt (AS. JÓH). undirtegundin *hutchinsii*.

A-Skaft: Fell í Suðursveit. 2. okt (BA).

Kynblendingur kanadagæsar og heiðagæsar

Branta canadensis × *Anser brachyrhynchus*

N-Múl: Vörðubrún í Jökulsárhlíð. maí ☆ (Dvalinn Hrafnkelsson).

Margæs *Branta bernicla bernicla* (0.1.1)

Túndrur Síberíu. – Þessi undirtegund margæsar sem hefur vetursetu í Danmörku. Hollandi SA-Englandi og Frakklandi. hefur aðeins sést hér einu sinni áður.

Mýr: Kaldárós á Mýrum. 17. sept (Mary Walsh. Micheál Ó'Brian).

Ljóshöfði *Anas americana* (28.38.2)

Norðurhluti N-Ameríku. – Árviss hér á landi og allalgeng í Evrópu. Sumir ljóshöfðasteggir. sem sjást hér eru paraðir rauðhöfðakollum.

S-Ping: Mývatn. fullu karlf 21. maí á Grænavatni (AG. ÁE. Christian Roth). karlf 22. júní til 19. júlí og annar að auki 22. júní í Neslandavík (ÁE ofl). einn í felli 3. sept (Peter J. Schei. Steinar Eldýy).

Urtönd *Anas crecca carolinensis* (6.20.4)

Norðurhluti N-Ameríku. – Ameríska undirtegund urtandarinnar er árviss í Evrópu og nær árviss hér á landi.

Rvík: Elliðavatn. karlf 14. júní (Kristján G. Sveinsson. Olle Holst).

N-Ping: Arnanes í Kelduhverfi. karlf 30. maí (SG).

S-Ping: Vindbelgur í Mývatnssveit. karlf 20. maí til 9. júní (AG. ÁE. Christian Roth ofl).

Mýlaugsstaðir í Reykjadal. karlf 6.-7. júní (ÁE. EÓ).

Brúnönd *Anas rubripes* (4.12.3)

Norðausturhluti N-Ameríku. – Sjaldgæf í Evrópu. Fremur sjaldgæf. en þó nær árviss hér á landi hin síðari ár.

Árn: Bakki í Ölfusi. karlf 5. jan (EÓÞ).

V-Skaft: Hrífunes í Skaftártungu. karlf og kvenf 10.-21. júní (EÓ ofl).

Taumönd *Anas querquedula* (9.16.1)

Evrópa og Asía. – Nær árviss flækingur.

Gull: Kasthúsatjörn á Álftanesi. karlf 18. maí (Árni Waag Hjálmarsson ofl).

Skeiðönd *Anas clypeata*

Evrópa. N-Asía og norðanverð Ameríka. – Sjaldgæfur varpfugl.

Gull: Fuglavík á Miðnesi. fullu karlf 22. maí (Sigurður K. Eiríksson).

Bessastaðatjörn á Álftanesi. tveir karlf 9. júní (ÓE).

S-Múl: Kleifarvatn í Breiðdal. par 18. júní (BB).

N-Ping: Arnanes í Kelduhverfi. kvenf 2. júlí (SG).

Víkingavatn í Kelduhverfi. þrjár 5. sept (BB).

S-Ping: Mývatn. par við Skútustaði 8. júní og par á Kálfstjörn 9. júní (ÁE).

Sandur í Aðaldal. tvö pör og tveir karlf 3. júní (HE ofl).

1987:

Gull: Miðhús á Álftanesi. par 12. júní 1987 (Jón H. Sigurbjörnsson. Kristinn H. Skarphéðinsson).

Sandgerði. karlf 30. júní 1987 (Kristinn H. Skarphéðinsson).

Skutulönd *Aythya ferina* (-,48.6)

Miðbik Evrópu og Asíu. – Árviss og hefur orpið nokkrum sinnum hér á landi.

Árn: Úlfliótsvatn, kvenf 9. jan (ÁE, AG).

S-Fing: Mývatn, tveir karlf 9. júní til 31. júlí og einn að auki 31. júlí á Ytri-Flóa og karlf 22. ágúst á Syðri-Flóa (ÁE ofl), kvenf 20. júlí í Neslandavík, karlf 22. júlí við Slútnes (AG), kvenf með tvo unga við Reykjahlíð 22. júlí til 24. ágúst (AG ofl).

Laxárvirkjun, karlf 26. júní og fram í miðjan júlí (Vilhjálmur Jónasson), sást e.t.v. síðar á Mývatni.

Æðarkóngur Somateria spectabilis (-352,26)

Nyrstu héruð N-Ameríku og Sibiríu, Grænland og Svalbarði. – Sest hér allt árið, en er algengastur seinni part vetrar. – 1. mynd.

V-Barð: Neðri-Rauðsdalur á Barðaströnd, fullu karlf 2. júní (AG).

Gull: Arnarnesvogur í Garðabæ, karlf 21.-23. maí (Arnar Helgason), karlf 21. okt og 30. des (JÓH ofl).

Eyf: Akureyri, karlf 7.-13. maí (Rúnar Þór Björnsson ofl).

N-Ísf: Æðey í Ísafjarðardjúpi, karlf um sumarið (Jónas Helgason).

N-Múl: Krossavík í Vopnafirði, fullu karlf 1. maí (PL).

S-Múi: Þvottáskriður við Álftafjörð, fullu karlf 12. maí (PL), tveir karlf 20. júní (BA).

Rvík: Reykjavíkurhöfn, kvenf 26. feb (JBH).

Sundahöfn, fullu karlf 2. mars til 26. apríl (Þorvaldur Björnsson ofl).

Skag: Lundey, tveir karlf í æðarvarpi um vorid (Sigurjón Björnsson).

Strand: Hólmavík, karlf 8. júní (JBH ofl).

N-Fing: Raufarhöfn, karlf á öðrum vetri 9. mars (BB).

Skoruvík á Langanesi, sjö karlf og þrír kvenf 25. júlí (Christian Hjort, Hreggviður Norðdahl).

S-Fing: Húsavík, kvenf 14. apríl til 16. maí (BB).

Voladalstorfa á Tjörnesi, fullu karlf 30. des (GH, Gunnar Jóhannsson).

A sjó: 3.6 sjóm NV af Búlandshöfða á Snæfellsnesi, karlf 22. feb ☆ (Magnús Emaniúelsson).

Kynblendingur æðarfugls og æðarkóngs

Somateria mollissima × *spectabilis* (-12,1)

Eyf: Akureyri, karlf 15. maí til 4. júní í æðarvarpi (Baldur Jónsson ofl).

Blikönd Polysticta stelleri (0,2,1)

NA-Síbería og Alaska. – Sjaldséð en árviss í Evrópu. Mjög sjaldgæf hér.

S-Múl: Framnes í Berufirði, karlf 30. okt til 19. nóv (Eyjólfur Guðjónsson ofl).

Krækönd Melanitta perspicillata (5,11,3)

Norðurhluti N-Ameríku. – Árviss í Evrópu en fremur sjaldgæf hér á landi.

S-Múl: Þvottáskriður við Álftafjörð, karlf 3. júlí, þrír karlf 4. júlí, tveir karlf 11. júlí (SP).

A-Skaft: Hvalnesskriður í Lóni, tveir karlf 15. júlí (EÓ), sennilega sömu og undan Þvottáskriðum.

Hjálmönd Bucephala albeola (1,1,0)

Norðanverð N-Ameríka. – Mjög sjaldséð í Evrópu, sem og hér á landi.

Árn: Sogið, karlf frá 1988 til 4. mars (AG, KL ofl), sjá einnig skýrslu 1988.

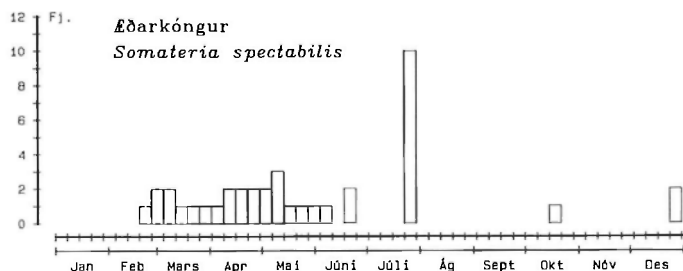
S-Fing: Mývatn, karlf á Ytri-Breiðu 22. júlí til 22. ágúst (AG ofl), sennilega sami fugl og að ofan.

Hvinönd Bucephala clangula

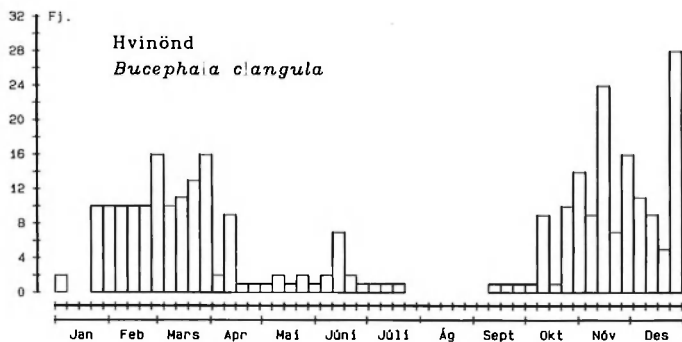
N-Evrópa, N-Asía og N-Ameríka. – Vetrar-gestur, einkum á SV-landi og Mývatni. Sést hér einnig á sumrin. – 2. mynd.

Árn: Sogið, sjö fullu karlf og tveir kvenf 5.

1. mynd. Fjöldi æðarkónga sem sást í hverri viku árið 1989. – *Number of Somateria spectabilis seen each week during 1989.*

2. mynd. Fjöldi hvin-
anda sem sást í hverri
viku árið 1989. – *Num-
ber of Bucephala clangu-
la seen each week dur-
ing 1989.*

jan (GAG, KL), par og ungur karlf 25.
mars (JÓH), tveir fullu karlf, tveir kvenf
og ungf 2. nóv (AG), tveir fullu karlf og
ungur karlf 5.-6. nóv og kvenf 5. nóv
(JÓH), tveir fullu karlf og kvenf 18.-19.
nóv og fullu karlf að auki 18. nóv (GP).
Úlfjótuvatn, fimm karlf og kvenf 14. okt
(KM), tveir fullu karlf 2. nóv (AG), þrír
karlf og kvenf 18. nóv, fjórir karlf og
tveir kvenf 9. des (KM).
Þingvallavatn, fullu karlf og ungur karlf 14.
okt, tveir karlf og kvenf 18. nóv, tveir
karlf og tveir kvenf 10. des (KM).
Álftavatn, fullu karlf 2. nóv (AG).

Apavatn, fullu karlf 30. des (IG).
Borg: Við Borgarfjarðarbrú, karlf 30. des
(Rafn Sigurðsson).
Eyf: Akureyri, par 15. apríl (Baldur Jóns-
son, Ólöf Arngrímsdóttir).
Gull: Arnarnesvogur í Garðabæ, ungur karlf
12. mars (GP), tveir kvenf 8. apríl (GP).
Hliðsnes á Alftanesi, ungur karlf 29. des
(EÓP, JÓH).
Ósar við Hafnir, tveir fullu karlf 30. des
(EÓ).
N-Múl: Egilsstaðir, ógr *Bucephala* kvenf 13.
nóv (SP).
Rvík: Skerfajörður, tveir fullu karlf, tveir

3. mynd. Hvinönd *Bucephala clangula*, árgamall karlfugl. Tjörnin í Reykjavík, 24. júní 1989.
Ljós. Jóhann Óli Hilmarsson.

ungir karlf og sex kvenf 23. jan til 26. mars (JÓH ofl), fullu karlf, ungur karlf og fjórir kvenf að auki 26. mars (Hafðís Ólafsson, HPH, JÓH), þrír fullu karlf og tveir fullu kvenf 28. okt (GP, GÞ), þrír fullu karlf og fimm kvenf 18. nóv (GP), karlf og kvenf 19. nóv (Ásta V. Njálssdóttir, JBH), þrír fullu karlf og átta kvenf 27. nóv (JÓH), þrír karlf og þrír kvenf 24. des (Porvaldur Björnsson), sjö fullu karlf og amk sjö kvenf 26. des (EÓP, JÓH).

Tjörnin, ungur karlf 18. apríl til 13. júlí og í fullum búningi 15. sept til 16. okt, sennilega sami fugl og haustið 1988 (JÓH, Ólafur K. Nielsen ofl), 3. mynd.

A-Skaft: Þveit í Nesjum, fjórir karlf og þrír kvenf 9. apríl (BA ofl).

Vestm: Herjólfssdalur, karlf 11. maí ☆ (Ingi Sigurjónsson).

N-Ping: Lón í Kelduhverfi, par 7. jan (BB), fullu karlf 20. júní (GH, HE), fjórir karlf og kvenf 2. nóv til 29. des og kvenf að auki 2. nóv (SG ofl).

S-Ling: Húsavík, fjórir ungf 27. feb (SG ofl).

Mývatn, tveir fullu karlf á Álum 4. mars (ÁE), karlf 21. maí í Geldingaey (AG, ÁE, Christian Roth), fullu karlf 9. júní í Neslandavík (ÁE), ungur karlf 13. júní á Miðkvísl (ÁE), karlf 22. júlí á Syðstuvísl (AG), fimm fullu karlf 22. okt (ÁE).

Laxá í Aðaldal, fullu karlf á Daufhyl 15. júní, fullu karlf við Núpafoss, ungur karlf við Knútsstaði og ungur karlf við Nes 16. júní (ÁE).

Laxá í Laxárdal, fullu karlf 15. júní (ÁE).

Hrókõnd *Oxyura jamaicensis* (2,18,2)

Vestanverð Norður- og Suður Ameríka. – Flutt til Evrópu og verpur nú víða á SV-Englandi. Fremur sjaldséð hér á landi og talin koma frá Englandi.

S-Ling: Mývatn, tveir karlf 8. júní við Hrutey (ÁE), karlf 3. sept á Álum (Peter J. Schei, Steinar Eldøy), karlf 21. okt á Álum (ÁE).

Fjallvákur *Buteo lagopus* (3,8,1)

N-Ameríka, Fennóskandía og norðanverð Ráðstjórnarríkin. – Fremur sjaldgæfur flæk- ingur.

S-Ling: Húsavík, 11.-13. apríl (Pröstur Brynjólfsson, BB, Ríkarður Ríkarðsson ofl).

Gjóður *Pandion haliaetus* (9,4,1)

N-Evrópa, N-Asía, N-Ameríka og víðar. – Fremur sjaldgæfur flæk- ingur.

S-Múl: Hallormsstaður, 20. júní á flugi yfir Leginum og sami fugl syðst í Suðurdal (norðan Breiðdalsheiðar) 21. júní (Kristína Björklund ofl).

Turnfálki *Falco tinnunculus* (23.17.1)

Evrópa, Asía og Afríka. – Árviss flæk- ingur.

A sjó: 30 sjóm N af Grímsey. 11. apríl (náð, merktur „513600“ og sleppt við Reykjavík) (Sævar Þórarinnsson).

Smyrill *Falco columbarius columbarius*

(0,0,1)

Norðurhluti N-Ameríku. – Amerísk undir- tegund smyrils hefur ekki sést hér áður.

Borg: Akranes, karlf fd um 23. okt ☆ (Hannes Þorsteinsson).

Gunnfálki *Falco subbuteo* (1,5,1)

Mið- og S-Evrópa, V-Asía til Kyrrahafs. – Sjaldgæfur flæk- ingur.

Árn: Selfoss, 2.-4. júlí (ÖÖ), 4. mynd.

4. mynd. Gunnfálki *Falco subbuteo* og skóg- arþröstur *Turdus iliacus*. Selfoss, 2. júlí 1989. Ljós- m. Örn Óskarsson.

Fálki *Falco rusticolus candicans* (-,20,1)
Grænland, Kanada og Alaska. – „Hvítfálkar“ sjást hér aðallega á veturna.
Gull: Þorbjörn við Grindavík, 12. nóv (AS, GP, JÓH).

Keldusvín *Rallus aquaticus* (-,47,4)
Evrópa og Asía. – Keldusvín eru sennilega hættu að verpa hér á landi, og þau sem sjást núorðið eru líklega flækingsfuglar.
Eyf: Akureyri, 3. nóv ☆ (Jón Magnússon).
Rvík: Skógræktin í Fossvogi, 7. des 1988 til 11. mars (JÓH ofl), sjá einnig skýrslu 1988.

Skag: Sigríðarstaðir í Flókadal, seint í jan (Lúðvík Ásgrímsson).

Vestm: Heimaey, byrjun des ☆ (Kristján Egilsson).

S-Ping: Hafralækur í Aðaldal, fd 15. nóv ☆ (Gunnlaugur Arnason).

1987:

Á sjó: Um 45 sm NA af Langanesi, S-Ping, fundið aðframkomið í skipi í nóv 1987 ☆ (Ingólfur Ingólfsson).

1988:

N-Ping: Krossdalur í Kelduhverfi, fd í minkaboga í apríl 1988 ☆ (Sveinn Þórarinnsson).

Dílarella *Porzana porzana* (2,2,1)

Evrópa og vestanverð Asía. – Mjög sjaldgæfur flækingsfugur.

A-Skaft: Fagurhólsmýri í Örafum, 23.-28. júní (HB).

Sefhæna *Gallinula chloropus* (42,14,3)

Evrópa, Asía og Ameríka. – Nær árviss flækingsfugur, en þó sjaldséðari hin síðari ár en áður fyrr.

N-Múl: Seyðisfjörður, 7. apríl (Egill Ragnarsson).

S-Múl: Eyvindará í Eiðapinghá, 21. apríl (SP).

A-Skaft: Höfn í Hornafirði, ungf 27. nóv 1988 til 13. apríl (BP, EP), sjá einnig skýrslu 1988.

Reynivellir í Suðursveit, 27. apríl (BA).

Bleshæna *Fulica atra* (129,43,4)

Evrópa, Asía og Asía. – Árviss og hefur orpið hér.

Gull: Sandgerði, 27. maí til 14. júní (Áke Lindström, GAG ofl).

5. mynd. Fitjatíta *Calidris pusilla*, ungfugl. Fuglavík á Miðnesi, 1. október 1989. Ljós. Gunnlaugur Þráinsson.

S-Múl: Egilsstaðir, 25.-27. apríl (SP).

Rang: Bakki í A-Landeyjum, 26. apríl (EÓP, JÓH, ÓE).

Rvík: Tjörninn, 14. des til 9. jan 1990 (Ari M. Bragason ofl).

Grátrana *Grus grus* (5,13,3)

N-Evrópa og norðanverð Asía. – Fremur sjaldgæfur flækingsfugur.

V-Skaft: Syðri-Steinsmýri í Meðallandi, tvær 14.-16. maí (Magnea Þórarinsdóttir, Magnús Pálsson).

Efrivík í Landbroti, tvær frá 23. maí til loka júní og aftur í 2-3 daga í byrjun sept (Hörður Davíðsson ofl), sömu fuglar og í Meðallandi.

Foss á Síðu, tvær 7. júní (Elínborg Ólafsdóttir, Elvar Guðmundsson), sömu fuglar og í Landbroti.

S-Ping: Laxamýri í Aðaldal, 15. maí (Birkir Bárðarson, HE).

Grálóa *Pluvialis squatarola* (16,44,3)

Nyrstu héruð Síbiríu og N-Ameríku. – Alltið og árviss að haust- og vetrarlagi, en sést einnig á sumrin.

Gull: Sandgerði og nágr, 12. mars og 31. maí til 3. júní (JÓH ofl), 21.-29. okt (EÓ, GH, GP, GP, Kristinn H. Skarphéðinsson).

Arfadalsvík við Grindavík, 5. nóv (Ásta V. Njálisdóttir, GP, GP, JBH).

A-Skaft: Höfn í Hornafirði, 9. okt (BA).

6. mynd. Rákatíta *Calidris melanotos* (til hægri) og lóupræll *Calidris alpina* (til vinstri). Flatey á Breiðafirði, 12. júlí 1989. Ljós. Magnús Magnússon.

S-Fing: Húsavík, 21. des 1988 til 23. jan (BB, Ríkarður Ríkarðsson ofl), sjá einnig skýrslu 1988.

Vepja *Vanellus vanellus* (-,428.10)

Evrópa og N-Asía. – Árviss og hefur orpið hér.

Árn: Við Geysi í Haukadal, þrjár 11.-18. mars (Hrafnkell Helgason).

Eyf: Klauf í Öngulstaðahreppi. kvenf frá byrjun júní, hreiður með fjórum eggjum fundið 15. júní, tveir kvenf fuglar og tvö hreiður (annað sama og áður) 27. júní, fjögur ófrjó egg í hvoru hreiðri, egg hirt úr síðara hreiðri 26. júlí (Jón Magnússon, Leifur Guðmundsson ofl).

A-Skaft: Fagurhólmseyri í Öræfum, þrjár 17. apríl (Ari B. Sigurðsson).

Höfn í Hornafirði, 4. nóv (BA).

Vestm: Heimaey, 1. des (HS).

Fitjatíta *Calidris pusilla* (0.0.1)

Kanada og Alaska. – Fremur sjaldgæf í Evrópu og hefur ekki sést hér á landi áður.

Gull: Fuglavík á Miðnesi, 1. okt ☆ (GH, GP, GP, ÖE), 5. mynd.

Vaðlatíta *Calidris fuscicollis* (11.23.1)

Kanada. – Árviss hér á landi og alltið í Evrópu.

Gull: Sandgerði, 8. okt (GH, GP, GP, JBH).

Rákatíta *Calidris melanotos* (2.12.4)

Kanada, Alaska og NA-Síbería. – Algengasti ameríski vaðfuglinn í Evrópu, sjaldgæfari en

vaðlatíta hér á landi, en er þó orðinn nær árviss.

A-Barð: Flatey á Breiðafirði, 12.-16. júlí (Ævar Petersen ofl), 6. mynd.

Gull: Hvalsnes á Miðnesi, 1. okt (GH, GP, GP, ÖE).

Arfadalsvík við Grindavík, 14. okt ☆ (GH, GP, GP).

A-Skaft: Stokksnes í Nesjum, 21. maí (BA).

Efjutíta *Limicola falcinellus* (0.4.3)

N-Evrópa og N-Asía. – Fer um Mið-Evrópu til vetrarstöðva í Afríku. Sjaldgæf í V-Evrópu, og mjög sjaldgæf hér á landi.

S-Fing: Höll á Tjörnesi, syngjandi 30. maí til 20. júní (Birkir Bárðarson, HE ofl), önnur að auki 19.-20. júní og sú þriðja 19. júní (GH).

Rúkragi *Philomachus pugnax* (26.27.3)

N-Evrópa og Asía. – Líklega árviss vor og haust.

Gull: Hvaleyrarlón við Hafnarfjörð, karlf 12.-23. apríl (Arnar Helgason ofl).

N-Ísf: Reykjanes við Ísafjarðardjúp, karlf 24. maí (Hilmar Pálsson).

Mýr: Miðhús. Álfтанeshr., karlf um vorið ☆ (Gylfi Jónsson).

Dvergsnípa *Lymnocyptes minimus*

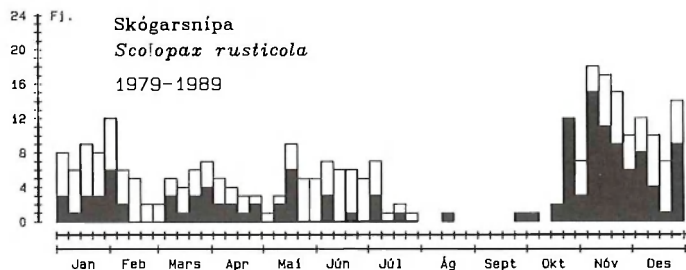
(32.31.5)

N-Evrópa og Asía. – Nær árviss, einkum að vetrarlagi, en mun sjaldgæfari en skógar-snípa.

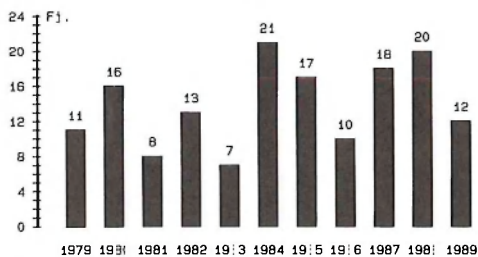
Gull: Fuglavík á Miðnesi, 21. okt (GH).

Rvík: Skógræktin í Fossvogi, 26. feb til 30.

7. mynd. Fjöldi skógarsnípa sem sást í hverri viku árin 1979 til 1989. Dökku súlurnar sýna fyrstu athuganir. – *Number of Scolopax rusticola seen each week from 1979 to 1989. The dark columns show the first observation for a given bird.*

Skógarsnípa *Scolopax rusticola*
1979-1989
153 fuglar alls

8. mynd. Fjöldi skógarsnípa sem sást á árunum 1979 til 1989. – *Number of Scolopax rusticola seen from 1979 to 1989.*

apríl (GH, HPH ofl), 18. nóv til 15. apríl 1990 (GP).

Keldur, 31. des til 5. jan 1990 (HPH).

A-Skaft: Kvísker í Örafum, 30. des (HB).

Skógarsnípa *Scolopax rusticola*
(119,141,12)

Evrópa og Asía. – Árviss flækingur. – 7 og 8. mynd.

Árn: Reykir í Ölfusi, 24. jan til 10. apríl (HPH).

Laugarás í Biskupstungum, 3. feb (IG).

Gull: Vífilstaðahlíð í Garðabæ, 19. ágúst (Gunnlaugur Jónsson).

Þorbjörn við Grindavík, 12. nóv (GP).

S-Múl: Egilsstaðir, 29. mars (PHB).

Rang: Tumastaðir í Fljótshlíð, fd 1. mars ☆, ein um 15. des (Hrafn Óskarsson).

A-Skaft: Reynivellir í Suðursveit, 2. apríl (BA), 7.-12. nóv (BA).

Kvísker í Örafum, 6.-30. nóv (HB).

Svínafell í Örafum, 7.-26. nóv (Jóhann Þorsteinsson).

Skaftafell í Örafum, 9.-30. des (Jakob

Guðlaugsson). sennilega sami fugl og í Svínafelli.

S-Ping: Húsavík, 5.-6. nóv (SG ofl), 15.-20. nóv (Gunnar Jónsson), sennilega sami fugl.

Lappaðarakan *Limosa lapponica*
(105,118,4)

Skandinavía, Sibiría og Alaska. – Haust- og vetrargestur á SA- og SV-landi, en mun sjaldgæfari en fjöruspói.

Gull: Sandgerði, tveir 12. mars (JÓH), 29. okt til 18. nóv (GP ofl), fjórir 19. nóv (Ásta V. Njálisdóttir, JBH).

A-Skaft: Höfn í Hornafirði, 3. sept (BP, EP).

Fjöruspói *Numenius arquata* (-,602,99)

Evrópa og Asía. – Vetrargestur, einkum á SA- og SV-landi. – 9. mynd.

Árn: Selvogur, 9. okt (EÓ), tveir 30. des (Vilhjálmur Lúðvíksson).

Eyrbakkí, 29. des (IG).

A-Barð: Hellisey við Kerlingarfjörð, þrír 1.-8. sept (Bergsveinn Reynisson).

V-Barð: Fossá í Hjarðarnesi, tveir 4.-9. okt (Bergsveinn Reynisson).

Gull: Miðnes (Stafnes-Garður), 15. apríl til 31. maí. Aftur sjö 30. júlí, fjórtán 10. sept, tveir 1. okt, 24 fuglar 8. okt, sjö 14. okt, sextán 21. okt til 12. nóv, átta 19. nóv, sjö 30. des (ýmsir).

Hlíðnes á Álftanesi, tveir 12. nóv (Ásta V. Njálisdóttir, JBH).

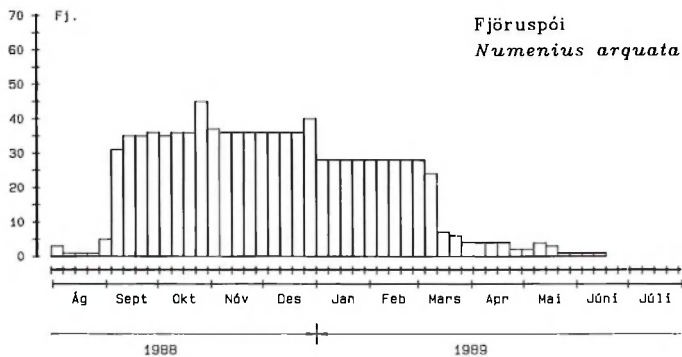
Hvaleyrarlón í Hafnarfirði, tveir 3. des, þrír 29. des, fjórir 30. des (ýmsir).

Kálfatjörn á Vatnsleysuströnd, 30. des (ÓE).

Þórkötlustaðir í Grindavík, 30. des (Björn Guðbrandsson).

S-Múl: Hamarsfjörður, 11. júlí (SP).

9. mynd. Fjöldi fjöru-
spóa sem sást í hverri
viku milli 1.8.1988 og
31.7.1989. – *Number of*
Numenius arquata seen
each week from 1.8.1988
through to 31.7.1989.

Breiðdalsvík, sex 23. okt (BB, SSI).

A-Skaftr: Höfn í Hornafirði og nágr. níttján 6. jan, 27 fuglar 21. jan til 1. mars, 23 fuglar 6. mars, sauttján 7. mars, sex 16. mars, fimm 19. mars, þrír 21. apríl og einn til 10. maí (BP. EP). Aftur fimmtán 7. ágúst, 20 fuglar 10. ágúst, 25 fuglar 12. ágúst, 27 fuglar 14. ágúst, 29 fuglar 14. sept, 30 fuglar 28. sept, 33 fuglar 3. okt. 28 fuglar 14. okt, 27 fuglar 18. des, 25 fuglar 20. des, 24 fuglar 21. des, 21 fugl 27. des, níttján 28. des og sauttján 29. des (BP. EP). Athugunum sem ekki sýndu fjölgun eða fækkun er sleppt.

Dynjandi í Nesjum, 17. júní (BA).

Stemma á Breiðamerkursandi. þrettán 30.
des (BA).

Strand: Kaldrananes í Bjarnarfirði, 9. júní (JBH).

N-Fing: Melrakkaslétta, 2. júní (Sverrir Thorstensen, Ævar Petersen).

S-Fing: Bakki á Tjörnesi, tveir 11.-18. maí
(HE ofl).

Lyngstelkur *Tringa nebularia* (2,3,2)

Skotland, Skandinavía og N-Asía austur að Kyrrahafi. – Mjög sjaldgæfur flækingur.

A-Skaft: Sléttaleiti í Suðursveit, 14.-15. maí
(BA ofl).

S-ling: Húsavík, 17.-21. maí (BB, Ríkarður Ríkarðsson, SSI, SG), 10. mynd.

Flóastelkur *Tringa glareola* (9,14,1)

N-Evrópa og N-Asía. – Fremur sjaldséður.
Hefur orpið hér á landi.

S-Fing: Neslandavík í Mývatni, 13. júní
(ÁE).

Lindastelkur *Actitis hypoleucos* (3,0,1)

Evrópa og N-Asía. – Mjög sjaldgæfur flæk-
ingur.

A-Skaft: Stokksnes í Nesjum, 21. maí (BA).

Ískjói *Stercorarius pomarinus* (88,250,25)

Íshafslönd N-Ameríku og Síbiríu, einnig Grænland. – Einhver hluti stofnsins fer hér um vor og haust.

10. mynd. Lyngstelkur
Tringa nebularia. Húsa-
vík, 17.-21. maí 1989.
Ljós. Ríkarður Rík-
arðsson.

Snæf: Skógarströnd, fullu 29. júní (JBH ofl).

N-Ping: Bangastaðir á Tjörnesi, fullu 5. sept (BB).

S-Ping: Héðinshöfði á Tjörnesi, fimm fullu 27. ágúst (GH).

Á sjó: 5 sjóm V af Lundey í Skjálfanda, tveir fullu og ungf 24. ágúst (SG).

67°07'N, 22°55'V, fullu 9. sept (KH).

68°13'N, 17°00'V, ungf 10. sept (KH).

67°32'N, 23°43'V, fullu 21. sept (KH).

67°43'N, 23°30'V, fjórir þ.a. tveir fullu og einn ungf 21. sept (KH).

67°32'N, 23°45'V, sex þ.a. fimm fullu 23. sept (KH).

67°20'N, 23°23'V, fullu 23. sept (KH).

Við Mánáreyjar, fullu 27. okt (Heimir Bessason).

Fjallkjói *Stercorarius longicaudus* (97,37,2)

Nyrsti hluti N-Ameríku, N-Evrópu og Sfbiríu, einnig Grænland. – Fargestur, sjaldsédari en ískjói hér við land, og sést stundum inni í landi.

Mýr: Traðir á Mýrum, 21. maí ☆ (Tómas Ingimundarson, PL).

S-Ping: Mývatn, 26. júlí á Syðriflóa (ÁE).

Hláturmáfur *Larus atricilla* (4,1,1)

Suðurhluti N-Ameríku. – Árviss í V-Evrópu en mjög sjaldsédur hér á landi.

Rvík: Skerjafjörður, ungf á fyrsta hausti 28. okt (GP).

Dvergmáfur *Larus minutus* (28,44,1)

Austanverð Evrópa og Mið-Asía. – Sést hér á öllum tímum árs, en er einna algengastur snemma sumars.

Rvík: Tjörninn, ungf á fyrsta vetri 10. okt (JÓH).

Skerjafjörður, ungf á fyrsta vetri 29. okt, líklega sami og við Tjörnina (GP, GP).

Hringmáfur *Larus delawarensis* (1,25,2)

N-Ameríka. – Til skamms tíma óþekktur í Evrópu, en er þar nú algengasti ameríski máfurinn. Sást fyrst á Íslandi 1978, en er nú nær árviss. Sést mest í apríl.

Gull: Bakkatjörn á Seltjarnarnesi, á öðrum vetri 28.-31. okt (GP ofl).

Rvík: Grafarvogur, árgamall 2. maí (BH).

Rósamáfur *Rhodostethia rosea* (12,2,3)

NA-Síbería. – Sést nær árlega við strendur

V-Evrópu, allt suður fyrir Bretlandseyjar. Sjaldsédur hér við land.

A-Skaft: Stokksnes í Nesjum, árgamall 28. júní (BA).

S-Ping: Haganes við Mývatn, amk 2ja ára 12. júní (ÁE).

Neslandatangi við Mývatn, fullu 13. júní, ekki sami fugl og við Haganes (ÁE).

Ísmáfur *Pagophila eburnea* (62,58,2)

Íshafseyjar N-Ameríku og Asíu, Svalbarði og Grænland. – Íshafsfugl, sem leitar lítið suður á bóginn á veturna. Sést þó hér árlega, einkum við Norðurland.

Gull: Sandgerði, ungf 7.-8. feb (Þórhallur Ásgrímsson).

S-Ping: Húsavík, ungf 15. nóv (SG).

1988:

Á sjó: Út af Vestfjörðum, ungf drapst um borð í togara í nóv 1988 ☆ (Jón Pálmarson).

Kolþerna *Chlidonias niger* (22,15,2)

Evrópa til Mið-Asíu, N-Ameríka. – Nær árviss hér á landi og hefur orpið hér.

S-Múl: Djúpipvogur, 15. okt ☆ (SÆ, Sigvaldi Jónsson).

Rvík: Tjörninn, fullu 16.-27. júlí (Ólafur K. Nielsen ofl), II. mynd.

Hringdúfa *Columba palumbus* (-,88,3)

Evrópa, NV-Afríka og V-Asía. – Árviss að vor- og sumarlagi. Hefur orpið hér.

Eyf: Siglufjörður, 13. apríl til 1. ágúst (Kristín Þorsteinsson, Guðrún Reykdal ofl).

A-Skaft: Höfn í Hornafirði, 18.-26. júní (BA).

Svínafell í Örafum, 29. júlí (Jóhann Þorsteinsson).

11. mynd. Kolþerna *Chlidonias niger*. Tjörninn í Reykjavík, 24. júlí 1989. Ljós. Jóhann Óli Hilmarsson.

12. mynd. Tyrkjadúfa *Streptopelia decaocto*. Reykjavík, 8. apríl 1989. Ljós. Jóhann Óli Hilmarsson.

Tyrkjadúfa *Streptopelia decaocto* (-,10,2)
Evrópa og N-Afríka til SA-Asíu. – Tyrkjadúfur hafa sést hér nokkrum sinnum og orpið amk einu sinni.

Rvík: Grenimelur, um 7.-10. mars (Lúðvík Gizurarson).

Fjölnisvegur, 21. mars (Kristinn H. Skarphéðinsson).

Auðarstræti og nágr, um 20. mars til 8. apríl (Halldór Gíslason ofl), 12. mynd.

Skógræktin í Fossvogi, 9. apríl til loka sept (HPH ofl), sennilega einn og sami fugl á öllum ofangreindum stöðum.

Langholtsvegur, um 20. maí til 28. maí (EÓP), að öllum líkindum ekki sami og að ofan.

Snekkjuvogur, 30. maí (Lis Bergs), sami fugl og við Langholtsveg.

Turtildúfa *Streptopelia turtur* (-,56.4)

N-Afríka og Evrópa (nema Fennóskandía) austur í Mið-Asíu. – Árviss, einkum að sumar- og haustlagi.

Eyf: Dagverðareyri í Glæsibæjarhr., 22. júlí (SÆ).

A-Skaft: Hof í Örafum, 20. maí og 3. júní (Sigrún Sæmundsdóttir ofl).

Svínafell í Örafum, tvær 27. maí (Sigurður Blöndal).

V-Skaft: Kirkjubæjarklaustur, um 20. sept ☆ (Guðmundur Ó. Sigurgeirsson).

Snæugla *Nyctea scandiaca* (-,90.7)

Nyrstu héruð Evrópu, Asíu og N-Ameríku og N-Grænland. – Sést árlega og hefur orpið hér á landi. – 13. og 14. mynd.

Borg: Augastaðir í Hálsasveit, 22. jan (Snorri Jóhannesson).

Oddsstaðir í Lundarreykjadal, um 15. mars (Friðjón Árnason).

A-Hún: Auðkúluheiði, 30. ágúst (Kristinn Pálsson).

A-Skaft: Hagi í Nesjum, 26.-28. júní (BA).

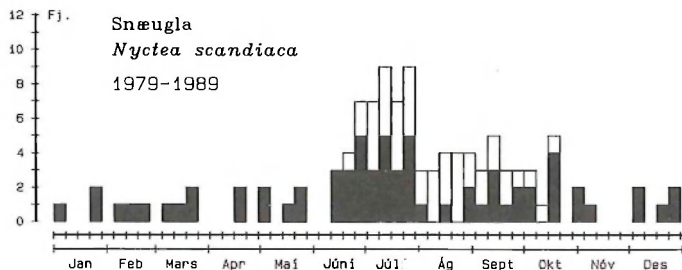
Strand: Stikuháls í Bitrufirði, 25. mars (Sveinn Ingi Lýðsson).

Trékyllisheiði, Reykjarfirði, 16.-18. okt (Guðrður Óttar Sigurðsson).

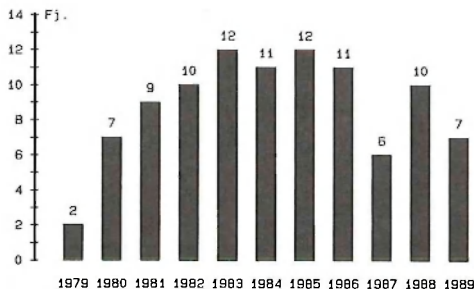
Miðhál: Hveravellir á Kili, 18. ágúst (Sigbjörn Sörensen).

Þjófadalur á Kili, 15.-17. okt (Þorsteinn

13. mynd. Fjöldi snægla sem sást í hverri viku árin 1979 til 1989. Dökkur súlurnar sýna fyrstu athuganir. – *Number of Nyctea scandiaca seen each week from 1979 to 1989. The dark columns show the first observation for a given bird.*

Snægla *Nyctea scandiaca*
1979-1989
97 fuglar alls

14. mynd. Fjöldi snægla sem sást á árunum 1979 til 1989. – *Number of Nyctea scandiaca seen from 1979 to 1989.*

Jónsson), sennilega sama og á Hveravöllum.

1983:

A-Barð: Þorskafjarðarheiði, nóv 1983 (Oddur Pétursson).

1985:

Árn: Sandkluftavatn, Þingvallahr., um 20. júní 1985 (Greipur Sigurðsson).

Eyrugla *Asio otus* (-,39,6)

Miðbik N-Ameríku, Evrópa og N-Afríka til Asíu. – Árviss, aðallega að haust- og vetrarlagi.

Borg: Langholt í Bæjarsveit, fd um 20. ágúst ☆ (Guðmundur Ragnarsson).

Dal: Ytri-Fagradalur á Skarðsströnd, 6. júní ☆ (PL).

S-Múl: Bragðavellir í Hamarsfirði, fd í okt/nóv ☆ (Ragnar Eirðsson).

A-Skaft: Reynivellir í Suðursveit, 2.-17. des (BA).

Hólar í Nesjum, 10. júní (Heimir Þór Gíslason).

S-Fing: Húsavík, 22. maí til 20. júní ☆ (Ingvar Guðjónsson ofl).

Múrsvölungur *Apus apus* (104,121,3)

Evrópa og NV-Afríka til Mið-Asíu. – Árviss að vor- og sumarlagi.

Vestm: Heimaey, 22. maí (SS), 18. júní (HS), tveir 19. júní (SS).

Býsvelgur *Merops apiaster* (0,0,1)

Sunnanverð Evrópa, N-Afríka og SV-Asía. – Hefur ekki sést áður hér á landi.

S-Múl: Eskifjörður, um 8.-15. júní (Bjartmar T. Hrafnkelsson ofl).

Sönglævirkir *Alauda arvensis* (43,27,1)

Evrópa, NV-Afríka og Asía. – Fremur sjaldséður hér á síðari árum.

Gull: Garðskagi, 19. feb ☆ (KL, ÓE).

Landsvala *Hirundo rustica* (-,312,55)

Evrópa, N-Afríka, Asía og N-Ameríka. – Algeng á vorin og hefur orpið hér alloft. – 15. mynd.

Árn: Selfoss, þrjár 28. maí, ein 7. júní til 26. júlí og önnur að auki 20.-21. júlí, ein 30. sept til 12. okt (ÖÓ ofl).

Skeið, 9. júlí (Gunnlaugur Jónsson).

Stokkseyri, 10. júlí (Werner Suter).

A-Barð: Miðhús í Reykhólasveit, tvær um miðjan maí (Sveinn Guðmundsson).

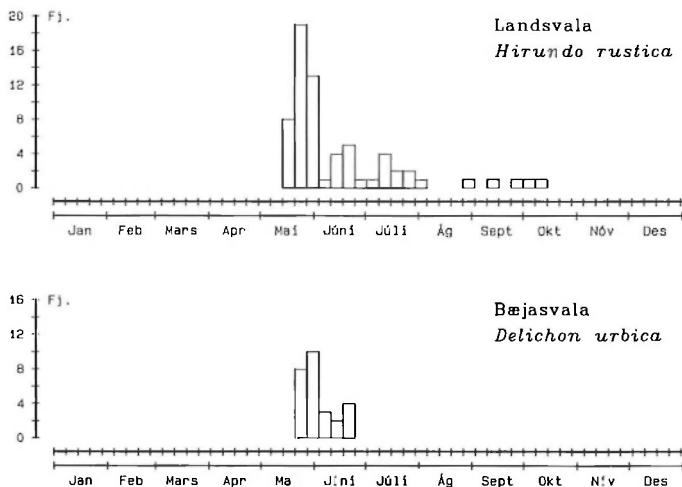
Flatey á Breiðafirði, tvær 23. júní (Ævar Petersen).

V-Barð: Lambavatn á Rauðasandi, 13. júní (Tryggvi Eyjólfsson).

Breiðavík, tvær frá vori fram í júlíbyrjun (Jónas Jónsson ofl).

Dal: Ytri-Fagradalur á Skarðsströnd, 2. júní ☆ (Guðmundur Gíslason).

15. mynd. Fjöldi landsvala og bæjasvala sem sást í hverri viku árið 1989. – *Number of Hirundo rustica and Delichon urbica seen each week during 1989.*

Gull: Arfadalsvík við Grindavík, sex 27. maí (GP, ÓE).

Járngerðarstaðir við Grindavík, fjórar 27. maí, sennilega hluti fuglanna í Arfadalsvík sama dag (GP, ÓE).

Sandgerði, tvær 28. maí (GP ofl), fjórar 30. maí (Áke Lindström, GAG).

Garðskagi, 29. maí (Áke Lindström, GAG).

N-Múl: Brekka í Hróarstungu, apríl (Sigurjón Stefánsson).

S-Múl: Eskifjörður, 12. sept (PL).

Rvík: Elliðavogur, 21. maí (Jóhann Brandsón).

A-Skaft: Kálfafell í Suðursveit, 15. maí (BA).

Kvísker í Örafum, ein 20. maí, þrjár 21. maí (HB).

Höfn í Hornafirði, fundinn aðframkomin 20. maí ☆ (BP), 17.-19. júní (BA).

Reynivellir í Suðursveit, 21. maí (BA).

Svínafell í Örafum, 21. maí (Jóhann Þorsteinsson), 17. júní (EÓ, HB).

Hali í Suðursveit, 25. maí (BA).

Ingólfshöfði í Örafum, 18. júní (EÓ, HB).

Syðri-Fjörður í Lóni, þar frá vori, hreiður með fjórum eggjum 7. júlí, komu síðan upp fjórum ungum (Halldór W. Stefánsson, SP ofl).

Brunnar í Suðursveit, 1. sept (BA).

V-Skaft: Breiðabólstaður á Síðu, 15. maí (GP).

Vík í Mýrdal, 10. júlí, (Gerald H.J. De

Kroon).

Strand: Munaðarnes við Ingólfssfjörð, byrjun júní (Jón E. Jónsson).

Vestm: Heimaey, tvær 24.-28. maí (HS) og fjórar að auki 25.-27. maí (SS), 24. júlí (Werner Suter).

N-Fing: Presthólar í Núpasveit, 23. maí (Jónas Þorgrímsson).

S-Fing: Árteigur í Köldukinn, 15. maí, náð (merkt „9A3701“) og sleppt á Húsavík, þar fd 17. maí ☆ (Eiður Jónsson ofl).

Sólvangur í Fnjóskadal, tvær 30. maí til 1. júní (Tryggvi Stefánsson).

Húsavík, 2. ágúst (SG).

sjó: Seyðisfjarðardýpi, júní (Ragnar Elíasson).

1983:

S-Múl: Egilsstaðir, júlí 1983 (Wilhelm Woodtli).

Bæjasvala *Delichon urbica* (-,185,14)

Evrópa, NV-Afrika og Asía. – Algeng á vörin og hefur orpið hér. – 15. mynd.

Árn: Selfoss, ein 28. maí, tvær 29.-30. maí (ÖÖ).

Gull: Garðabær, 5.-6. júní (JBH ofl).

A-Skaft: Höfn í Hornafirði, 22. maí (BP).

Kvísker í Örafum, tvær 22. júní (HB).

N-Fing: Þórshöfn á Langanesi, 1. júní (Guðjón Gamalíelsson).

Vestm: Heimaey, tvær 25. maí til 19. júní og fimm að auki 27.-28. maí (HS).

Strandtittlingur *Anthus petrosus* (6.7.4)

Strengur N-Evrópu. – Fremur sjaldgæfur flækingur. Áður talin undirtegund bergtittlings *Anthus spinoletta*, en er nú álitin sérstök tegund.

A-Skaft: Breiðabólstaður í Suðursveit, 9. apríl ☆ (BA).

Ingólfshöfði, þrír 18. febrúar, tveir 30. mars (HB), þar með nýfleygan unga og stakur fugl með tvo nýfleyga unga 18. júní (EÓ, HB).

Heiðatittlingur *Anthus rubescens* (2.1.1)

N-Ameríka og V-Grænland. – Mjög sjaldgæfur flækingur hér á landi og annarsstaðar í Evrópu. Áður talin ein af undirtegundum bergtittlings *Anthus spinoletta*, en er nú álitin sérstök tegund.

Gull: Fuglavík á Miðnesi, 21. okt, ☆ (EÓ, GH, GP, GP, Kristinn H. Skarphéðins-son).

Gulerla *Motacilla flava* (13.4.2)

Evrópa, Asía og Alaska. – Fremur sjaldgæfur flækingur.

A-Skaft: Kvísker í Örafum, kvenf 10.-12. júní (HB ofl), 22.-30. sept (HB).

Straumerla *Motacilla cinerea* (3.9.3)

Evrópa, NV-Afríka og Asía. – Fremur sjaldgæfur flækingur. Sést yfirleitt seint á haustin.

Daí: Á á Skarðsströnd, 12. des (PL).

Gull: Grindavík, 8. okt (GH, GP, GP, JBH).

N-Ping: Kópasker, 28. okt (Jón Grímsson).

Silkitoppa *Bombycilla garrulus* (-,159.6)

NA-Evrópa, N-Asía og N-Ameríka. – Stórir hópar flakka annað slagið út fyrir venju-

bundin vetrarheimkynni, þ.á m. til Íslands. Stundum sjást einnig stakir fuglar hér á landi. – 16. mynd.

Eyf: Akureyri, tvær frá 1988 til 1. jan (Páll Skjöldal ofl), ein 28. feb (Inga Skarphéðinsdóttir), sjá einnig skýrslu 1988.

Gull: Garðabær, 7.-9. jan (Sigurður Blöndal ofl).

Gerðar, miður apríl til loka júlí (Þórhallur Frímansson), 17. mynd.

V-Ísf: Suðureyri, 12. júlí (Málfjóður Arnórsson-dóttir).

N-Múl: Þorbrandsstaðir í Vopnafirði, ein í byrjun febr., tvær 5. nóv (Hallgrímur Helgason).

Rvík: Vesturbær, tvær 2.-7. jan, ein 21.-25. jan (Sigrún Jónsdóttir ofl), sjá einnig skýrslu 1988.

Glóbrystingur *Erithacus rubecula* (-,257.21)

Evrópa, NV-Afríka og V-Asía. – Árviss flækingur vor og haust.

Borg: Akranes, okt til 4. feb 1990 (Benóný Halldórsson).

Eyf: Siglufjörður, 10. nóv 1988 til 19. apríl (Guðrún Reykdal ofl), sjá einnig skýrslu 1988.

Gull: Garðabær, 15. jan til 21. feb (Anna María Geirsdóttir ofl), 31. okt til 4. nóv (Sigurður Blöndal).

Mosfellsbær, 18. apríl (Sigurbjörg Sigurðardóttir).

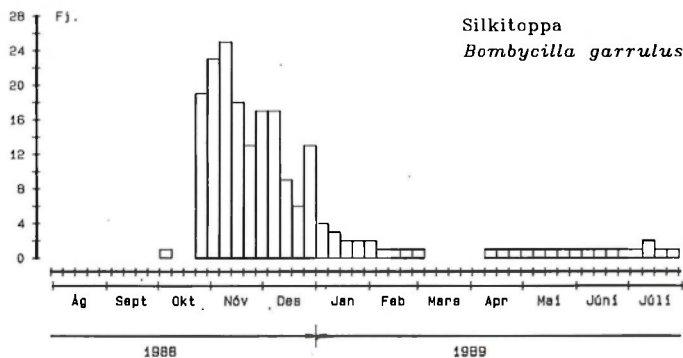
S-Múl: Neskaupstaður, 26. nóv til amk 23. feb 1990 (MG).

Djúpivogur, 11. mars (SÆ).

Melrakkane í Álftafirði, 27. apríl (merktur „9A3001“) (SÆ).

Hallormsstaður, 21. júlí, fugl með æti í nefi, e.t.v. með hreiður eða unga (Christian Hjort, Hreggviður Norðdahl).

16. mynd. Fjöldi silkitoppa sem sást í hverri viku milli 1.8.1988 og 31.7.1989. – Number of *Bombycilla garrulus* seen each week from 1.8.1988 through to 31.7.1989.

17. mynd. Silkitoppa *Bombycilla garrulus*. Gerðar, apríl til júlí 1989. Ljós. Þórhallur Frímannsson.

Mýr: Lambastaðir á Mýrum, seinni hluti nóv til amk 3. apríl 1990 (Skúli Jónsson).

A-Skaft: Kvísker í Örafum. 12. apríl (HB). Reynivellir í Suðursveit. 16. apríl (BA), 12. nóv ☆ (BA).

Höfn í Hornafirði. 20. okt til 13. nóv (BA ofl).

N-Ping: Heiðarhöfn á Langanesi, 10. maí (Guðjón Gamalielsson).

S-Ping: Húsavík. 28. apríl og fram yfir miðjan maí (Hjörtur Tryggvason ofl). tveir 1. nóv, þrír 2. nóv, tveir til vors 1990 (BB, SSI, SG ofl).

Hallgilsstaðir í Fnjóskadal, 17.-20. maí (Tryggvi Stefánsson).

Bláhvammur í Reykjahverfi, 24. okt (Jón Frímann).

Laugar í Reykjadal, 30. des (Dagur Tryggvason, Hjörtur Tryggvason, Sveinn Tryggvason).

1988:

Árn: Kaldárhöfði í Grímsnesi, einn sumarið 1988 (skv KM).

Næturkali *Luscinia megarhynchos* (1.3.1)

Sunnanverð Evrópa, N-Afríka til Mið-Asíu. – Mjög sjaldgæfur flækingur hér.

A-Skaft: Reynivellir í Suðursveit, 5. okt ☆ (BA).

Húsaskotta *Phoenicurus ochruros* (12.8.1)

Evrópa, NV-Afríka og Asía. – Fremur sjaldgæfur flækingur.

A-Skaft: Kvísker í Örafum. kvenf/ungf 21.-22. okt (HB).

Svartþröstur *Turdus merula*

Evrópa, NV-Afríka og sunnanverð Asía. – Mjög algengur haust- og vetrargestur og hefur orpið hér á landi. Eftirfarandi athuganir eru frá 1. september 1988 til 31. ágúst 1989, nema annað sé tekið fram. – 18. mynd.

Árn: Breiðabólstaður í Ölfusi, ungur karlf 21. okt (HPH).

Selfoss, fullu karlf 26. okt til 8. apríl og annar að auki 15.-28. mars, ungur karlf 20. nóv til 21. jan og annar að auki 13. jan, kvenf 16. okt til 1. maí, annar 12. nóv til 1. maí og sá þriðji 16. des til 29. mars (ÖÖ).

Alviðra í Ölfusi, ungur karlf 24. okt (ÖÖ), fullu karlf 3. nóv (ÖÖ).

Hveragerði og nágr, ungur karlf 11.-18. nóv og annar að auki 11. nóv, tveir fullu karlf og þrír ungir karlf 2. jan, amk fimm 8. feb, þ.a. þrír til 10. feb, tveir til 18. feb og einn til 21. mars (HPH ofl).

Herdísarvík í Selvogi, 18. nóv (Hrafnkell Helgason).

Stokkseyri, kvenf 26. des (EÓP, JBH).

Laugarás í Biskupstungum, fullu karlf 5. feb til 28. mars (Gunnar Tómasson, Tómas G. Gunnarsson ofl).

A-Barð: Flatey á Breiðafirði, fullu karlf 19.-21. nóv (Magnús Magnússon).

Borg: Borgarnes, karlf 27. des til 3. jan (Rafn Sigurðsson).

Eyf: Akureyri, karlf 18. sept (Baldur Jónsson), kvenf um 10. jan (Guðmundur Brynjarsson), 28. feb til 24. mars og annar að auki 23.-24. mars (Inga Skarphéðinsdóttir).

Dalvík, nokkrir okt til amk jan (Steingrímur Þorsteinsson).

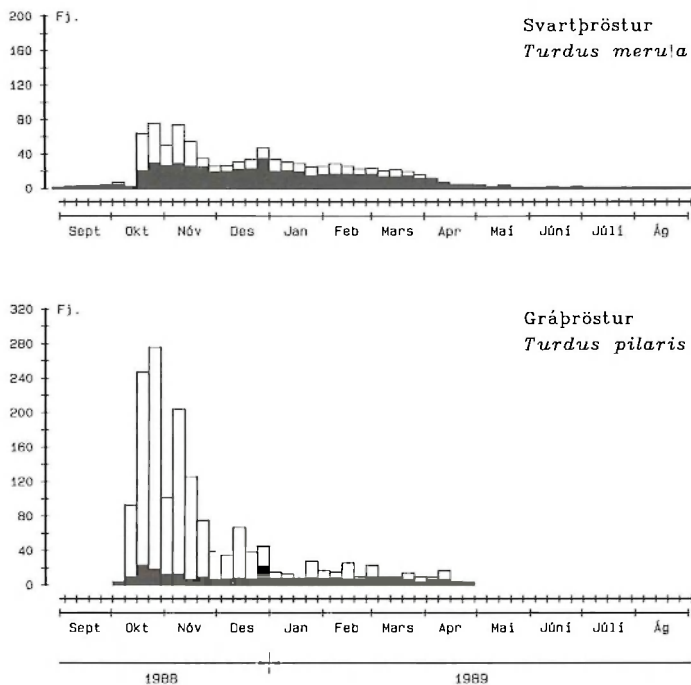
Karlsá við Dalvík, 26. des (Haraldur Guðmundsson).

Siglufjörður, 21. okt til 19. mars og annar að auki 27. des til 19. mars (Guðrún Reykdal ofl).

Kristnes í Eyjafirði, karlf 18. feb til 17. apríl, kvenf 13.-17. mars og 10. apríl (Bergsveinn Þórisson).

Gull: Háí-Bjalli á Vatnsleysuströnd, fullu karlf 4.-21. sept (GP, GP, HPH, KM

18. mynd. Fjöldi svartþrasta og gráþrasta sem sást í hverri viku milli 1.9.1988 og 31.8.1989. Dökku súlurnar sýna fjölda athugana, en þær ljósu fjölda fugla. – Number of *Turdus merula* and *Turdus pilaris* seen each week from 1.9.1988 through to 31.8.1989. The dark columns show number of records, but the white number of birds.

öfl), ungur karlf 3. okt (Erpur Snær Hansen, JÓH, Ólafur K. Nielsen).
 Garðabær, kvenf/ungf 6. okt og kvenf 27. mars við Víðilund sem sást í nokkra daga (Sigurður Blöndal), fullu karlf 19. nóv við Markarflöt (Sigurður Þórðarson), karlf 6. febrúar við Blikanes (Geir Garðarsson, Marita Garðarsson).
 Mosfellsbær, kvenf 16. okt til 1. október des (EÓ öfl), fullu karlf byrjun nóv til 19. jan (Brynhildur Einarsdóttir).
 Þorbjörn við Grindavík, ungur karlf og ókyngur 22. okt (HPH, JÓH), fullu karlf 30. okt (IG).
 Norðurkot á Miðnesi, karlf 23. okt (KM).
 Seltjörn við Njarðvík, 23. okt til 12. nóv (GH, GP, GP, KM öfl).
 Hafnarfjörður, kvenf 25. okt við Vesturvang (HPH, Steinar Björgvinsson), einn 26. des við Hvaleyri (Sigurður Helgason).
 Vogar á Vatnsleysuströnd, fullu karlf um 25. okt til 9. nóv (Georg Már Baldursson).
 Sandgerði, 12. nóv (GP), fullu karlf og kvenf 18. des (EÓ), ungur karlf 26. des (ÓE, Margrét L. Magnúsdóttir).
 Mógilsá á Kjálarnesi, tveir 19. des (IG).

Lambastaðir í Garði, kvenf 26. des (ÓE, Margrét L. Magnúsdóttir).
 Brunnastaðir á Vatnsleysuströnd, ungur karlf 26. des (AS).
 Brúsastaðir á Álftanesi, kvenf 26. des (Helgi Guðmundsson, Jón H. Sigurbjörnsson).
 Grindavík, kvenf 26. des (KM).
 Hafnir, ungur karlf, kvenf og ókyngur 27. des (EÓ).
 N-ís: Ísafjörður, kvenf/ungf byrjun jan til 21. feb (Reynir Pétursson).
 V-ís: Þingeyri, fullu karlf okt til 6. des og kvenf okt til 16. des (Birgitta Bragadóttir).
 N-Múl: Klaustursel á Jökuldal, 20. okt (Ólavía Sigmarsdóttir).
 Merki á Jökuldal, fullu karlf 22. okt til 20. nóv (SP), kvenf/ungf 26. nóv til 14. feb (SP öfl).
 Teigur í Vopnafirði, fullu karlf 24. okt (Pétur V. Jónsson).
 Hákonarstaðir á Jökuldal, fullu karlf 24.-29. okt (PHB).
 Hrafnabjörg í Jökulsárhlíð, ungur karlf 28. okt til 1. nóv (Halldór W. Stefánsson), kvenf 26. des, kvenf 19. jan, náð og sleppt, merktur 25. okt 1988 („Brit. Mus.

- XJ61995“) á Fair Isle, Skotlandi (Halldór W. Stefánsson).
- Egilssel í Fellum, karlf lok okt til jan (Sölvi Eiríksson).
- Hjaltastaður í Hjaltastaðapinghá, fullu karlf 20. nóv (Fórhallur Borgarsson).
- Þorvaldsstaðir á Langanessströnd, 26. des (Auðunn Haraldsson).
- Vopnafjörður, karlf 16. jan (Pétur V. Jónsson).
- S-Múl*: Neskaupstaður, karlf og tveir kvenf 8. okt (MG), um tíu 24. okt til 8. nóv (MG).
- Kleifarstekkur í Breiðdal, sextán (þ.a. nú fullu karlf) 22. okt, fullu karlf 23. okt ☆ (BB ofl).
- Innríkleif í Breiðdal, fullu karlf 22. okt til áramóta, ungur karlf 22. okt, kvenf 23. okt (BB ofl).
- Breiðdalsvík, amk þrettán 23. okt (BB, SSI).
- Fagridalur í Breiðdal, karlf og kvenf 23.-26. okt (Stefán Stefánsson).
- Ormsstaðir í Eiðapinghá, tveir fullu karlf 2.-20. nóv (Þórhallur Borgarsson).
- Egilsstaðir, fullu karlf 4.-23. nóv (SP ofl).
- Uppsalar í Eiðapinghá, fullu karlf 5. nóv (Ásthildur Jónasdóttir).
- Eskifjörður, karlf 28. nóv til 15. apríl (PL ofl).
- Seyðisfjörður, des (Valgeir Sigurðsson).
- Djúpivogur, fullu karlf 22. jan til 27. feb og ungur karlf 2. feb (SÆ).
- Hafranes við Reyðarfjörð, byrjun apríl (PL).
- Rang*: Múlakot í Fljótshlíð, kvenf 23. okt (HPH, Steinar Björgvinsson).
- Tumastaðir í Fljótshlíð, syngjandi fullu karlf 23. okt (HPH, Steinar Björgvinsson).
- Skógar undir Eyjafjöllum, 26. des (Jón Einarsson).
- Rvík*: Grasgarðurinn í Laugardal, kvenf 16. okt (GH).
- Skógræktin í Fossvogi, ungur karlf 1.-29. sept og ógr. að auki 29. sept (HPH). fullu karlf 7.-27. des (Broddi Rey Hansen, Erpur Snær Hansen, JÓH ofl), kvenf 4. mars (HPH), syngjandi karlf 21. mars til 25. ágúst (HPH ofl).
- Laufásvegur og nágr, fullu karlf um 20. des til 7. mars (Magnús Aðalsteinsson ofl).
- Laugarás, fullu karlf og ungur karlf des til 30. jan (Friðrik Kristjánsson ofl).
- Breiðagerði, karlf 12. jan (JÓH).
- A-Skaft*: Skaftafell í Örafum, ungur karlf og kvenf 25. sept til 16. mars (Jakob Guðlaugsson ofl).
- Höfn í Hornafirði, amk tíu 20.-24. okt (BA), fjórir karlf til 13. nóv, þrír til 18. mars, tveir til 31. mars og einn til 7. apríl, fjórir kvenf til 20. nóv, þrír til 31. mars, tveir til 7. apríl og einn til 18. maí (EP, BP).
- Kvísker í Örafum, einn 18. okt, tveir 19. okt, tíu 20. okt, 8-10 fuglar til 28. okt (merktir „741401-402“ og „741405-412“), síðan færri, kvenf merktur 4. nóv („741413“), þrír 12. nóv, 15-20 fuglar (mest kvenf) 15. nóv, fækkaði fljótt, kvenf merktur 17. nóv („741414“), einn 27. des (HB ofl), karlf 8. apríl (merktur „741374“), tveir fullu karlf 17. maí, fullu karlf 25. júní (HB).
- Borgir í Nesjum, karlf og kvenf 22.-24. okt (Karl Skírnisson).
- Þórisdalur í Lóni, tveir karlf 22. okt (BA).
- Horn í Nesjum, fjórtán 11. nóv (BA, EÓ, HB).
- Borg á Mýrum, ungur karlf 12. nóv (BA, EÓ, HB).
- Hali í Suðursveit, fullu karlf og þr r kvenf 12. nóv (BA, EÓ, HB).
- Hof í Örafum, tveir ungir karlf 12. nóv (EÓ, HB).
- Stafafell í Lóni, sex 12. nóv (BA, EÓ, HB).
- Fagurhólsmýri í Örafum, ungur karlf 13. nóv (EÓ, HB), karlf og tveir kvenf 20. nóv (HB).
- Svínafell í Örafum, sex 13. nóv, þ. a. einn til 18. jan (BA, EÓ, HB ofl).
- Hlíð í Lóni, kvenf 22. nóv (PL).
- Reynivellir í Suðursveit, tveir karlf 11. des (BA), karlf 12. júní (BA).
- Ingólfshöfði, fd 18. jan ☆ (Páll Björnsson).
- Stokksnes í Nesjum, karlf 27. apríl (BA).
- V-Skaft*: Núpsstaðarskógar, karlf 16. sept (JBH).
- Skag*: Sauðárkrókur, nokkrir 23. nóv (Jón Pálmason).
- Vestm*: Heimaey, einn 22. okt til 26. des, tveir 23. okt (SS ofl).
- N-Fing*: Ás í Kelduhverfi, tveir 3. nóv (Sigurður Yngvason).
- S-Fing*: Húsavík, fullu karlf 18. okt til 29. feb og þrír að auki 18. okt, ungur karlf 18. okt til 5. apríl, kvenf 18. okt til 17. feb

og annar að auki 18. okt til 5. nóv (BB ofl).
Stórutjarnir í Ljósavatnsskarði, karlf 4. nóv (Sverrir Thorstensen).
Hlíðarendi í Bárðardal, nóv ☆ (Sverrir Thorstensen).

1987-1988:

N-Múl: Vopnafjörður, karlf 30. mars til 24. apríl 1988 (Pétur V. Jónsson).

Grápröstur *T. nudus pilaris*

Evrópa til Mið-Asíu, SV-Grænland. – Mjög algengur haust- og vetrargestur og verpur annað slagið hér á landi. Eftirfarandi athuganir eru frá 1. september 1988 til 31. ágúst 1989, nema annað sé tekið fram. – 18. mynd.
Arn: Reykir í Ölfusi, tveir 16. okt, þrír 20.

okt, einn 21.-22. okt, tveir 30. okt, níu 2. nóv, einn 12. des til 15. mars, fimm 21. mars, einn 5.-6. apríl, tveir 9.-27. apríl (HPH, Steinar Björgvinsson ofl).

Breiðabólstaður í Ölfusi, 21. okt (HPH), tveir 22. okt (GP).

Laugarás í Biskupstungum, tveir 22. okt, einn 26. jan til 23. apríl (IG).

Hveragerði, 26 fuglar 24. okt, ellefu 28. okt, einn 2. jan (HPH), tveir 15. apríl (Valdimar Reynisson).

Friðheimar í Biskupstungum, 27. okt (IG).
Alviðra í Ölfusi, tveir 30. okt, einn 3. nóv (GP, HPH ofl), fimm 5. nóv, þrettán 15. nóv (ÖÖ).

Fljótshólar í Flóa, einn í lok okt (Jón Tómasson).

Selfoss, 26. des til 21. jan, 7.-12. mars (ÖÖ).

Eyrarbakki, fimm 5. jan (GAG, KL).

Hraun, Stokkseyrarhr., 5. jan (GAG, KL).

Borg: Reykholt í Reykholtssdal, tveir frá hausti til amk 22. jan (Snorri Jóhannesson).

Eyf: Dalvík, nokkrir í okt til amk jan (Steingrímur Þorsteinsson).

Tjörn í Svarfaðardal, 30-40 fuglar í okt til miðs nóv, amk einn til 26. des (Kristján Hjartarson).

Akureyri, einn frá byrjun nóv til 26. des við Grænumýri og nágr (Inga Skarphéðinsdóttir ofl), tveir 28.-31. des (GP), tveir 28. feb og tveir 22.-24. mars á sama stað (Inga Skarphéðinsdóttir), þrír 26. des og tveir 27. des við Minjasafnið (Guðmundur Brynjarsson, Jón Magnússon).

Síglufjörður, tveir 20. nóv, þrír 28. nóv,

einn 5.-27. des við Hlíðarveg (Örlygur Kristinnsson), einn 9.-24. jan (Guðrún Reykdal, P. Ragnar Jónasson).

Ólafsfjörður, þrír 26. des við Kirkjuveg (Elmar Víglundsson).

Gull: Mosfellsbær, 16. okt við Varmá (EÓ), 17.-19. jan við Reykjaveg (Brynhildur Einarsdóttir).

Kiðafell í Kjós, seint í okt (Sigurbjörn Hjaltason).

Mógilsá á Kjalarnesi, þrír 19. des (IG).

Seltjörn í Njarðvík, 16. okt (GP), um fjórtán 23. okt (GH, GP, GP, KM), 60-70 fuglar 12. nóv, um tíu 20. nóv (GH, GP, GP, ÓE ofl).

Hái-Bjalli á Vatnsleysuströnd, 16.-22. okt (GP ofl), um 30 fuglar 24. okt (BH), um 60 fuglar 12. nóv (GH, GP, GP, ÓE), ekki talinn vera sami hópur og sást sama dag við Seltjörn.

Þorbjörn við Grindavík, tveir 22. okt (HPH, JÓH), þrír 30. okt, tveir 12. nóv (IG ofl), 15-20 fuglar 20. nóv (BH).

Hvalsnes á Miðnesi, amk fimm 24. okt (BH).

Hafnarfjörður, einn við Hverfisgötu og annar við Reynihvamm 25. des (HPH), einn við Suðurgötu 28. des (EÓ, HPH, KM), einn við Tjarnarbraut 30. des (Bjarni Kr. Kristjánsson), einn við Hverfisgötu 15. feb (Salbjörg Eyjólfssdóttir ofl).

Grindavík, 26.-27. des (KM ofl).

Brunnastaðir á Vatnsleysuströnd, þrír 26. des (AS).

Hafnir, 27. des (EÓ).

Garðabær, 4.-23. jan við Blikanes, annar að auki 5. jan (Geir Garðarsson, Marita Garðarsson), 13. jan til byrjun mars við Víðilund (Sigurður Blöndal).

Kópavogur, 27. jan og 5. feb við Hrauntungu, átta 9. apríl og þrír 12. apríl við Hlíðargarð (HPH).

V-Isf: Þingeyri við Dýrafjörð, um 12. des (Birgitta Bragadóttir).

N-Múl: Neskaupstaður, 8.-12. okt (MG ofl).
Teigur í Vopnafirði, amk tíu 14. okt, þrír 20. okt, einn 5. des, (Pétur V. Jónsson ofl).

Selland í Jökulsárhlíð, 30-50 fuglar 19. okt (PHB).

Hákonarstaðir á Jökuldal, sjö 20. okt, tveir 21. okt, átta 22. okt, einn 23. okt (Gréta Þórðardóttir, PHB).

Merki á Jökuldal, einn 22. okt, tveir 12. nóv, einn 26. nóv til 3. des (SP ofl).
 Skjöldólfsstaðir á Jökuldal, tveir 3. nóv (PHB).
S-Múl: Djúpivogur, 60-80 fuglar 21. okt og næstu daga, 25. okt ☆, einn 12. nóv (SÆ).
 Innrikleif í Breiðdal, tveir 22. okt (BB, SSI ofl).
 Skógrækt við Tinnudalsá í Breiðdal, fimm 23. okt (BB, SSI ofl).
 Fagridalur, Breiðdalsvík, tíu 24. okt, 6-11 fuglar til 6. nóv (Stefán Stefánsson).
 Ormsstaðir í Eiðapinghá, 2. nóv (Pórhallur Borgarsson).
 Gautavík í Beruneshr., ellefu 24. nóv (PL).
 Hryggstekkur í Skriðdal, þrír 4. des (Pórhallur Borgarsson).
 Eskifjörður, 6. des og 26. des (PL).
 Teigargerði í Reyðarfirði, 26. des (PL).
Mýr: Borgarnes, 27. des (Rafn Sigurðsson).
Rang: Skógar undir Eyjafjöllum, tveir 10.-12. okt (Karl Frímannsson ofl).
Rvfk: Keldur, 10-20 fuglar 28. nóv (Jóhann Pálsson).
 Sporðagrunn, 11. des (GH).
 Faxaskjól, 21. des (JÓH).
 Geldinganes, 26. des (HPH).
 Skaftahlíð, 28. des (Guðni Þ. Guðmundsson).
 Sunnuvegur, des til 30. jan (Friðrik Kristjánsson).
 Bárugata, byrjun jan til amk 7. feb (Haraldur Eyvindur).
 Þormódsstaðir, tveir 2. feb (JÓH).
 Grenimelur, 3. feb til amk 17. mars (Lúðvík Gizurarson).
 Flókgata, 6. feb (HPH).
 Skógræktin í Fossvogi, 21. feb (JÓH), átta 26. feb (HPH), einn 2.-8. apríl (HPH, JÓH ofl), tveir 9. apríl (GH).
 Skerjafjörður, 4. mars (HPH).
 Skipasund, 8. mars (Jóhann Brandsson).
 Ægisíða, 18. mars (KL, Guðmundur V. Helgason, ÓE).
 Hofsvallagata, 20. mars (ÁE).
A-Skaft: Höfn í Hornafirði, þrír 10.-12. okt, einn 14.-17. okt, amk 60 fuglar 20.-21. okt, amk 50 fuglar 22. okt, amk 30 fuglar 24. okt, allir við Einarsslund (BA), einn 28. des, tveir 23. jan til 6. feb, þrír 7.-22. feb, fjórir 23. feb, þrír 24. feb til 23. mars, fjórir 24.-30. mars, fimm 31. mars (BP, EP).

Reynivellir í Suðursveit, 13. okt, þrír 15.-16. okt, tveir 26. okt, 25-30 fuglar 11. des, fjórir 17. des (BA).
 Þórisdalur í Lóni, þrettán 22. okt (BA).
 Kvísker í Örafum, tveir 9. okt, einn 11. okt, tólf 13. okt, einn 14.-19. okt, 28 fuglar 21. okt, 2-4 fuglar öðru hvoru eftir það, einn merktur 22. okt („741403“) og annar 23. okt („741404“), þrír 26. nóv (HB).
 Horn í Nesjum, 11. nóv (BA, EÓ, HB).
 Stafafell í Lóni, fjórir 12. nóv (BA, EÓ, HB).
 Skaftafell í Örafum, 28. des (Jakob Guðlaugsson).
 Svínafell í Örafum, 4. apríl (Jóhann Þorsteinsson).
V-Skaft: Lyngar í Meðallandi, einn 16. okt, amk tveir 19. okt (Soffía Antonsdóttir).
 Efri-Ey í Meðallandi, amk sex um 17. okt (Bjarni Finnsson).
 Álfagróf í Mýrdal, 21. okt (Steinar Björgvinsson).
Skag: Saudárkrókur, 54 fuglar 6.-11. nóv (Jón Pálmason).
Snæf: Stykkishólmur, 38 fuglar í byrjun nóv, fækkaði síðan, um 22 fuglar frá byrjun des til 23. des (Trausti Tryggvason).
Strand: Borðeyri við Hrutáfjörð, 28. okt (Jón H. Jóhannsson).
Vestm: Heimaey, einn 21.-22. okt, fimmtán 23. okt (SS), sex 8. jan SV af Lyngfelli (HS).
N-Ping: Sævarland í Pistilfirði, 30-40 fuglar 9. okt (Guðjón Gamalielsson).
 Þórshöfn, 30-40 fuglar 10. okt, 10-15 fuglar 20. okt (Guðjón Gamalielsson).
 Lón í Kelduhverfi, 26. des (Hermann Bárðarson).
S-Ping: Húsavík, 8.-13. okt, átta 18. okt, einn 21., 24. og 27. okt, 35-40 fuglar 28. okt, tíu 29. okt, tveir 1. nóv, einn 2. nóv, þrír 4. nóv, 8-10 fuglar 6. nóv, tveir 7. nóv, einn 9. nóv, sjö 12. nóv, fjórir 14. nóv, 58 fuglar 17. nóv, tíu 19. nóv, einn 26. nóv, tveir 27. nóv, einn 4. og 11. des, fimmtán 16. des, einn 19.-20. des, tíu 22. des, sex 23. des, einn 24. des, sextán 25.-26. des, einn 30. des og 2. jan, þrír 5. jan, tveir 6. jan, einn 12. og 17. jan, nítján 22. jan, fjórir 23. jan, einn 29.-30. jan, 8-12 fuglar 2. feb, þrír 3. og 7. feb, fimm 8. feb, 18-20 fuglar 15. feb, fjórir 16. feb, einn 17. og 21. feb, fimm 27. feb, einn

1.-2. mars, einn 7.-8. mars, einn 17., 19., 22. og 25.-26. mars, fjórir 27. mars, tveir 29. mars, einn 3. apríl, fjórir 4. apríl, tveir 5. og 10. apríl, einn 16.-24. apríl (BB, HE, SG).

Hraun í Aðaldal, tveir 9. okt (HE).

Laugaból í Reykjadal, 28. des (GH, Hermann Bárðarson).

Bakkahöfði við Húsavík, 3. apríl (BB).

Söngbröstur *Turdus philomelos* (-.123.3)

Evrópa, V- og Mið-Asía. – Árviss, aðallega að haust- og vetrarlagi.

Árn: Selfoss, 20. nóv (ÖÓ).

Gull: Stafnes á Miðnesi. 5. nóv (GP).

S-Múl: Neskaupstaður, 31. okt (MG).

Mistilpröstur *Turdus viscivorus* (10.22.1)

Evrópa (nema nyrst í Skandinavíu) og NV-Afríka til Mið-Asíu. – Árlegur flækingur á síðustu árum.

S-Fing: Húsavík, 16.-24. apríl (HE ofl).

1988:

S-Fing: Engi í Bárðardal, kvenf byggði hreiður í lok maí, fimm egg um mánaðamót maí/júní hreiður yfirgefið 19. júní, egg hirt 23. júní (Sverrir Thorstensen, Tryggvi Valdimarsson, Þórey Ketilsdóttir).

Hjálmsöngvari *Sylvia melanocephala* (0.0.1)

Sunnanverð Evrópa og N-Afríka. – Sjaldséður í N-Evrópu og hefur ekki sést hér á landi áður.

S-Múl: Stöðvarfjörður, karlf 22. okt (BB, SSI).

Netlusöngvari *Sylvia curruca* (41.21.2)

Evrópa til Mið-Asíu. – Fremur sjaldséður flækingur og ekki árviss.

S-Múl: Egilsstaðir, 27. okt (SP).

A-Skaft: Reynivellir í Suðursveit, 22. okt ☆ (BA).

Pyrrnisöngvari *Sylvia communis* (7.6.3)

N-Afríka, sunnanverð Norðurlönd og Evrópa austur í Mið-Asíu. – Fremur sjaldgæfur flækingur.

Árn: Selfoss, 11. okt (ÖÓ).

Gull: Arfadalsvík við Grindavík, 1. okt (GH, GP, GP, ÓE).

A-Skaft: Reynivellir í Suðursveit, 28. sept ☆ (BA).

Garðsöngvari *Sylvia borin* (-.148.11)

Evrópa og Mið-Asía. – Árviss haustflækingur.

Árn: Selfoss, 8. okt, 30. okt (ÖÓ).

Gull: Norðurkot á Miðnesi, 21. okt (GH).

Hof í Garði, 28. okt (JÓH).

A-Skaft: Reynivellir í Suðursveit, 11.-12. júní (BA), 5. okt ☆ (BA).

Kvísker í Örafum, 4. okt ☆ (BA), 1. nóv (HB).

Höfn í Hornafirði, 12. maí (BP, EP).

Vestm: Heimaey, 11. sept (SS).

S-Ping: Húsavík, 12. nóv (HE).

Hettusöngvari *Sylvia atricapilla* (-.484.38)

Evrópa, NV-Afríka og V-Asía. – Árviss haustflækingur.

Árn: Selfoss, kvenf 22.-27. okt, karlf 5. nóv (ÖÓ).

V-Barð: Lambavatn á Rauðasandi, kvenf fd 7. nóv ☆ (Tryggvi Eyjólfsson).

Eyf: Siglufjörður, karlf 6. nóv (Guðrún Reykdal, Örlygur Kristfinnsson).

Gull: Útskálar í Garði, kvenf 8. okt (GP).

Hafnir, karlf 29. okt (GP, GP).

Kópavogur, 29. nóv ☆ (Reimar Stefánsson).

N-Múl: Hvannstóð í Borgarfirði, kvenf fd 10. júlí ☆ (Anna Jónsdóttir).

S-Múl: Stöðvarfjörður, karlf 22. okt (BB, SSI).

Neskaupstaður, þrír karlf og tveir kvenf 29.-30. okt, einn af þeim fram í lok des (MG).

Egilsstaðir, kvenf 25. okt til 1. nóv, karlf 3. nóv (SP), einn fd í byrjun nóv (Þorsteinn Ragnarsson).

Eskifjörður, karlf og kvenf 28. okt (SP).

Rvík: Túngata, karlf 17. nóv (ÁE ofl).

A-Skaft: Reynivellir í Suðursveit, kvenf 5. okt ☆, kvenf 7. nóv ☆ (BA).

Höfn í Hornafirði, karlf 25. sept ☆, karlf 7. okt, karlf 17. okt ☆ (BA), kvenf 3.-13. nóv, karlf 18.-19. nóv (BP, EP).

Kvísker í Örafum, kvenf 19.-20. okt (HB ofl), karlf og tveir kvenf 21. okt, tveir karlf og kvenf 22. okt (aðrir en áður), karlf 27.-31. okt, karlf 17. nóv fd sama dag ☆, kvenf fd 28. nóv ☆ (HB).

S-Ping: Húsavík, karlf 2.-14. nóv (BB, HE, SSI ofl).

Á sjó: Um 4 sjóm frá Ingólfshöfða í Örafum, fd 19. okt ☆ (SS).

Við Grímsey, karlf 10. nóv (Stefán Guðmundsson).

Hnoðrasöngvari *Phylloscopus inornatus*
(18.20.3)

N- og Mið-Asía. – Nær árviss flækingur á síðustu árum.

S-Múl: Neskaupstaður, tveir 23.-30. okt (Anna Björnsdóttir ofl).

Vestm: Heimaey, 30. sept ☆ (HS).

1987 eða 1988:

Sírand: Munaðarnes í Ingólfsfirði, 1987 eða 1988 ☆ (Guðmundur Jónsson).

Grænsöngvari *Phylloscopus sibilatrix*
(13.12.1)

Evrópa til Úralfjalla. – Fremur sjaldgæfur flækingur.

S-Múl: Stöðvarfjörður, 22. okt (BB, SSI).

Gransöngvari *Phylloscopus collybita*
(-,334,19)

Evrópa og Asía. – Algengur haustflækingur.

Gull: Garðabær, 4. des (Arnar Helgason).

N-Múl: Hvanntóð í Borgarfirði, 8. ágúst ☆ (Anna Jónsdóttir).

S-Múl: Djúpvogur, 20. júní (BA), fd 8. nóv ☆ (SÆ).

Stöðvarfjörður, 22. okt (BB, SSI).

Breiðdalsvík, 23.-24. okt (BB, SSI).

Fáskrúðsfjörður, 19. nóv ☆ (Hjördís Ólafsdóttir).

Rvík: Skógræktin í Fossvogi, 19.-21. nóv (JÓH ofl).

A-Skaft: Kvísker í Örafum, 16. okt, 14. nóv, tveir 16.-18. nóv (HB).

Reynivellir í Suðursveit, 7. maí ☆, 5. okt ☆, tveir 7. nóv 2☆, fd 29. nóv ☆ (BA).

V-Skaft: Kirkjubæjarklaustur, 15. nóv ☆ (Guðmundur Ó. Sigurgeirsson).

Vestm: Heimaey, 21. nóv ☆ (Ingi Sigurjónsson).

S-Fing: Húsavík, 7. nóv til 12. des (HE ofl).

Laufsöngvari *Phylloscopus trochilus*
(-,157,9)

Evrópa og norðanverð Asía. – Algengur haustflækingur.

Árn: Hveragerði, 18. sept (HÞH).

Gull: Háí-Bjalli á Vatnsleysuströnd, 1. okt ☆ (GH, GP, GP, ÓE).

Þorbjörn við Grindavík, 8. okt (GH, GP, GP, JBH).

A-Skaft: Kvísker í Örafum, syngjandi 27. maí til 2. júlí, 25. júlí, fjórir snemma í ágúst, þrír 23. ágúst 2☆, einn til 3. sept, e.t.v. var hér um varpfugla að ræða (HB ofl).

Reynivellir í Suðursveit, 28. sept ☆ (BA).

S-Fing: Húsavík, 31. ágúst til 3. sept (GH).

1986:

A-Skaft: Reynivellir í Suðursveit, fd í sept 1986 ☆ (Þóra Jakobsdóttir).

Ogreindir *Phylloscopus söngvarar*
(-,242,8)

Hér er um að ræða gran- eða laufsöngvara, sem ekki tókst að greina með vissu til tegundar. Í sumum tilvikum er þess getið hvaða tegund fuglinn var talinn vera.

Árn: Selfoss, „grans“ 23.-24. okt (ÖÓ).

Dal: Á á Skarðsströnd, 12. des (PL).

Gull: Þorbjörn við Grindavík, 8. okt (GH, GP, GP, JBH).

S-Múl: Neskaupstaður, tveir 17. okt, annar til 30. okt (MG).

A-Skaft: Höfn í Hornafirði, „grans“ 16. okt (BA).

Reynivellir í Suðursveit, „laufs“ 22. okt til 7. nóv, tveir „grans“ 2. des (BA).

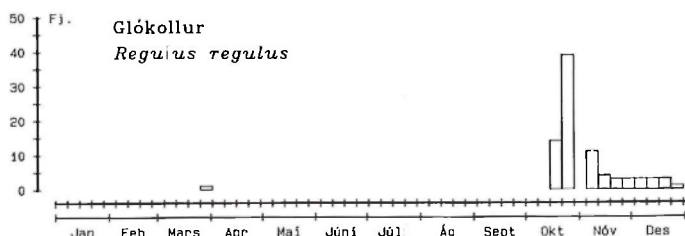
Glókkullur *Regulus regulus* (-,58,63)

Evrópa og slitrótt í Asíu. – Allalgengur flækingur. – 19. mynd.

Gull: Þorbjörn við Grindavík, 21. okt (EÓ, GH, GP, GP).

S-Múl: Vattarnes í Reyðarfirði, 15. okt ☆, fd

19. mynd. Fjöldi glókolla sem sást í hverri viku árið 1989. – Number of *Regulus regulus* seen each week during 1989.

20. okt ☆ (Baldur Rafnsson).

Djúpivogur, tíu 21. okt ☆, tveir 22. okt ☆ (SÆ).

Stöðvarfjörður, amk 30 fuglar 22. okt (BB, SSI).

Ós í Breiðdal, fjórir 24. okt (BB, SSI).

Rang: Seljaland undir Eyjafjöllum, 8. nóv ☆ (Rósa Aðalsteinsdóttir).

Tumastaðir í Fljótshlíð, tveir 9. nóv til 20. des og tveir að auki 11. nóv (Hrafn Óskarrsson, Tryggvi Bjarnason ofl).

A-Skaft: Kvísker í Öræfum, 27. mars (HB).
Reynivellir í Suðursveit, 22. okt, amk sex 7. nóv ☆, tveir 12. nóv ☆, annar til 8. feb 1990 (BA).

Höfn í Hornafirði, 21. okt ☆, tveir 25. okt (BB).

Flekkugrípur *Ficedula hypoleuca* (14.19.0)

Evrópa austur í Mið-Asíu og N-Afríka. – Fremur sjaldséður flækingur.

1987:

A-Skaft: Reynivellir í Suðursveit, tveir 1. okt 1987 2☆ (BA), aðeins annar fuglinn var birtur í skýrslu 1987.

Flotmeisa *Parus major* (3.0.1)

Evrópa, N-Afríka og V-Asía. – Mjög sjaldgæfur flækingur.

Rvík: Vesturbær, 11. mars til 19. apríl (ÁE ofl). Sást nær daglega við Ægisöðu frá 13. mars til 19. apríl og við Túngötu (náttstað) frá 14. mars til 4. apríl, en einnig við Einimel 28. mars. Sennilega alltaf sami fugl.

Dvergkráka *Corvus monedula* (93.16.1)

Evrópa, NV-Afríka og V-Asía. – Mjög margar sáust 1975-76, en annars fremur sjaldséður flækingur.

Strand: Reykjarfjörður, mars (Valgeir Benediktsson).

Bláhrafn *Corvus frugilegus* (-.57.3)

Evrópa og Asía. – Árvið flækingur.

Gull: Bakkagrandi á Seltjarnarnesi, 11. apríl (Þorvaldur Björnsson).

N-Múl: Hrafnabjörg í Jökulsárhlíð, 18.-19. nóv 18 (Boði Stefánsson ofl).

Rvk: Vatnsmýri, 5.-13. apríl (Jón H. Jóhannsson ofl), sennilega sami og á Seltjarnarnesi.

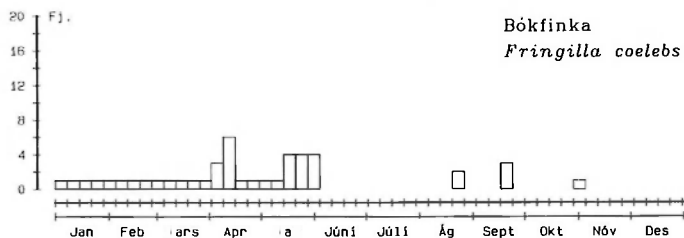
Skógræktin í Fossvogi, 5.-30. maí (AS, Bogi Franzson, Valdimar Reynisson), sennilega sami og að ofan.

A-Skaft: Hof í Öræfum, 10. apríl (Jakob Guðlaugsson).

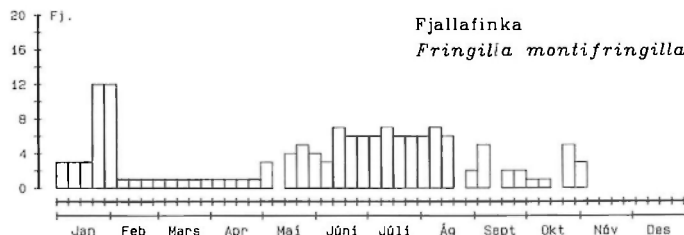
Gráspör *Passer domesticus* (-.4.0)

Upphafleg heimkynni í Evrópu og N-Afríku, en verpur nú víða um heim vegna flutninga af mannavöldum. – Fremur sjaldgæfur flækingur, en hefur orpið á nokkrum stöðum.

A-Skaft: Hof í Öræfum, um 13-20 fuglar í mars, ungur úr fyrsta varpi farnir að yfirgefa hreiður 17. maí. Um 25-30 fuglar í lok ársins (Ari Magnússon, Sigrún Sæmundsdóttir ofl).

20. mynd. Fjöldi bókfinka og fjallafinka sem sást í hverri viku árið 1989. – *Number of Fringilla coelebs and Fringilla montifringilla seen each week during 1989.*

Bókfinka *Fringilla coelebs* (-,282,17)

Evrópa, N-Afríka og V-Asía. – Algeng vor og haust og varp hér í fyrsta sinn árið 1986. – 20. mynd.

Árn: Reykir í Ölfusi, tveir nýfleygir ungar 20. ágúst (HPH).

Hveragerði, þrjár 18. sept (HPH).

N-Múl: Aðalból á Jökuldal, tveir karlf 15. apríl (JBH, SP).

S-Múl: Neskaupstaður, karlf 3. apríl, fjórir karlf maí til júní, karlf 31. okt (MG).

A-Skaft: Höfn í Hornafirði, karlf 7. apríl til 1. maí (EP).

Skaftafell í Örafum, 11. maí (Jakob Guðlaugsson).

N-Fing: Þórshöfn á Langanesi, þrír karlf 13. apríl (Guðjón Gamalíelsson).

S-Ping: Húsavík, kvenf frá 1988 til 6. apríl (HE ofl), sjá einnig skýrslu 1988.

Fjallafinka *Fringilla montifringilla*

(-,484,47)

N- og NA-Evrópa og norðanverð Asía til Kyrrahafs. – Algeng vor og haust og hefur orpið hér nokkrum sinnum. – 20. mynd.

Árn: Selfoss, karlf 2.-18. jan, karlf 15.-18. maí (ÖÖ).

Kaldárhöfði í Grímsnesi, syngjandi karlf og kvenf/ungf í fyrri hluta ágúst (skv KM).

Pingvellir, tveir fuglar um mánaðamót ágúst/sept (skv KM).

Hveragerði, 18. sept (HPH).

Gull: Mosfellsbær, 18. apríl (Sigurbjörg Sigurðardóttir).

Kiðafell í Kjós, kvenf 23. maí (BH).

N-Múl: Hákonarstaðir á Jökuldal, kvenf 6. maí, karlf 18. maí (Gréta Þórðardóttir, PHB).

S-Múl: Neskaupstaður, par 22. maí, hreiður með 7 eggjum 15. júní, í síðari hluta júní fundust tvö önnur pör með sitt hvort hreiðrið, þar sem 3-4 ungar komust upp. Voru viðloðandi fram í miðjan ágúst, fimm fuglar 3. sept (MG ofl), karlf og kvenf 31. okt (MG).

Egilsstaðir, 27. okt (SP).

Eskifjörður, 28. okt (SP).

Rang: Skarfanæs í Landsveit, syngjandi karlf 15. júlí (ÖÖ).

Rvík: Sunnuvegur, byrjun jan til 30. jan, um tíu 27.-30. jan (Friðrik Kristjánsson).

A-Skaft: Höfn í Hornafirði, karlf 1988 til 14. apríl (BP, EP), sjá einnig skýrslu 1988, karlf 18. maí (BP, EP).

Kvískær í Örafum, karlf 3. maí, karlf 17. maí, par 27.-28. maí (HB), syngjandi karlf 5.-13. júní (HB ofl), tvær 28. sept, karlf 3. nóv (HB).

Sauðanes í Nesjum, karlf um 29. apríl til 5. maí (BA).

Reynivellir í Suðursveit, karlf 14.-17. júní, karlf og kvenf að auki 15. júní (BA), karlf 17. sept, karlf 5.-9. okt, karlf og kvenf 22. okt (BA).

Svínafell í Örafum, 22. okt (Jóhann Þorsteinsson).

S-Ping: Ljósstaðir í Laxárdal, syngjandi karlf 14. júní (ÁE ofl).

Barrfinka *Carduelis spinus* (41,47,1)

Slitrótt í Evrópu og Asíu. – Allalgengur flækingur.

S-Ping: Húsavík, karlf 1. nóv (SG).

Rósafinka *Carpodacus erythrins* (12,15,2)

NA-Evrópa og miðbik Asíu til Kyrrahafs. – Allalgengur flækingur í V-Evrópu, og nær árviss hér á landi.

A-Skaft: Höfn í Hornafirði, kvenf 19. maí (BP, BA), kvenf 23. júní (BA).

Kvísker í Örafum, kvenf/ungf 10.-20. okt (HB ofl).

Dómpápi *Pyrrhula pyrrhula* (21,14,2)

Evrópa og Asía. – Nær árviss flækingur hér.

S-Múl: Stöðvarfjörður, kvenf 22. okt (BB, SSI).

Neskaupstaður, karlf 31. okt (MG).

Fléttuskrikja *Parula americana* (5,0,2)

N-Ameríka. – Mjög sjaldgæfur flækingur hér á landi og sjaldgæfur í Evrópu. Nær árviss á Bretlandseyjum á síðustu árum.

Árn: Eyrarbakki, 27. sept ☆ (Halldór Jónsson).

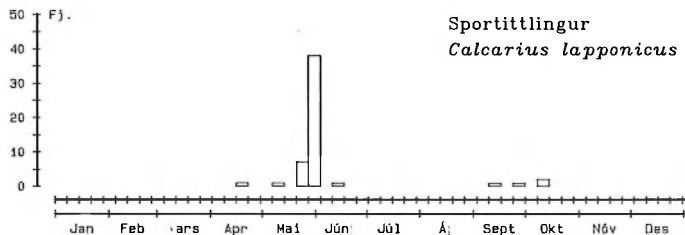
Vestm: Heimaey, 29. sept ☆ (Elías Baldvinsson, HS).

Krúnuskrikja *Dendroica coronata* (4,2,1)

Austanverð N-Ameríka. – Sjaldgæfur flækingur hér á landi svo og annarsstaðar í Evrópu. Hefur sést rúmlega annaðhvert ár á Bretlandseyjum á síðustu árum.

Gull: Hafnir, kvenf/ungf 1. okt ☆ (GH, GP, GP, ÓE).

21. mynd. Fjöldi sportittlinga sem sást í hverri viku árið 1989. – *Number of Calcaeus lapponicus seen each week during 1989.*

Sportittlingur *Calcaeus lapponicus*

(-,42,47)

Skandinavía, Íshafslönd Asíu og Ameríku, V- og SA-Grænland. – Sennilega óreglulegur fargestur hér á landi á leið sinni milli Grænlands og Evrópu. – 21. mynd.

Gull: Sandgerði, karlf og þrír kvenf 23. maí, kvenf 26.-28. maí, karlf 27.-28. maí, kvenf 30.-31. maí (Áke Lindström, GAG).

Garðskagi, karlf 27. maí (GF), þrír 29. maí (Áke Lindström, GAG).

Útskálar í Garði, kvenf/ungf 10. sept (GP, HPH, KM).

Fitjar á Miðnesi, karlf 14. okt (GH).

Stafnes á Miðnesi, kvenf/ungf 14. okt (GF).

N-Múl: Hákonarstaðir á Jökuldal, karlf 7.-8. maí (Gréta Þórðardóttir, PHB), 22. mynd.

A-Skaft: Stokksnes í Nesjum, kvenf og karlf 26. maí, karlf 27. maí, kvenf og 32 karlf 29. maí, karlf 3. júní (BA).

Reynivellir í Suðursveit, kvenf/ungf 28. sept ☆ (BA).

S-Fing: Húsavík, karlf 21.-27. apríl (BB, SSI ofl), 23. mynd.

Á sjó: Dórnbanki, karlf 12. júní ☆ (Þórhallur Ásgrímsson).

Gultittlingur *Emberiza citrinella* (6,5,1)

Evrópa og miðbik Asíu til Kyrrahafs. – Fremur sjaldgæfur flækingur.

N-Múl: Merki á Jökuldal, 17.-19. apríl ☆ (Óli Stefánsson ofl).

Leiðréttingar *Corrections*

Gráhegri *Ardea cinerea*

Eftirfarandi fugls er getið í skýrslu 1988, en hann sást í febrúar 1989 en ekki 1988 (Bliki 10: 19-20). Mynd af þessum fugli birtist á forsiðu Blika 10 og skal myndatexti við þá forsiðu leiðréttur. – *The following record listed in the 1988 report is from 1989 but not 1988 (Bliki 10: 19-20). A photograph of this bird*

22. mynd. Sportittlingur *Calcaeus lapponicus*. Hákonarstaðir á Jökuldal, 7. maí 1989. Ljós. Páll H. Benediktsson.

23. mynd. Sportittlingur *Calcaeus lapponicus*. Húsavík, 21.-27. apríl 1989. Ljós. Ríkarður Ríkarðsson.

appeared on the front cover of *Bliki* 10.

1989:

Eyf: Brúnaug í Öngulstaðahr. og Kristnes, fyrri hluti feb til 25. mars 1989 (Forsteinn Ingólfsson, Rúnar P. Björnsson). Gráhegri sást við Akureyri í desember 1988 (sjá þá skýrslu) og í janúar og febrúar 1989 (sjá þessa skýrslu), og er það að öllum líkindum sami fugl.

Sparrhaukur *Accipiter nisus*

Í skýrslu 1988 er fundarstaður eftirfarandi fugls rangur (*Bliki* 10: 25). Átti að vera um 70 sjómílar suðaustur af landinu en ekki suðvestur. – *In the 1988 report the location of the following record is incorrect (Bliki 10: 25). It was about 70 nm SE of Iceland but not SW of it (in an area called „Rosengarten“).*

1988:

Á sjó: Um 70 sjóm SA af Íslandi (í „Rósa-garðinum“) 19. okt 1988 ☆ (Hannes Einarsson, Magnús Kjartansson).

ATHUGENDUR OBSERVERS

Áke Lindström.

Áðalsteinn Snæþórsson (AS), Anna Björnsdóttir, Anna M. Geirsdóttir, Anna Jónsdóttir, Ari M. Bragason, Ari Magnússon, Ari B. Sigurðsson, Arnar Helgason, Arnþór Garðarsson (AG), Auðunn Haraldsson.

Árni Einarsson (ÁE), Árni Waag Hjálmarsson, Ársæll Baldursson, Ásta V. Njálisdóttir, Ásthildur Jónasdóttir.

Baldur Jónsson, Baldur Rafnsson, Benedikt Þorsteinsson (BP), Benóný Halldórsson, Bergsveinn Reynisson, Bergsveinn Þórisson, Birgitta Bragadóttir, Birkir Bárðarson, Bjarni Finnsson, Bjarni Kr. Kristjánsson, Bjartmar T. Hrafnkelsson, Björn Arnarson (BA), Björn Guðbrandsson, Björn Hjaltason (BH), Björn Magnússon, Boði Stefánsson, Bogi Franzson, Borgþór Magnússon, Broddi R. Hansen, Brynhildur Einarsdóttir, Brynjúlfur Brynjólfsson (BB).

Christian Hjort, Christian Roth.

Dagur Tryggvason, Dvalinn Hrafnkelsson.

Egill Ragnarsson, Eirur Jónsson, Einar Ó. Þorleifsson (EÓÞ), Elías Baldvinsson, Elínborg Ólafsdóttir, Elínborg Pálsdóttir (EP), Ellert Vigfússon, Elmar Víglundsson, Elvar Guðmundsson, Erling Ólafsson (EÓ), Erpur Snær Hansen, Eyjólfur Guðjónsson.

Finnur L. Jóhannsson, Friðjón Árnason, Friðrik Kristjánsson.

Gaukur Hjartarson (GH), Geir Garðarsson, Georg M. Baldursson, Gerald H.J. De Kroon, Greipur Sigurðsson, Gréta Þórðardóttir, Guðjón

Gamalielsson, Guðmundur Brynjarsson, Guðmundur Gíslason, Guðmundur A. Guðmundsson (GAG), Guðmundur V. Helgason, Guðmundur Jónsson, Guðmundur Ragnarsson, Guðmundur Ó. Sigurgeirsson, Guðni P. Guðmundsson, Guðráður Ó. Sigurðsson, Guðrún Reykdal, Gunnar Jóhannsson, Gunnar Jónsson, Gunnar Tómasson, Gunnlaugur Árnason, Gunnlaugur Jónsson, Gunnlaugur Pétursson (GP), Gunnlaugur Þráins-son (GP), Gylfi Jónsson, Gylfi Pálsson.

Hafdis Ólafsson, Halldór Gíslason, Halldór Jónsson, Halldór W. Stefánsson, Hallgrímur Helgason, Hannes P. Hafsteinsson (HPH), Hannes Þorsteinsson, Haraldur Eyvinds, Haraldur Guðmundsson, Haukur Bjarnason, Hálfán Björnsson (HB), Hávarður Sigurðsson (HS), Heimir Bessason, Heimir Eiríksson (HE), Heimir P. Gíslason, Helgi Guðmundsson, Hermann Bárðarson, Hilmar Pálsson, Hjördís Ólafsdóttir, Hjörtur Tryggvason, Hrafn Óskarsson, Hrafnkell Helgason, Hreggviður Norðdahl, Hörður Davíðsson, Hörður Óskarsson.

Inga Skarphéðinsdóttir, Ingi Sigurjónsson, Ingólfur Guðnason (IG), Ingólfur Ingólfsson, Ingvar Guðjónsson.

Jakob Guðlaugsson, Jóhann Brandsson, Jóhann Ó. Hilmarsson (JÓH), Jóhann Pálsson, Jóhann Þorsteinsson, Jóhannes Þórhallsson, Jón Benediktsson, Jón Einarsson, Jón Frímánn, Jón Grímsson, Jón Hjartarson, Jón B. Hlíðberg (JBH), Jón H. Jóhannsson, Jón E. Jónsson, Jón Magnússon, Jón Pálmason, Jón H. Sigurbjörnsson, Jón Sigurðsson, Jón Tómasson, Jónas Helgason, Jónas Jónsson, Jónas Þorgrímsson.

Kaj Halberg (KH), Karl Frímánnsson, Karl Skírnisson, Kjartan Magnússon (KM), Kristina Björklund, Kristine Þorsteinsson, Kristinn Pálsson, Kristinn H. Skarphéðinsson, Kristján Egilsson, Kristján Hjartarson, Kristján Lilliendahl (KL), Kristján G. Sveinsson.

Leifur Guðmundsson, Lis Bergs, Lúðvík Ásgrímsson, Lúðvík Gizurarson.

Magnea Þórarinsdóttir, Magnús Áðalsteinsson, Magnús Emanúelsson, Magnús Guðmundsson (MG), Magnús Magnússon, Magnús Pálsson, Margrét L. Magnúsdóttir, Marita Garðarsson, Mary Walsh, Málfriður Arnórsdóttir, Micheál Ó'Brian.

Oddur Pétursson, Olle Holst.

Ólafur Einarsson (ÓE), Ólafur K. Nielsen, Ólavía Sigmarsdóttir, Óli Stefánsson, Ólöf Arngrímsdóttir, Ómar Runólfsson.

Páll H. Benediktsson (PHB), Páll Björnsson, Páll Leifsson (PL), Páll Skjöldal, Páll Steingrímsson, Peter J. Schei, Pétur V. Jónsson.

Rafn Sigurðsson, Rafn Sveinsson, Ragnar Eiðsson, Ragnar Elíasson, P. Ragnar Jónasson, Ragnhildur R. Indriðadóttir, Reimar Stefánsson, Reynir Pétursson, Ríkarður Ríkarðsson, Rósa Áðalsteinsdóttir, Rúnar P. Björnsson.

Salbjörg Eyjólfsdóttir, Sigbjörn Sörensen, Sigrún S. Ingólfssdóttir (SSI), Sigrún Jónsdóttir, Sigrún Sæmundsdóttir, Sigurbjörg Sigurðardóttir, Sigurbjörn Hjaltason, Sigurður Blöndal, Sigurður K. Eiríksson, Sigurður Gunnarsson (SG), Sigurður Haraldsson, Sigurður Helgason, Sigurður Yngvason, Sigurður Þórðarson, Sigurður Ægisson (SÆ), Sigurfinnur Jónsson, Sigurgeir Sigurðsson (SS), Sigurjón Björnsson, Sigurjón Stefánsson, Sigvaldi Jónsson, Skarphéðinn Þórisson (SP), Skúli Jónsson, Snorri Jóhannesson, Soffía Antonsdóttir, Stefán Guðmundsson, Stefán Stefánsson, Steinar Björgvinsson, Steinar Eldýy, Steingrímur Þorsteinsson, Sveinn Guðmundsson, Sveinn Ingí Lýðsson, Sveinn Tryggvason, Sveinn Þórarinnsson, Sverrir Thorstensen, Sverrir Vilhjálmsson, Sævar Þórarinnsson, Sölvi Eiríksson.

Tómas G. Gunnarsson, Tómas Ingimundarson, Trausti Tryggvason, Tryggvi Bjarnason, Tryggvi Eyjólfsson, Tryggvi Stefánsson, Tryggvi Valdimarsson.

Valdimar Reynisson, Valgeir Benediktsson, Valgeir Sigurðsson, Vilhjálmur Jónasson, Vilhjálmur Lúdvíksson.

Werner Suter, Wilhelm Woodtli.

Þorsteinn Einarsson, Þorsteinn Jónsson, Þorsteinn Ragnarsson, Þorvaldur Björnsson, Þóra Jakobsdóttir, Þórey Ketilsdóttir, Þórhallur Ásgrímsson, Þórhallur Borgarsson, Þórhallur Frimannsson, Þröstur Brynjólfsson.

Ævar Petersen.

Önundur Haraldsson, Örlýgur Kristfinnsson, Örn Óskarsson (ÖÖ).

HEIMILDIR

Árni Einarsson 1989, Fuglatalningar á Mývatni og Laxá árið 1989. Skýrsla 6 frá Rannsóknarstöðinni við Mývatn.

Brynjúlfur Brynjólfsson og Sigrún S. Ingólfssdóttir 1992, Hjálmsöngvari sést á Íslandi. Bliki 12, í undirbúningi (*in prep.*).

Erling Ólafsson, Gunnlaugur Pétursson og Ólafur K. Nielsen 1992, Bjartheugar heimsækja Ísland. Bliki 11: 26-30.

Gunnlaugur Pétursson 1992, Fitjatíta finnst hér á landi. Bliki 12, í undirbúningi (*in prep.*).

Gunnlaugur Pétursson, Gunnlaugur Þráinsson og Erling Ólafsson 1991, Sjaldgæfir fuglar á Íslandi 1988. Bliki 10: 15-50.

Ólafur K. Nielsen 1985, Hnúðsvanir á Íslandi. Bliki 4: 2-7.

Ólafur K. Nielsen 1991, Effutíta syngjandi á Tjörnesi. Bliki 10: 51-54.

Skarphéðinn Þórisson 1991a, Býsvelgur heimsækir Ísland. Bliki 10: 10-11.

Skarphéðinn Þórisson 1991b, Hnúðsvanur fylgir álfutum til Íslands. Bliki 10: 50.

Sverrir Thorstensen 1991, Mistilþröstur verpur í Bárðardal. Bliki 10: 55-56.

Ævar Petersen 1992, Amerískur smyrill finnst hérlandis. Bliki 12, í undirbúningi (*in prep.*).

SUMMARY

Rare birds in Iceland in 1989

This 11th report lists 100 rare or vagrant bird species recorded in Iceland in 1989. A few records from previous years are also included. These records have been accepted by the Icelandic Rarities Committee. This is the second best year regarding number of species since the Committee was established in 1979.

Common vagrants and winter visitors: The number of *Ardea cinerea* and *Somateria spectabilis* seen this year is similar to previous years. A good number of *Bucephala clangula* spent their winter in SW Iceland as usual. Only a few *Vanellus vanellus* were observed, and only four *Limosa lapponica* were seen in the autumn, a great change from the previous autumn and winter. The number of wintering *Numenius arquata* has been increasing slowly during the past few years. Many *Hirundo rustica* were seen in the spring, but the number of *Delichon urbica* was at the average. From late October 1988 onwards *Bombicilla garrulus* was seen at many localities, and some birds were seen into 1989. A great number of *Turdus merula* and *Turdus pilaris* were seen in autumn 1988, and many of them wintered in Iceland. Rather few European passerines were seen in the autumn of 1989, and the number of *Fringilla montifringilla* and *Fringilla coelebs* reported was relatively low. A number of *Calcarius lapponicus* were seen at a few localities in late May, including a flock of 33 birds at Nesjar (SE Iceland). So many spring records of this species, let alone flocks, are very unusual.

Rare breeding birds: One female *Aythya ferina* was seen with two young on Mývatn (N Iceland) in the summer. Males were also seen there. *Vanellus vanellus* bred in Eyjafjörður (N Iceland), where two nests were found, but the eggs were infertile. A pair of *Hirundo rustica* nested in Lón (SE Iceland) and raised four young. *Anthus petrosus* was found breeding for the first time in 1989, but three adult birds and three young were seen in SE Iceland in the summer. A few pairs of *Passer domesticus* have bred at the farm Hof í Örafum (SE Iceland) since 1985. They have not yet spread to the nearby farms. Three pairs of *Fringilla montifringilla* bred at Neskaupstaður (E Iceland) and raised at least three young. Singing males were also seen in several other localities during the summer, but breeding was not confirmed. Two newly fledged *Fringilla coelebs* young were seen in Ölfus (SW Iceland) shortly after mid August, but no adults were seen. One *Numenius arquata* was seen

at the 1987 and 1988 breeding locality in NE Iceland, but no nest was discovered. A singing *Limicola falcinellus* was observed in N Iceland (at the same locality as in 1987 and 1988), but breeding was still not confirmed (Ólafur K. Nielsen 1991). Two other birds were seen at the same locality. At Hallormsstaður (E Iceland) one *Erithacus rubecula* was seen in July, carrying food, but neither a nest nor young were discovered. A singing *Phylloscopus trochilus* was present at Kvísker í Oræfjum (SE Iceland) from May to July, and in early August four birds were seen, possibly adults and young. A breeding record of *Turdus viscivorus* from 1988 is included in this report, but a nest with five eggs was found (but the eggs proved to be infertile) at a farm in Bárðardalur (N Iceland) (Sverrir Thorstensen 1991).

New species: Four new species for Iceland were seen in 1989, three Palearctic and one Nearctic. *Cygnus olor* was seen among a number of *Cygnus cygnus* in early June, and again in early July, at Lón (SE Iceland). This is the first record of a wild bird, probably from Britain, as Icelandic Whoopers winter there. In 1958 *Cygnus olor* was introduced in Iceland, but they became extinct in 1977 (Ólafur K. Nielsen 1985, Skarphéðinn Þórisson 1991b). Rather surprisingly one *Merops apiaster* spent a week at Eskifjörður (E Iceland) in June (Skarphéðinn Þórisson 1991a). In October an immature *Calidris pusilla* was recorded on Miðnes (SW Iceland). Due to the number of records of this species in Ireland and Britain, a record in Iceland was to be expected (Gunnlaugur Pétursson 1992). A much more unlikely vagrant was a male *Sylvia melanocephala*, which was seen in late October on Stöðvarfjörður (E Iceland) (Brynjólfur Brynjólfsson & Sigrún S. Ingólfssdóttir 1992). Finally the first Icelandic record of the Nearctic subspecies *Falco columbarius columbarius* came from Akranes (W Iceland), when a bird was found dead in late October (Ævar Petersen 1992).

The last five years or so more new species for Iceland have been seen in spring or summer than in autumn. Two of the three new Palearctic species for Iceland in 1989 are from southern Europe. Included in this report is also a record of *Egretta garzetta* from Núpsskatla á Melrakkasléttu (N Iceland), which was seen in April and May 1985, and then found dead in June that year. This is also a

new species for Iceland. In 1989 a second record of this species was added (Erling Ólafsson *et al.* 1992).

Other rare species: Several very rare species (with five previous records or less) were observed in 1989. Among them are *Polystictus stelleri*, *Porzana porzana*, *Limicola falcinellus*, *Tringa nebularia* (two birds), *Actitis hypoleucos*, *Larus atricilla*, *Anthus rubescens*, *Luscinia megarhynchos*, *Parus major*, and *Parula americana* (two birds). Other rare birds (6-10 previous records) include *Botaurus lentiginosus*, *Cygnus columbianus bewickii*, *Falco subbuteo*, and *Dendroica coronata*.

The following details are given for each record: (1) county (abbreviated in italics), (2) locality, (3) number of birds (if more than one), (4) sex and age, if known, (5) date, (6) observers (in parentheses, some abbreviated), (7) publication, if applicable.

The three numbers in parentheses after each species name indicate, respectively: the total number of birds (individuals) seen (1) in Iceland before 1979, (2) in the period 1979-1988, and (3) in 1989 (the present report). In some cases, the number of birds recorded before 1979 have not yet been compiled and is thus indicated by a bar (-). For a few very common vagrants or winter visitors no figures are given.

The following abbreviations are used: *karlf* = male, *kvenf* = female, *par* = pair, *fullo* = adult, *ungf* or *ungur* = immature, *fd* = found dead, *fnf* = found newly dead, *fld* = found long dead, *☆* = collected or found dead (species identification confirmed by a specimen), *amk* = at least, *ofl* = *et al.*, *um* = about, *til* = until, *á fyrsta vetri* = first winter, *ársgamall* or *á fyrsta sumri* = first summer, *á öðrum vetri* = second winter, *á öðru sumri* or *2ja ára* = second summer. Names of months are abbreviated. Number of birds is usually given in words.

Data from the last report is used in preparing histograms and distribution maps for some of the winter visitors.

Gunnlaugur Pétursson, Gauklandi 21, 108 Reykjavík.

Gunnlaugur Þráinsson, Melbæ 40, 110 Reykjavík.
Erling Ólafsson, Náttúrufræðistofnun Islands,
Pósthólf 5320, 125 Reykjavík.

Óvenjuleg egg

Jóhann G. Gunnarsson, Heiðarskóla, Akranesi sendi Blika ljósmynd þá, sem fylgir hér með. Hún er af grágæsarhreiddri með þremur eggjum, sem eru óeðlileg að stærð og lögun, og öll á mismunandi vegu. Jóhann taldi myndina eiga erindi til lesenda Blika og bað ennfremur um skýringar á því, hvers vegna örverpi sem þessi myndist hjá fuglum.

Eitt helsta fræðirit, sem ritað hefur verið um egg, er bókin „The Avian Egg“ eftir A.L. Romanoff og A.J. Romanoff. Hún inniheldur mikinn fróðleik um allt er viðkemur eggjum. Þótt bókin sé komin til ára sinna (upphaflega prentuð 1949, en endurútgefin síðar), er margt af því sem þar er sagt enn í fullu gildi. Þar er m.a. að finna skýringar á því, hvers vegna örverpi verða til. Flest af því sem sagt er hér að neðan er komið þadan.

Óvenjusmá egg (sjá myndina) eru talin verða til við tímabundna röskun í eggjakerfi fugla. Tilhneiging til að verpa örverpum virðist ekki erfast til afkomenda. Hjá hænsum koma örverpi oftast undan ungum fuglum sem eru að verpa í fyrsta sinn.

Egg af óeðlilegri lögun (sjá egg af miðstærð á myndinni) virðast verða til, ef eitt-

hvað þrýstir of mikið á eggjaleiðarann, þegar skurnin er að myndast (en hún verður til í leiðaranum) og er enn ekki hörðnuð. Egg sem af einhverjum orsökum er lengur í eggjaleiðara en vanalegt er, getur aflagað næsta egg sem kemur niður í leiðarann úr eggjakerfinu. Seinna eggði, sem þá er ennþá mjúkt og óhardnað, getur aflagast þannig, að það verður þverstýft í endann.

Myndun risaeggja (sjá stærsta eggði á myndinni) virðist eiga sér erfðafræðilegar skýringar. Slík egg geta verið ýmiss konar að innan. Sum risaegg hafa meiri eggjahvítu en venjulegt er. Önnur eru tví- eða þríblóma, og samsvarandi magn af eggjahvítu. Þriðja gerðin er með egg af eðlilegri stærð innan í sér, en þá eru gjarnan bæði eggin (hið ytra og hið innra) með rauðu og hvítu. Slík hænuegg eru til á Náttúrufræðistofnun Íslands, en þau komu úr hænabúi í Villingaholti í Árnessýslu árið 1978. Sams konar egg fundust að Miðhúsum við Egilsstaði vorið 1982. Ennfremur er getið einkennilegra hænueggja í Náttúrufræðingnum (10. árg., hefti 1-2, bls. 71, 1940).

Ævar Petersen

Óvenjuleg grágæsaregg í hreiðri. Myndin var tekin 16. maí 1987 í æðarvarpinu við Laufás í Eyjafirði. S-Þingeyjarsýslu. Ljós. Jóhann G. Gunnarsson.

Gráprastavarp í Laugarási í Biskupstungum 1990

Sumarið 1990 verpti gráprastapar *Turdus pilaris* í Laugarási í Biskupstungum og kom upp a.m.k. tveimur ungum. Hér verður sagt stuttlega frá þessu varpi. Ég hef eingöngu stuðst við eigin athuganir, utan það að faðir minn, Gunnar Tómasson, fann með mér hreiðrið.

Veturinn á undan sáust stakir gráprestir í Laugarási öðru hverju til 30. mars, en þá sáust tveir saman.

Þann 27. maí var ég að merkja skógarþresti *Turdus iliacus* í trjágarði í hverfinu, þegar ég varð var við tvo gráprestir sem létu ófriðlega í kringum mig. Eg taldi víst að þeir væru með hreiður. Eftir nokkra leit fann ég hreiðrið í 6,5-7 m hæð í u.þ.b. 10 m háu grenitré. Hreiðrinu voru 3 ungar, tveggja til þriggja daga gamlir, en við aldursgreininguna var stuðst við þroska skógarþrastarunga. Hinn 31. maí voru ungarnir merktir (Reykjavík 841682-684).

Ég fann gráprestina á svipuðum slóðum 10. júní með einn fleygan unga. Hann var

svipaður að lit og þeir fullorðnu en þó allur móskelegri. Foreldrana sá ég á sama stað 12. júní með a.m.k. tvo unga. Bæði ungarnir og fullorðnu fuglarnir voru mjög styggir. Tveir ungar sáust svo aftur í fylgd með fullorðnu fuglunum 14. júní. Eftir þetta sáust fuglarnir ekki.

SUMMARY

Fieldfare's *Turdus pilaris* nesting at Laugarás 1990

Fieldfares *Turdus pilaris* nested at Laugarás in Biskupstungur, Árnessýsla county, in the summer of 1990. A nest was discovered on 27 May, containing 3 chicks (2-3 days old). 6.5-7 m above the ground in a conifer about 10 m high. At least 2 chicks fledged and were last seen on 14 June, accompanied by the adults.

Tómas G. Gunnarsson, Asparhúdi, Biskupstungum, 961 Selfoss.

Varpfuglar við Blönduós sumarið 1990

Þessi pistill fjallar um fuglalífíð á Blönduósi og í nágrenni sumarið 1990. Svæðið sem athuganir ná til er innan 5-10 km frá ösi Blöndu: frá Selvík og Svagrund norðan Blönduóss, um Réttarvatn, Hólmavatn og Vatnahverfi, Langidalur norðanverður suður að Holtastöðum, um Laxárvatn. Köldukinn, Hnjúka með Laxá á Ásum að Hjaltabakka. Einnig var farið að Orrastöðum, Tindum og Svínavatni. Af mikilvægum fuglastöðum innan svæðisins má nefna Bakka-kotsmóa, Hrútey og flugvallarsvæðið.

Himbrimar, sem verpa vanalega við Hólmavatn, komu ekki upp ungum þetta sumar (en tveimur árið áður). Lómsparið á tjörninni við Svagrund verpti tveimur eggjum og kom upp a.m.k. einum unga. Varp fýla var með heldur minna móti í klettunum norðan við ósinn.

Álftrir sáust ekki með unga um haustið. Þær hafa þó oft verið með unga á svæðinu um þetta leyti undanfarin ár. Grágæsavarp

tókst vel í Hrútey og víðar, en 16 gæsir með 42 unga héldu sig neðst á Blöndu og döfnuðu vel.

Æður komu með unga sína á sjóinn á svipuðum tíma og önnur ár. Fjöldi þeirra var líkur og vanalega, en þeir týndu fljótt tölunni af einhverjum ástæðum. Andavarp á svæðinu var með minna móti. Á Hólmavatni sá ég þó stökkönd með 3 unga og toppönd með 9 unga.

Rjúpur voru færri á svæðinu en næstu ár á undan. Þann 11. september sáust þó 2 fullorðnar rjúpur með 16 fleyga unga í útjaðri Blönduóss. Varp vaðfugla var með betra móti og virtist takast vel. Nefna má sandlóu, heiðlóu, hrossagauk, stelk og óðinshana, en ég sá unga allra þessara tegunda.

Sandlóan verpir á Blönduósi og kemur árlega upp ungum, óvanalega mörgum í ár. Sjaldgæfari eru lóupræll, tjaldur og jaðrak-an en þeir sáust þó og verptu á svæðinu.

Kjóar voru óvanalega fáir og komu ekki á

tvo staði, þar sem þeir hafa verpt árum sam-
an. Þ.e. móana við Svagrund og Hnjúka-
flóa.

Þótt oft séu stórir máfahópar við ósinn,
verpir ekki nema ein tegund á þessu svæði,
þ.e. hettumáfur. Í sumar verptu hettumáfur
og kría í sama varpinu á Bakkakotsmóum.
Varp hettumáfanna tókst með ágætum og
komust upp óvenjumargir ungar, sem síðan
æfðu flugfimi sína hér við ósinn með foreldr-
unum.

Varp spörfugla var svipað og undanfarin
ár, nema hrafnar voru óvenju fáir. Þeir
verptu ekki í árgilinu við Hrótey.

Skógarprestir verptu hér í gördum, sumir
tvisvar, og komu upp ungum. Sólskríkjan
var á varpstöðum sínum í Selvík og út við
bryggju, máriátla sömuleiðis. Þúfuttlingar
voru margir á svæðinu, svipaður fjöldi og oft

áður. Steindepill var hér upp með Blöndu
um varptímann og með unga hér í bænum
seinna. Stari og auðnutittlingur sáust ekki
hér í sumar, en komið hefur fyrir, að þeir
hafi verpt hér. Ránfuglar verpa ekki á svæð-
inu.

Í heild má segja að varp hafi tekist vel hér
um slóðir sumarið 1990, enda veður hag-
stætt.

SUMMARY

The breeding of birds in the area of Blönduós, N Iceland, 1990

The report gives a general account of the suc-
cess of breeding birds in and around the town of
Blönduós, N. Iceland, in 1990.

Kristín Pálsson, Húnaþraut 10, 540 Blönduós.

Lengd fuglanafna

Á síðustu árum hefur alls konar tölvu-
vinnsla aukist til muna, og hafa fuglafræð-
ingar og annað fuglaáhugafólk ekki farið
varhluta af því. Meðal annars eru notuð
gagnagrunnsforrit (s.s. „dBase“). Gagna-
grunnur er skrá sem getur til dæmis inni-
haldið fuglanöfn, bæði íslensk og erlend. Ef
gera á slíkan gagnagrunn, þarf að finna
lengsta nafnið áður en hann er gerður, svo
hægt sé að koma öllum nöfnum fyrir í hon-
um. Einnig eru flestir gagnagrunnar þannig,
að stutt nöfn taka sama rými og löng, og
nýtist því einungis hluti þess rýmis sem þeir
taka á tölvudisklingum eða diskum. Afgang-
urinn er fylltur með orðabilum.

Vegna forritagerðar fyrir tölvuvinnslu á
merkingum og endurheimtum fugla, þurfti
undirritaður að kanna lengd íslenskra nafna
og fræðiheita á evrópskum fuglum, svo og
rýmisþörf gagnagrunns með þessum heitum.
Athuguð var lengd fuglanafna í „Fuglabók
AB“ (3. útgáfu, í þýðingu Finns Guðmunds-
sonar). Kom þá í ljós að meðallengd 570 ís-
lenskra fuglanafna er milli 9 og 10 stafir (ná-
kvæmlega 9.637 stafir!). Ellefu fuglar bera
nöfn sem eru fjórir stafir að lengd (t.d. álft,
álka, fýll) og tíu fuglar fimm stafa nöfn.

Flestir fuglar bera 9 stafa nöfn, eða 102 fugl-
ar. Lengsta nafnið er hins vegar hrjósturtittl-
ingur, 18 stafir að lengd. Næst þar á undan
koma fjórar tegundir með 16 stafa löng nöfn.
Í ljós kom að aðeins má búast við 53.5%
nýtingu í gagnagrunni fyrir íslensk fugla-
nöfn, ef gert er ráð fyrir 18 stafa löngum
nöfnum.

Einnig voru könnuð 812 fræðiheiti fugla í
Evrópu og Asíu. Meðallengd þeirra er núm-
lega 17 stafir (eða 17.335 stafir), og er þá bil-
ið milli ættkvíslar- og tegundarheitis talið
með. Átta tegundir báru nöfn sem voru 9
stafir að lengd (t.d. *Alle alle* = haftyrdill).
Lengst nöfn báru tvær tegundir, þ.e. kjarn-
bítur *Coccothraustes coccothraustes* og gull-
sóti *Xanthocephalus xanthocephalus*. Bæði
þessi nöfn eru 29 stafir að lengd (með orða-
bilinu). Heldur betri nýting er í gagnagrunni
fyrir fræðiheiti fugla en í grunni sem inni-
heldur einungis íslensk nöfn, eða 59.8%, ef
gert er ráð fyrir 29 stafa löngum fræðheiti-
um.

Í þessu sambandi er fróðlegt líta á lengstu
fræðiheiti sem fuglum hefur verið gefið.
Margar mið- og suðuramerískar tegundir
bera afar löng nöfn, þar á meðal tegundir af

ættinni Tyrannidae. Við lauslega athugun fundust tvö nöfn sem voru 33 stafir á lengd. Þau eru *Empidonomus aurantioatrocristatus* og *Euscarthmornis margaritaceiventer*. (Í sumum heimildum er þó *Idioptilon* notað sem ættkvíslarnafn síðari tegundarinnar). Það er því sennilega óþarfi að gera ráð fyrir stærra svæði í gagnagrunni fyrir fræðiheiti fugla en 33 stöfum, nema undirteygundarheiti séu höfð með.

SUMMARY

The length of bird names

The author has been working on a software for processing of recovery information of ringed birds for the Icelandic Museum of Natural History. A part of the software is the Ashton Tate's dBase III file system, where Icelandic and scientific names are stored in a database file. When such a

file is made, knowledge of the maximum length of the names is necessary. Therefore 570 Icelandic names and 812 scientific names of Palearctic bird species were checked. The longest scientific names contain 29 letters, *Coccothraustes coccothraustes* and *Xanthocephalus xanthocephalus* (including the space between the generic and species names). Only 59.8% of a database file that holds such 29 letter names, is actually used in the storage of names. Similarly only 53.5% of such a database file containing Icelandic names is utilized. The remaining parts of the databases are not utilized.

The author also checked the longest scientific names of birds in general and found two containing 33 letters: *Empidonomus aurantioatrocristatus* and *Euscarthmornis margaritaceiventer*, both of the family Tyrannidae.

Gunnlaugur Pétursson, Gautlandi 21, 108 Reykjavík.

Alþjóða fuglaverndarráðið og ályktanir 20. ráðstefnu þess

Alþjóða fuglaverndarráðið (*International Council for Bird Preservation*, skammstafað ICBP) er helstu samtökin sem hafa með fuglavernd að gera á alþjóðlegum vettvangi. Þau eru með höfuðstöðvar í Bretlandi, en alls eiga 111 þjóðlönd aðild að þeim.

Ísland hefur verið aðili að ICBP frá árinu 1948 en samtökin voru stofnuð árið 1922. Þau eru því elstu alþjóðlegu náttúruverndar-samtök heims. Samkvæmt gildandi fuglafrið-unarlögum (nr. 33/1966) kemur fuglafriðun-arnefnd fram fyrir hönd Íslands hjá ráðinu.

ICBP heldur alþjóðaráðstefnu á fjögurra ára fresti. Hún er vanalega haldin á sama stað og alþjóða fuglafriðaráðstefnan, sem einnig er haldin fjórða hvert ár.

Árið 1990 hélt ICBP sína 20. ráðstefnu, að þessu sinni í Hamilton á Nýja Sjálandi dag-ana 21.- 27. nóvember. Alls tóku þátt í henni 320 fulltrúar frá 57 þjóðlöndum, en aldrei áður hafa jafnmargar þjóðir verið viðstaddar á ICBP ráðstefnum. Á þessum ráðstefnum er lagður grunnur að starfi ráðsins næstu fjögur ár.

Margvíslegar ályktanir sem snerta fugla víðs vegar í heiminum koma fram á ráðstefnu þessum. Að þessu sinni voru 13 sam-

þykktar, en hér á eftir fer þýðing á átta þeirra. Þær eru valdar með það í huga, að þær snerta okkur Íslendinga eða hafa nokkuð almenna þýðingu fyrir fuglavernd í heiminum.

Með þessum pistli er vakin athygli á starfi ICBP. Ályktanir þess eiga fullt erindi til íslenskra fuglaverndarmanna og annars náttúruverndarfólks, íslenskra stjórnvalda, ráðamanna í sjávarútvegi og fiskveiðistjórn, sjómanna og annarra sem láta sig fuglavernd varða.

Ályktanirnar fimm, sem ekki eru þýddar, fjölluðu um: Vernd páfagauksins geislaara (*Cyanopsitta spixii*), vernd dílasþóa (*Numenius tenuirostris*), fuglalíf á Chatham eyjum við Nýja Sjáland, vernd skógarfugla og búsvæða þeirra í Víetnam og vernd óshólmavæða Dónár í Rúmeníu.

Allar ályktanirnar voru samþykktar með samhljóða atkvæðum. Hér á eftir eru þær settar fram í íslenskri þýðingu Axels Kaabers og undirritaðs. Framsetning þeirra er með sama sniði og þær voru afgreiddar á ráðstefnunni.

Ævar Petersen

Ályktun 1. STÓRFELLDAR REKNETAVEIÐAR Á ÚTHÖFUM.

OKKUR ER ÁNÆGJUEFNI að samþykkt Sameinuðu Þjóðanna nr. 44/225 mælir með að stórfelldar reketaveiðar á úthöfum verði stöðvaðar fyrir 30. júní 1992. og að Suður-Kyrrahafssáttmálinn (Tarawa-yfirlýsingin) geri ráð fyrir að reketaveiðar á úthöfum Suður-Kyrrahafs verði stöðvaðar eigi síðar en 1. júlí 1991.

JAFNFRAMT HÖFUM VIÐ ÁHYGGJUR af því að bannið nái ekki tilgangi sínum nema komið verði á eftirliti.

VIÐ LEGGJUM ÞVÍ TIL að:

- a) Þjóðir sem stunda stórfelldar reketaveiðar á úthöfum styðji við og hrindi samþykkt Sameinuðu Þjóðanna nr. 44/225 og Tarawa-yfirlýsingunni í framkvæmd.
- b) Hluteigandi þjóð- og alþjóðlegar fiskistjórnarstofnanir og viðkomandi alþjóðastofnanir og einkafyrirtæki sjái um að fyrirmælum samþykktar Sameinuðu Þjóðanna nr. 44/225 og Tarawa-yfirlýsingunni verði framfylgt.

Ályktun 2. LAGNETAVEIÐAR.

VIÐ VITUM að mikill fjöldi sjófugla drepst í lagnetum með ströndum fram, sérstaklega þeir sem kafa við fæðuleit.

JAFNFRAMT GERUM VIÐ OKKUR GREIN FYRIR að lagnetaveiðar geta verið mikilvægar fyrir efnahag tiltekinna staða á svæða. Þar sem önnur atvinnutækifæri eru ekki fyrir hendi eins og er.

VIÐ LEGGJUM ÞVÍ TIL að fiskveiðistofnanir þjóða sem nú stunda lagnetaveiðar:

- a) Semji reglugerðir um lagnetaveiðar á þeim svæðum þar sem eru þýðingarmikil fæðu- eða hvíldarsvæði fyrir fjölda sjófugla.
- b) Setji reglur um dreifingu lagneta til þess að draga úr því að sjófuglar drepist í netum.
- c) Þrói lagnet. sem sjófuglar forðist. en fiskar ekki.

Ályktun 3. TOGVEIÐAR.

VIÐ GERUM OKKUR GREIN FYRIR ÞVÍ að umtalsverður fjöldi sjófugla ferst af völdum netsjáa [= bergmálaskaplar sem komið er fyrir við op á trollum sem sumir togarar nota.

OKKUR ER KUNNUGT. að bergmálstæki geta komið í stað slíkra netsjáa.

VIÐ LEGGJUM ÞVÍ TIL að:

- a) Þjóðir sem reka veiðiskip og nota slíkar netsjár, skipti yfir í bergmálstæki innan fimm ára.
- b) Að hlutaðeigandi þjóð- og alþjóðlegar fiskveiðistofnanir banni togurum að nota netsjár á veiðisvæðum innan sinna lögsagna.

Ályktun 4. LÍNUVEIÐAR.

OKKUR ER KUNNUGT. að mikill fjöldi sjó-

fugla festist og drepst árlega við línuveiðar í Suðurhöfum.

VIÐ VITUM ENNFREMUR. að nokkrir albatrosastofnar hafa orðið fyrir alvarlegu áfalli vegna þessara veiða.

VIÐ FÖGNUM ÞVÍ að Samband Japanskra Togaracigenda hafi komið á frumrannsókn í samvinnu við ástralska vísindamenn til að meta umfang þessa vandamáls og að reyna finna leiðir til þess að draga úr sjófugladrápi.

VIÐ FÖLLUMST Á að þær aðferðir sem hafa verið teknar upp hafi minnkað sjófugladráp um allt að 70%.

VIÐ LEGGJUM TIL að:

- a) Tækni og aðferðir sem hafa verið próaðar við frumrannsóknir Japana verði teknar upp sem alþjóðlegur lágmarksstaðall fyrir allar línuveiðar.
- b) Viðkomandi fiskveiðistofnanir haldi áfram rannsóknum til þess að koma algjörlaga í veg fyrir dráp á sjófuglum við línuveiðar.
- c) Stofnanir sem bera ábyrgð á skipulagningu fiskveiða banni línuveiðar sem nýti ekki hina nýju veiðitækni.
- d) Reglubundnum athugunum á fjölda fugla af tegundum í útrýmingarhættu verði haldið áfram eða hafnar.
- e) Hlutaðeigandi fiskveiði- og náttúruverndarstofnanir setji fram tillögur um að þjálfari athugendur verði um borð í fiskiskipum til þess að skrá sjófugla sem farast.

Ályktun 5. EYÐING Á AÐFLUTTUM DÝRUM ÚR EYJUM.

VIÐ GERUM OKKUR GREIN FYRIR að aðflutt dýr. sér í lagi kettir og rottur, er alvarlegasta einstaka ógnun við margar sjófuglategundir.

OKKUR ER KUNNUGT. að þessi vandamál hafa verið vel athuguð.

VIÐ BENDUM Á að nú er unnt að eyða aðfluttum dýrum úr stórum eyjum.

TEKIÐ SKAL FRAM að ICBP hefur í huga að leggja fram áætlun um eyðingu aðfluttra dýra úr eyjum, sem kafa alþjóðlega þýðingu fyrir sjófugla.

VIÐ MÆLUM MEÐ ÞVÍ. að:

- a) Ríkisstjórn Bretlands tilhefni eyjuna Ascension sem griðland útbúi framkvæmdaáætlun sem feli í sér eyðingu á innfluttum dýrum og ýti áætluninni í framkvæmd svo fljótt sem auðið er.
- b) Ríkisstjórn Frakklands hrindi af stað herferð til þess að eyða stofni hálfvilttra katta á Amsterdam eyju en hann ógnar þeim tveim innlendu fuglategundum sem enn eru eftir, svo og öðrum sjófuglategundum.
- c) Ríkisstjórn Mexíkó leit til sérfræðinga til þess að þróa og hrinda í framkvæmd áætlun um eyðingu á aðfluttum dýrum frá Sea of Cortez og Revillagigedo eyjum.

- d) Ríkisstjórn Ecuador eyði þeim aðfluttum, hálfviltum dýrum sem ógna tveimur innlendum tegundum á Galapagos eyjum, ófleyga skarfinum *Nanopterum tarrisi* og Galapagos mörgæsinni *Spheniscus mendiculus* með því að leita eltir aðstoð sérfræðinga við eyðingu þeirra.
- e) Ríkisstjórn Chile leiti stuðnings sérfræðinga í aðferðum til að eyða aðfluttum dýrum á Juan Fernandez og Desventurados eyjum.

Ályktun 11. VARÐVEISLA SKÓGA Á ATLANTS-HAFSSTRÖND BRASÍLÚ.

OKKUR ER LJÓST. að skógar á Atlantshafsströnd Brasilíu hafa mikið líffræðilegt gildi vegna fjölbreytni þeirra og fjölda innlendra tegunda sem þar er að finna.

VIÐ HÖFUM ÁHYGGJUR AF ÞVÍ. að stöðugt saxast á þessa skóga þeim er raskað og þeir eru hlutaðir niður svo fjölmargir fuglar og aðrar dýrategundir eru þegar á barmi útrýmingar.

OKKUR ER KUNNUGT að þótt lofsvert sé að viðhalda núverandi friðlýstum landsvæðum, er ólíklegt að þau tryggi líffræðilega fjölbreytni þessa svæðis.

VIÐ ÓSKUM stjórn Brasilíu alls hins besta í tilfinni af því að fresta útgáfu á leyfum til skógarhöggs og öðrum vinnsluleyfum í 60 daga, eins og skýrt var frá í júlí 1990.

VIÐ ÓSKUM einkafyrirtækjum Brasilíu alls góðs í tilfinni af því starfi sem þau hafa þegar unnið til að vernda skógana.

VIÐ BIÐJUM ríkisstjórn Brasilíu að framlengja bann við vinnslu ót mabundið.

VIÐ SKORUM Á ríkisstjórn Brasilíu að útbúa lista yfir öll skógar svæði í landinu, skrá líffræðilega fjölbreytni þeirra og stækka núverandi friðlönd svo þýðingarmestu svæðin verði innan þeirra.

VIÐ HVETJUM allar náttúruverndarstofnanir einstakra þjóða og alþjóðastofnanir á því sviði að halda áfram að aðstoða ríkisstjórn Brasilíu með ráðum og dádum, svo þessu markmiði sé náð.

Ályktun 12. ÓLÖGLEG NOTKUN Á SLÆÐUNETUM Í JAPAN.

OKKUR ER KUNNUGT, að árlega eru um 3 milljónir fugla veiddir í slæðunet [= „mistnet“] í Japan til neyslu innanlands eða til sölu í búrum.

VIÐ VITUM, að notkun slíkra neta hefur verið ólögleg frá því 1950, nema í vísindalegum tilgangi, en okkur er jafnframt kunnugt, að lögunum er ekki framfylgt sem skyldi, og viðtækur veiðipjófnadur heldur áfram.

ATHYGLI ER VAKIN Á ÞVÍ, að Fuglafræðifélag Japans hefur nýlega safnað um 300.000 undirskriftum um landið allt með áskorun til stjórnvalda um að stöðva þessi dráp.

VIÐ MÆLUM MEÐ ÞVÍ, að ríkisstjórn Japans:

- Banni framleiðslu á slæðunetum, banni að selja þau, eiga og flytja þ.á m. flytja út, nema til vísindarannsókna og að hún framfylgi stranglega þeirri löggjöf sem er fyrir hendi.
- Hafi eftirlit með útflutningi slæðuneta í gegnum leyfisveitingar frá aðilum sem geti metið hvort um vísindalegan tilgang sé að ræða eða ekki.

Ályktun 13. FUGLADRÁP Á KÝPUR.

VIÐ ÓSKUM ríkisstjórn Kýpurs til hamingju með að banna vorveiðar á farfuglum.

VIÐ HVETJUM ríkisstjórn Kýpurs til þess að framfylgja lögum nr. 24/1988 um framkvæmd á Alþjóðasáttmála um vernd villtra plantna, dýra og lífsvæða þeirra í Evrópu [= Bernarsáttmálanum].

Erlendir fuglarannsóknaleiðangrar árin 1989 og 1990

Sem fyrr sá Rannsóknaráð ríkisins um leyfisveitingar til fuglarannsókna árið 1989. Tólf erlendir aðilar fengu slíkt leyfi og hafa aldrei verið fleiri frá árinu 1983 þegar byrjað var að taka saman yfirlit um erlenda fuglarannsóknaleiðangra í Blika. Umsækjendur skiptust þannig eftir löndum: Bretland (3), Bandaríkin (2) Kanada (2), og einn frá hverju eftirtalinna landa. Svíþjóð, Danmörku Sviss, Hollandi og Írlandi.

H. Gítay, Bretlandi: Umsækjandi kom ásamt fleirum á vegum andagarðsins „The

Wildfowl and Wetlands Trust“ til rannsókna á heidagæsum, en einnig á grágæsum. Leiðangurinn vann á sunnanverðu landinu og kannaði dreifingu gæsanna við komu til landsins, leitaði uppi gæsir sem voru merktar með sérstökum litmerkjum og athugaði atferli og fæðuhætti fuglanna.

E.C. Rees, Bretlandi: Hún hélt áfram rannsóknum á álfutum í Skagafirði og á Jökuldalsheiði, einnig á vegum „The Wildfowl and Wetlands Trust“ eins og fyrri umsækjandi. Rannsóknirnar beindust einkum að því

að athuga hversu áttthagatryggð er sterk hjá álftrum, einnig að merkja fleiri fugla. Fyrri athugunum hafa verið gerð skil í síðasta pistli um erlenda fuglarannsóknaleiðangra (sjá Blika (1991) 10: 62).

R. Swinfen, Breiðlandi: Umsækjandi kannaði, ásamt hópi kennara og nemenda, staði þar sem ný vörp stormsvölu og sjósvölu gætu leynst á Suðausturlandi. Hópurinn merkti einnig 144 sæsvölur með því að veiða þær í slæðunet („mistnet“). Hér var um framhaldsathuganir að ræða, eins og hjá umsækjandanum hér á undan. Swinfen kom hingað sömu erindagjörða árið 1983, en þess er getið í Blika (1984) 3: 62 (sjá undir R. Poole).

M. Shelton, Bandaríkjunum: Hann dvaldi hérlendis í mörg ár upp úr 1980 og athugaði snjóttittlinga í frítímum, merkti m.a. mikið af fuglum, bæði á sumrin og veturna, sbr. Blika (1989) 7: 71. Að þessu sinni rannsakaði hann einkum söng snjóttittlinga í Breiðafjarðareyjum og „mállýskur“ þeirra eftir eyjum. Hljóð fuglanna voru tekin upp á segulband til að athuga uppbyggingu söngsins (samsetningu stefa, tíðnisvið, tónhæð, o.s.frv.) í sérstökum tækjum.

M.R. Gunther, Bandaríkjunum: Hér er enn á ný um framhaldsrannsóknir að ræða í þetta sinna á lundum í Vestmannaeyjum. Umsækjandi kom til landsins með leiðangri M.K. Stoskopfs árið áður sjá Blika (1991) 10: 62, en þá var athygli einkum beint að heilbrigði fuglanna. Að þessu sinni voru þátttakendur þrír og skoðuðu varpstaði lundans til þess að átta sig á, hvers konar aðstæður henta lundum best til varps. Þetta var gert með því að athuga fjölda lunda, fjölda lundahola, samskipti (atferli) fuglanna og vöxt unga við mismunandi aðstæður.

E.H. Miller, Kanada: Hann kom hingað til þess að athuga söng sendlinga á Melrakkasléttu. Þessi för var liður í viðtækara rannsóknarverkefni, en viðfangsefni hans er hvernig söngur og líkamseinkenni hafa þróast hjá sendlingi og skyldum tegundum. Hann tók upp sendlingshljóð, en fékk einnig heimild til að safna nokkrum fuglum til krufningar.

R.D. Anderson, Kanada: Athugunin beindist að því að kanna sníkjudýr í vaðfuglum. Umsækjandi kom ekki sjálfur til landsins, en fékk íslenska samstarfsmenn til þess

að safna fuglum af ýmsum tegundum fyrir sig.

T. Alerstam, Svíþjóð: Hér var um að ræða framhaldsrannsóknir á farflugi vaðfugla sem stoppa hér á vorin á ferð sinni til varpstöðva á Grænlandi eða í Kanada. Athuganirnar voru gerðar á Suðvesturlandi, og var þetta fjórða árið í röð sem vísindamenn frá Lundi koma hingað í sama tilgangi, sjá Blika (1989) 7: 71. Guðmundur A. Guðmundsson hefur unnið með þeim að þessu verkefni til doktorsprófs (sjá Blika (1988) 6: 68-72).

T. Cederberg, Danmörku: Þessi rannsókn var hluti af stærra verkefni, að fylgjast með magni eiturefna í sjónum. Umsækjandi fékk styrk til þess að kanna magn díoxíns í eggjum langvíu og stuttnefju. Hann kom ekki sjálfur hingað til rannsókna, en naut hjálpar Trausta Tryggvasonar fuglaáhugamanns, við söfnun eggja. Um 20 egg af hvorri tegund voru tekin í Svörtulofthum á Snæfellsnesi og send til Danmerkur.

P. Brodmann, Sviss: Hann kom hingað ásamt samverkamanni til þess að rannsaka kríur. Verkefnið fólst í því að athuga hvaða umhverfisþættir stjórna stærð kríuvarpa. Þeir mátu stærð ýmissa varpa á Snæfellsnesi, og nokkur þeirra af mismunandi stærðum skoðuðu þeir nánar. Þeir athuguðu varpárangur afrán af völdum annarra dýra, merktu unga skoðuðu tíðni sníkjudýra á ungum, athuguðu þroskaferil unga og tíðni matargjafa til þeirra. Svo óheppilega vildi til að varp hjá kríum misfórst að stórum hluta á vestanverðu landinu þetta sumar, líklega vegna ætisskorts. Það kollvarpaði rannsóknnum svisslendinga að miklu leyti.

G.H.J. de Kroon, Holandi: Tilgangur með verkefninu var að kanna hvort keldusvín væri ennþá verpandi í landinu. Hann ferðaðist við annan mann til helstu svæða í landinu, þar sem áður var vitað um keldusvínsvarp. Þar eð keldusvín er laumulegur fugl, var notuð sú tækni að spila hljóð þess af segulbandi, en keldusvín á óðali svara, enda halda þeir að um keppinaut sé að ræða. Þrátt fyrir að de Kroon ferðaðist til margra líklegra varpsvæða, einkum á Suðurlandi og Norðurlandi, varð hann aldrei keldusvína var. Það rennir stöðum undir þá kenningu, að tegundin sé útdauð sem varp-fugl hérlendis.

M. O'Brian, Írlandi: Rannsóknir frá árinu

áður voru endurteknar, en umsækjandi athugaði margæsir á Vesturlandi í september, ásamt aðstoðarmanni. Fyrri athugana er getið í Blika (1991) 10: 62. Helstu markmið voru að fá yfirsýn um fjölda margæsa sem koma hér við athuga dreifingu þeirra og í hvers konar kjörlendi þær halda sig athuga varpárangur sumarsins með því að skoða hlutfall ungra gæsa og gamalla í hópunum, leita eftir litamerktum fuglum og að endingu skoða atferli einstaklinga í jölskylduhópum.

Pveröfugt við 1989 sóttust næsta fáir eftir leyfi til fuglarannsóknna árið 1990. Leyfishafar voru aðeins þrír, tveir frá Bretlandi og einn frá Noregi. Sú breyting varð á þetta ár, að veiting leyfa færðist frá Rannsóknaráði ríkisins til Vísindaráðs.

E. C. Rees, Bretlandi: Þetta var þriðja árið sem rannsóknnum á álfum var fram haldið í Skagafirði og á Jökuldalsheiði. Skýrt hefur verið frá tilgangi rannsókna hár áður. Sú breyting varð á að þessu sinni, að athuganirnar voru að mestu unnar af Ólafi Einarssyni. Haustið 1989 fór hann til doktorsnáms við Bristol háskóla í Englandi, en hann vinnur hjá „The Wildfowl and Wetlands Trust“, þar sem Rees er leiðbeinandi Ólafs. Bæði Rees og Ólafur tóku einnig þátt í álfamerkingum og talningum á álfum í fjaðrafelli, sem skipulagðar voru af Náttúrufræðistofnun Íslands og Sverri Thorstensen.

A. D. Fox, Bretlandi: Hér var um að ræða framhald rannsókna á gæsnum, sem lýst hefur verið hér að ofan frá árinu 1989 (sjá H. Gitay). Áhersla var lögð á heiðagæsir, en einnig blesgæsir, grágæsir og álfir. Auk nokkurra erlendra leiðangursmanna, tóku þátt að þessu sinni, þeir Ólafur Einarsson og Jóhann Óli Hilmarsson, en sem fyrr hélt leiðangurinn sig á Suðurlandi. Helstu markmið voru að fylgjast með fjölda og dreifingu fuglanna þegar þeir voru að koma til landsins eftir vetrardvöl á erlendri grundu. Fæðuhættir og helstu kjörlendi voru skoðuð einnig breytingar á dreifingu eftir því sem snjólausti og nær dró varptíma. Leitað var eftir fuglum sem voru litmerktir þannig að unnt var að greina einstaklinga án þess að þurfa að ná þeim.

T. Moum, Noregi: Umsækjandi kom hingað við annan mann til að safna blóði úr langvíum, álkum og ritum í nokkrum björgum í landinu. Þetta var liður í stærra verkefni, stofnerfðafræði sjófugla í Norður-Atlantshafi. Blóð er notað til þess að kanna hvort stofnar þessara tegunda séu breytilegir eftir svæðum og þá hversu mikið. Þessi tækni ryður sér æ meira til rúms víða um heim í rannsóknum á skyldleika fugla.

Ævar Petersen

RITFREGN

Amerískir máfar í Evrópu

Þriðja hefti 12. árgangs hollenska fuglaúmaritsins „Dutch Birding“ (1990) er eingöngu helgað amerískum máfum austan Atlantshafs. Þar birtist 56 blaðsíðna grein (á ensku), eftir þá W. (Ted) Hoogendoorn og Gerard H. Steinhaus, sem nefnist „Nearctic gulls in the Western Palearctic“.

Í greininni er fjallað ítarlega um fjórar tegundir amerískra máfa, hringmáf, hláturmáf, sléttmáf og trjámaf, sem sést hafa í Evrópu, á Azóreyjum, Madeira Kanaríeyjum og nyrsta hluta Afríku (eða á hinu svokall-

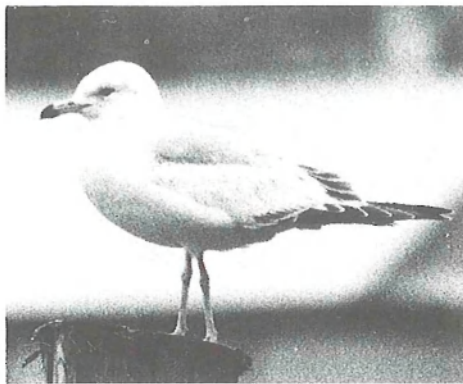
aða „Vestur-Palearktíska“ svæði) til og með 1987. Fjölmargar myndir eru í greininni, meðal annars tvær frá Íslandi. Langflestar myndirnar eru litmyndir, þar á meðal fjölbreytilegt úrval hringmáfsmýnda.

Fundarstaðir tegundanna austan Atlantshafs eru sýndir á kortum og komu- og viðverutími þeirra með súlu- og línuritum. Auk þess er tæmandi skrá yfir alla fugla þessara tegunda sem vitað er til að sést hafi í Evrópu (dagsetning, staðsetning og tilvitnun í heimildir), að hringmáfum á Bretlandseyjum og

Írlandi undanskildum, en þeir skipta nú orðið hundruðum (um 630 fugla alls). Athygli vekur, að í listanum er rétt farið með heimildir frá Íslandi, auk þess sem séríslenskir stafir eru notaðir í staðarnöfnum (og það rétt!), en það heyrir nánast til undantekninga að svo sé, þegar erlend rit eiga hlut að máli.

Of langt mál yrði að gera grein fyrir öllum niðurstöðum í greininni. Þó má geta þess, að höfundar álíta að sléttumáfar komi nær eingöngu til Evrópu sunnan frá (upp með ströndum Afríku), en ekki úr vestri yfir N-Atlantshaf eins og hinar tegundirnar gera. Þetta byggja þeir m.a. á því hvar sléttumáfar hafa fundist austan Atlantshafs. Til dæmis hefur enginn sést á Írlandi en hlutfallslega margir í Svíþjóð. Þannig ættu að vera mestar líkur á því, að sléttumáfar sjáist hér á Suð-austurlandi, en sá eini sem hér hefur orðið vart sást einmitt við Höfn í Hornafirði.

Fróðlegt er að skoða hlutfall umræddra tegunda hér á landi miðað við önnur lönd og eyjar austan Atlantshafs. Af um 830 hringmáfum (til og með 1987) sáust 21 á Íslandi (eða 2,5%). Af þessum 830 sáust 633 í Bretlandi og á Írlandi. Af hláturmáfum hafa sést 5 af 67 á Íslandi (7,5%) og 49 í Bretlandi og á Írlandi. Af 34 sléttumáfum hefur aðeins einn sést hér á Íslandi (2,9%), en 14 í Bretlandi (enginn á Írlandi). Af 76 trjámáfum sáust 5 á Íslandi (6,6%) og 53 í Bretlandi og á Írlandi. Hlutfall tegundanna hér á landi af heildarfjölda í Evrópu er lágt hvað sléttumáfa varðar, enda í samræmi við ofangreinda kenningu um komur þeirra yfir Atlantshaf. Hins vegar hafa hlutfallslega fleiri hláturmáfar og trjámáfar sést hér. Athygli vekur lágt hlutfall hringmáfa, enda hafa hlutfallslega mjög margir sést á Bretlandseyjum. Ef ekki eru teknar með tölur þaðan í hlutfallsútreikningana verður niðurstaðan (í sömu tegundaröð): 11%, 28%, 5% og 22%,

Hringmáfur *Larus delawarensis* á fyrsta sumri. Reykjavíkurtjörn, 21. maí 1981. Ljós. Jóhann Óli Hilmarsson.

en þá hækkar hlutfall hringmáfa 11%. Samt sem áður eru þeir helmingi sjaldgæfari hér en hláturmáfar og trjámáfar miðað við önnur lönd en Bretlandseyjar. Skýring á þessu liggur ekki ljós fyrir, en hennar er e.t.v. að leita í því hvernig hringmáfar koma til Evrópu (t.d. eitthvað svipað og sléttumáfar). Einnig gæti verið um að ræða yfirsjón af hálfu íslenskra fuglaskoðara.

Þeir sem hafa áhuga á því að eignast þessa grein geta fengið hana með því að hafa samband við „Dutch Birding Association, Postbus 75611, 1070 AP Amsterdam Netherlands“. Þegar hún kom út kostaði hún 10 hollensk gyllini (um 360 kr). Hægt er að borga með greiðslukortum. Áskrift að „Dutch Birding“ (6 hefti á ári) kostar hins vegar 60 hollensk gyllini (um 1950 kr). Þess má geta að um helmingur allra greina í hverju hefti „Dutch Birding“ er á ensku.

Gunnlaugur Pétursson

CONTENTS

Kristinn H. Skarphéðinsson, Ólafur K. Nielsen, Skarphéðinn Þórisson
& Ib Krag Petersen:

The breeding distribution and numbers of Ravens in Iceland 1

Erling Ólafsson, Gunnlaugur Pétursson & Ólafur K. Nielsen:

Little Egrets *Egretta garzetta* occur in Iceland 26

Gunnlaugur Pétursson, Gunnlaugur Þráinsson & Erling Ólafsson:

Rare birds in Iceland in 1989 31

Unusual eggs 64

Fieldfares *Turdus pilaris* nesting at Laugarás 1990 65

The breeding of birds in the area of Blönduós, N Iceland, 1990 65

The length of bird names 66

ICBP and resolutions at the 20th International Conference 67

Foreign bird expeditions to Iceland 1989 and 1990 69

EFNI

Kristinn H. Skarphéðinsson, Ólafur K. Nielsen, Skarphéðinn Þórisson og Ib Krag Petersen:	
Varpútbreiðsla og fjöldi hrafna á Íslandi	1
Erling Ólafsson, Gunnlaugur Pétursson og Ólafur K. Nielsen:	
Bjartheugar heimsækja Ísland	26
Gunnlaugur Pétursson, Gunnlaugur Þráinsson og Erling Ólafsson:	
Sjaldgæfir fuglar á Íslandi 1989	31
Óvenjuleg egg	64
Gráprastavarp í Laugarási í Biskupstungum 1990	65
Varpfuglar við Blönduós sumarið 1990	65
Lengd fuglanafna	66
Alþjóða fuglaverndarráðið og ályktanir 20. ráðstefnu þess	67
Erlendir fuglaramsóknaleiðangrar árin 1989 og 1990	69
Ríttfregn	71